

ADLI BİLİMLER VE SUÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

ISSN: 2687-3397 | Cilt / Volume: 7 | Sayı / Issue: 1 | Mart / March 2025

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-3397 • Yıl: 2025 • Cilt: 7 • Sayı: 1 • Mart 2025

İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Murat BALCI, Polis Akademisi Başkanlığı adına

Editör

Prof. Dr. Aybüke Ayşe TURAN, Polis Akademisi

Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Ilkka Ojanperä, University of Helsinki, Finlandiya
Prof. Dr. Cem Şafak Çukur, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Cemgiz Şahin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. H. Sinan Süzen, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Nergis Cantürk, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ruiqin Yang, People's Public Security University of China, Çin
Prof. Dr. Sibel Aysıl Özkan, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Faruk Aşıcıoğlu, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Nuray Ögün Şatıroğlu, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Thomas Keller, University of Salzburg, Avusturya
Prof. Dr. H. H. Sevil Atasoy, Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Dinç, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Bengi Uslu, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. O. P. Jasuca, RMIT University, Hindistan
Prof. Dr. Zafer Üstündağ, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Lokman Uzun, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Rakhi Agarwal, National Forensic Sciences University, Hindistan
Prof. Dr. Yusuf Dilgin, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Işık Perçin Demirçelik, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nebile Dağlıoğlu, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. M. Oğuzhan Çağlayan, Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi
Prof. Dr. Miraç Burak Gönültaş, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Zhenjun Jia, People's Public Security University of China, Çin
Prof. Dr. Nikola Milašinović, University of Criminal Investigation and Police Studies, Sırbistan
Prof. Dr. Onur Erdem, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Artuner, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Smilja Teodorovic, University of Criminal Investigation and Police Studies, Sırbistan
Prof. Dr. Halit Arslan, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. M. Bedii Kaya, Bilgi Üniversitesi
Dr. Maria A. Martinez, National Institute of Toxicology and Forensic Sciences, İspanya

- Yazı İşleri Müdürü** : Öğr. Gör. Emine Tınas
Yardımcı Editör : Dr. Öğr. Üyesi Simge Varlık
Sekreteryar : Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü, Eğitim ve Yön. Şube Müdürü.
Tasarım : Polis Akademisi Tasarım Ekibi

Her hakkı saklıdır. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi yılda iki kez yayınlanan hakemli ve süreli bir yayındır. Yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde yayınlanan makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarların kendi görüşleri olup, hiçbir şekilde Polis Akademisi'nin ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görüşlerini ifade etmez. Makaleler sadece dergiye referans verilerek akademik amaçla kullanılabilir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen makaleler iade edilmezler. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi ERIHPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences) dizininde taranmaktadır.

Yazışma Adresi: Polis Akademisi Başkanlığı Adli Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Yücepete Mah. Necatibey Cad. No: 108, 06570, Anıttepe-Çankaya-Ankara / TÜRKİYE Tel: +90 (312) 462 90 43.
E-posta: absad@pa.edu.tr

Baskı: Polis Akademisi Başkanlığı, Basım ve Yayım Şube Müdürlüğü, Fatih Sultan Mehmet Bulvarı, No: 218, Yenimahalle-Ankara

Sertifika No: 45724

<http://absad.pa.edu.tr>

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

ISSN: 2687-3397 • Year: 2025 • Volume: 7 • Issue: 1 • March 2025

Published by

Prof. Dr. Murat BALCI, on behalf of Presidency of Turkish National Police Academy

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Aybüke Ay  TURAN, Turkish National Police Academy

Advisory Board

- Prof. Dr. Ilkka Ojanper , University of Helsinki, Finland
Prof. Dr. Cem  afak  ukur, Ankara Yıldırım Beyazıt University
Prof. Dr. Cemiz  ahin, Ankara Hacı Bayram Veli University
Prof. Dr. H. Sinan S zen, Ankara University
Prof. Dr. Nergis Cantürk, Ankara University
Prof. Dr. Ruiqin Yang, People's Public Security University of China
Prof. Dr. Sibel Aysıl  zkan, Ankara University
Prof. Dr. Faruk A cıoğlu, İstanbul University-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Nuray  ğ n  atroğlu, Hacettepe University
Prof. Dr. Thomas Keller, University of Salzburg, Austria
Prof. Dr. H. H. Sevil Atasoy, Üsküdar University
Prof. Dr. Erdal Din , Ankara University
Prof. Dr. Bengi Uslu, Ankara University
Prof. Dr. O. P. Jasuca, RIMT University, India
Prof. Dr. Zafer  st ndağ, Kütahya Dumlupınar University
Prof. Dr. Lokman Uzun, Hacettepe University
Prof. Dr. Rakhi Agarwal, National Forensic Sciences University, India
Prof. Dr. Yusuf Dilgin, Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Işık Perçin Demirçelik, Hacettepe University
Prof. Dr. Nebile Dağhoğlu, Ankara University
Prof. Dr. M. Oğuzhan  ağlayan, Bilecik  eyh Edebali University
Prof. Dr. Miraç Burak G n lta , Sivas Cumhuriyet University
Assoc Prof. Dr. Zhenjun Jia People's Public Security University of China
Prof. Dr. Nikola Mila inovi , University of Criminal Investigation and Police Studies, Serbia
Prof. Dr. Onur Erdem, University of Health Sciences
Assoc. Prof. Dr. Harun Artuner, Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. Smilja Teodorovic, University of Criminal Investigation and Police Studies, Serbia
Prof. Dr. Halit Arslan, Gazi University
Assoc. Prof. Dr. M. Bedii Kaya, Bilgi University
Dr. Maria A. Martinez, National Institute of Toxicology and Forensic Sciences, Spain

Publication Manager: Instructor Emine Tınas

Assistant Editor : Assist. Prof. Dr. Simg  Varlık

Secretarial : Turkish National Police Academy, Institute of Forensic Sciences, Section of Education and Management

Design : Turkish National Police Academy Design Team

All rights reserved. Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies is a peer-reviewed and periodical publication published twice a year. The language of publication is Turkish and English. The ideas and opinions in the articles published in Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies are the authors' own personal opinions and in no way express the views of Turkish National Police Academy and the General Directorate of Security. Articles can only be used for academic purposes with reference to the journal. Articles submitted to Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies are not returned. Journal of Forensic Sciences and Crime Studies is indexed in ERIHPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences).

Correspondence Address: Turkish National Police Academy, Institute of Forensic Sciences, Y cetepe Mah. Necatibey Cad. No: 108, 06570, Anıttepe- ankaya-Ankara / TÜRKİYE Phone: +90 (312) 462 90 43.

E-mail: absad@pa.edu.tr

Print: Turkish National Police Academy, Printing and Publishing Branch Directorate, Fatih Sultan Mehmet Bulvarı, No: 218, Yenimahalle-Ankara.

Certificate No: 45724

<http://absad.pa.edu.tr>

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Önsöz/Preface VI

Mustafa Çalışkan

Suç Korkusunu Kullanarak Telefon Aracılığıyla Gerçekleştirilen Dolandırıcılık Suçları (2020-2023) “Türkiye Üzerine Bir Çalışma”2

Fraud Crimes Committed via Telephone Using Fear of Crime (2020-2023): “A Study On Türkiye”

(Araştırma/Research)

Kezban Atalığ Taş, Nergis Cantürk, Gül Alpar

Esnafların Aldıkları Güvenlik Önlemleri ile Suça Maruz Kalma Endişeleri ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Kayseri Örneği26

Examining the Relationships Between Security Measures Taken by Tradesmen and Their Concerns and Anxiety Levels of Being Exposed to Crime: Kayseri Sample

(Araştırma/Research)

Melih Burak Özdemir

Suç Olgusu ve Türkiye’nin Suç Endeksine Kuramsal Bakış42

The Phenomenon of Crime and Theoretical Perspective on Turkey’s Crime Index

(Derleme/Compilation)

Şule Berktaş

Dostoyevski’nin ‘Budala’ Eseri Işığında Edebi Eserde Suç ve Suçlu Profili67

Crime and Criminal Profile in a Literary Work in the Light of Dostoyevsky’s ‘The Idiot’

(İnceleme/Review)

Melisa Kesen

Moffitt’in Gelişimsel Suç Teorisi Açısından Gençlerde Tekrar Suç İşlemeyi Etkileyen Risk ve Koruyucu Faktörler: Bir İnceleme Çalışması86

Risk and Protective Factors Affecting Juvenile Recidivism from the Perspective of Moffitt’s Developmental Theory of Crime: A Review Study

(İnceleme/Review)

Editörden,

Sevgili Okuyucular,

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısıyla sizlerle buluşmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Bu sayımızda, güncel toplumsal sorunlara ışık tutan, disiplinlerarası yaklaşımlarla kaleme alınmış beş özgün makaleye yer verdik. Her biri, adli bilimin farklı boyutlarını ele alarak, hem kuramsal hem de uygulamalı alanlarda değerli katkılar sunuyor.

İlk makalemiz, "Suç Korkusunu Kullanarak Telefon Aracılığıyla Gerçekleştirilen Dolandırıcılık Suçları (2020-2023): Türkiye Üzerine Bir Çalışma" başlığıyla, teknoloji çağında şekillenen suç tiplerinden birine odaklanıyor. Bu çalışma, bireylerin suç korkusunu nasıl manipüle edilerek dolandırıcılık kurbanı hâline getirildiklerini sosyolojik, psikolojik ve mesleki boyutlarıyla inceliyor. Telefon aracılığıyla gerçekleştirilen dolandırıcılık olaylarının artışı Emniyet Genel Müdürlüğü verileriyle değerlendiren makale, toplumun bilinçlendirilmesine katkı sağlamayı ve suçun önlenmesi yönünde öneriler sunmayı amaçlıyor.

İkinci makalemiz, "Esnafın Aldıkları Güvenlik Önlemleri ile Suça Maruz Kalma Endişeleri ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Kayseri Örneği" başlığını taşıyor. Kayseri ilinde faaliyet gösteren 526 esnafa yapılan bu çalışma, güvenlik önlemleri ile psikolojik etkiler arasındaki bağlantıları detaylı şekilde analiz ediyor. Araştırma bulguları, güvenlik tedbirlerinin hem suç korkusunu hem de anksiyete düzeylerini nasıl etkilediğini gözler önüne seriyor. Kadın esnafın daha yüksek kaygı düzeylerine sahip olması, güvenlik araçlarının varlığına rağmen kaygı seviyelerinin yüksek seyretmesi gibi sonuçlar, iş yerlerinde uygulanan güvenlik politikalarının psikolojik etkilerini tartışmaya açıyor.

Üçüncü makale, "Suç Olgusu ve Türkiye'nin Suç Endeksine Kuramsal Bakış" başlığıyla suçu tarihsel, sosyolojik ve psikolojik boyutlarıyla ele alıyor. Evrensel bir gerçeklik olarak suçun değişen formları, toplumsal yapıdaki dönüşümlerle birlikte değerlendiriliyor. Türkiye'nin suç endeksine yönelik istatistikî verilerle desteklenen çalışma, suçun nedenlerine psikoloji kuramları çerçevesinden yaklaşarak özellikle ruh sağlığı alanında çalışanlara farklı bakış açıları kazandırmayı hedefliyor. Suçun çok boyutlu yapısına dair kuramsal zemin sunması bakımından, alana önemli bir katkı sağlıyor.

Dördüncü makalemiz ise edebiyat ve kriminolojiyi bir araya getirerek farklı bir perspektif sunuyor: "Dostoyevski'nin 'Budala' Eseri Işığında Edebi Eserde Suç ve Suçlu Profili". Bu özgün çalışma, F. M. Dostoyevski'nin edebî metninden yola çıkarak bireyi suça yönelten psikolojik ve sosyolojik etkenleri analiz ediyor. Edebi bir eser üzerinden potansiyel suçlu profili çıkarma yaklaşımı, disiplinlerarası bir bağ kurarak kriminoloji, psikoloji ve edebiyatı aynı düzlemde buluşturuyor. Suçun edebî temsiller üzerinden anlaşılabilirliğini ortaya koyan çalışma, edebî metin analizlerinin adli bilimlerdeki olası katkılarını gündeme getiriyor.

Son makalemiz, "Moffitt'in Gelişimsel Suç Teorisi Açısından Gençlerde Tekrar Suç İşlemeyi Etkileyen Risk ve Koruyucu Faktörler: Bir İnceleme Çalışması" başlığıyla gençlerin tekrar suç işlemenin önemli nedenlerini belirlemek amacıyla çeşitli çalışmalardan elde edilen bulguları ve Moffitt'in Gelişimsel Suç Teorisinin geniş bir perspektifini içermektedir. Yazar bu çalışmasıyla, gençliğin tekrar suç işlemesini önemli ölçüde etkileyen risk ve koruyucu faktörleri kanıta dayalı bir yaklaşımla ele almak, gençlik adalet politikalarını güçlendirmek, bireylerin topluma entegrasyonunu sağlamak ve suç oranlarını azaltan etkili müdahale stratejileri geliştirmek açısından önemli olduğunu belirtiyor.

Bu sayımızda yer alan makaleler, adli bilimin kuramsal ve uygulamalı alanlarına dair yeni bilgiler ve yöntemler sunarak, alana katkı sağlamayı hedeflemektedir. İnanıyoruz ki, bu çalışmalar adli bilimler üzerine çalışan akademisyenlere, araştırmacılara ve uygulayıcılara ilham verecek niteliktedir.

Keyifli okumalar dileriz.

Prof. Dr. Aybüke A. Turan

From the Editor,

Dear Readers,

It is with great pleasure that we present the latest issue of the Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies. In this issue, we feature five original articles that shed light on contemporary social issues through interdisciplinary approaches. Each article addresses different dimensions of forensic science and offers valuable contributions to both theoretical and applied fields.

Our first article, titled “Fraud Crimes Committed via Telephone by Exploiting Fear of Crime (2020–2023): A Study on Turkey”, focuses on a crime typology that has evolved in the age of technology. The study explores how individuals are manipulated into becoming victims of fraud through fear, analyzing the issue from sociological, psychological, and professional perspectives. Utilizing data from the Turkish General Directorate of Security, the article aims to raise public awareness and provide insights into preventing such crimes.

The second article, “An Examination of the Relationship Between Security Measures Taken by Tradespeople and Their Concerns About Being Victimized by Crime and Anxiety Levels: The Case of Kayseri”, investigates the psychological impact of workplace security measures. Conducted with 526 tradespeople in Kayseri, this study reveals how different variables—such as gender, use of weapons, and security systems—relate to levels of crime-related anxiety. The findings offer a deeper understanding of how perceived security influences emotional well-being in professional settings.

Our third article, “The Phenomenon of Crime and a Theoretical Overview of Turkey’s Crime Index”, examines crime from historical, sociological, and psychological perspectives. The article emphasizes the multifaceted nature of crime and presents a theoretical framework for understanding its evolution. Drawing from psychological theories, the study analyzes Turkey’s rising crime index and its implications for social peace, providing valuable insights especially for those in mental health and social sciences.

The fourth article offers a unique interdisciplinary perspective by bridging literature and criminology: “Crime and Criminal Profiles in Literary Works in the Light of Dostoyevsky’s *The Idiot*”. This original study analyzes the criminal and psychological dimensions reflected in Dostoyevsky’s novel and explores how literary texts can contribute to identifying potential criminal profiles. Using textual analysis and drawing from criminology and psychology, the article argues that with proper interpretation, literary works can offer meaningful insights into human behavior and criminal tendencies.

The final article, “Risk and Protective Factors Affecting Juvenile Recidivism from the Perspective of Moffitt’s Developmental Theory of Crime: A Review Study”, includes findings from various studies to determine the important reasons for youth recidivism and a broad perspective of Moffitt’s Developmental Theory of Crime. With this study, the author states that addressing the risk and protective factors that significantly affect youth recidivism with an evidence-based approach is important in terms of strengthening youth justice policies, ensuring the integration of individuals into society, and developing effective intervention strategies that reduce crime rates.

The articles in this issue aim to enrich both the theoretical and practical dimensions of forensic science by introducing new perspectives and methods. We believe these studies will inspire academics, researchers, and practitioners working in the field of forensic sciences.

We wish you an insightful and engaging read.

Prof. Dr. Aybüke A. Turan

Suç Korkusunu Kullanarak Telefon Aracılığıyla Gerçekleştirilen Dolandırıcılık Suçları (2020-2023) “Türkiye Üzerine Bir Çalışma”

Mustafa Çalışkan*

Öz: Suç ve suç olgusu sosyoloji, kriminoloji, psikoloji ve ceza hukuku gibi birçok disiplin öncülüğünde incelenip açıklanmaya çalışılan bir kavram olarak yerini almaktadır. Suç olgusu ve ortaya çıkan korku hali suç sosyolojisinin de inceleme alanları arasında yer almaktadır. Korku halinin oluşabilmesindeki etkenlerin ne olduğu bireyler üzerindeki etkilerin anlık duygulardan mı etkilendiği ya da belirli çevresel faktörler sebebiyle mi oluştuğu tartışılan durumlar olarak ortaya çıkmaktadır. 21. yüzyılda gelişen teknolojiyle toplumun kitle iletişim araçlarıyla bağları artmaktadır. Artan bu bağla birlikte toplum içerisinde yaşayan her birey fiziksel olarak zarara uğrayarak dolandırılmakla beraber, aynı zamanda telefon aracılığıyla da dolandırılmaktadır. Suçun ortaya çıkışındaki ve işlenmesindeki durumlardaki değişim kitle iletişim araçlarındaki gelişme ve ilerlemeyle doğrudan bağlantılı olmaktadır. Teknolojik gelişmeler ışığında suç kavramı ve olgusunda da değişimler yaşanmaktadır. Bu durum son dönemlerde oldukça artmakta olup katı önlemlerin alınması gereken bir noktaya erişmiştir. Bu çalışmada kitle iletişim araçlarından birisi olan telefon aracılığıyla dolandırılan kişilerin sosyolojik, psikolojik, eğitim, meslek gibi durumları göz önünde bulundurularak suç korkusu düşüncesinin temel sebebi incelenmiştir. şüpheli, mağdur ilişkisi suçtan zarar gören kesimin ağırlıklı olarak hangi kesim olduğu, dolandırıcılıkta kullanılan temel söylemler 2020-2023 yıllarında Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Daire Başkanlığından alınan veriler ışığında değerlendirilmiştir. Telefon aracılığıyla dolandırıcılık vakalarının artışının önüne geçilmesi, veriler ışığında toplumun bilinçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kitle İletişim, Telefon Aracılığıyla Dolandırıcılık, Suç Korkusu, Suç Söylemleri, Mağdur, şüpheli

* Doç. Dr. Emniyet Genel Müdür Yardımcısı. mcaliskan68@yahoo.com
<https://orcid.org/0009-0001-6568-6571>

Fraud Crimes Committed via Telephone Using Fear of Crime (2020-2023): “A Study On Türkiye”

Mustafa Çalışkan*

Abstract: Crime and the phenomenon of crime are established as concepts that are studied and explained under the guidance of many disciplines such as sociology, criminology, psychology, and criminal law. The phenomenon of crime and the emerging state of fear are also among the fields of study in the sociology of crime. Discussions arise regarding what are the factors leading to the emergence of fear, and whether its effects on individuals stem from momentary emotions or are shaped by specific environmental factors. Society’s ties with mass communication tools have been strengthened by technological advancements in the 21st century. With these strengthened ties, every member of society may fall victim to fraud not only through physical means but also telephone scams. The changes in the circumstances of occurrence and commission of crimes are directly linked to the development and progress of mass communication tools. In light of technological advancements, the concept and phenomenon of crime also evolve. In recent years, this trend has significantly increased, reaching a certain point where strict preventive measures are required. This study examines the primary causes of crime-related fear by considering the sociological, psychological, educational, and occupational characteristics of individuals who have been defrauded via telephone, one of the mass communication tools. The relationship between suspects and victims, the demographic groups most affected by such crimes, and the key false narratives used in scams are evaluated based on 2020-2023 data obtained from the Department of Public Order under the General Directorate of Security. The study aims to prevent the rise of telephone fraud cases and raise public awareness based on the findings.

Keywords: Mass Communication, Telephone Fraud, Fear of Crime, Criminal Narratives, Victim, Suspect

* Doç. Dr. Emniyet Genel Müdür Yardımcısı. mcaliskan68@yahoo.com
<https://orcid.org/0009-0001-6568-6571>

Giriş

Suç korkusu genel olarak suçtan zarar görme ve mağduriyet korkusu şeklinde ifade edilmektedir. Suç korkusu bireyin zihninde canlılığını korumakla beraber suça karışma zarar gören taraf olma düşünceleri kapsamında endişeye mahal vermektedir. Genel tanımıyla suç korkusu bireylerin yaşam kalitesini temelden sarsma, içe kapanık, sosyal hayattan kopuk ve korku endişesiyle toplum ile birey arasındaki ilişkiyi derinden etkilemektedir. Sosyal medya üzerinden bilhassa telefon aracılığıyla bireyler belli başlı kalıp söylemlerle yönlendirilmekte ve aldatılmaktadır. Yapılacak olan incelemelerde sosyal medya ve kitle iletişim araçları üzerinden gerçekleştirilen dolandırıcılık faaliyetlerinde mağduru yaşı, cinsiyeti, mesleği gibi temel durumlar incelenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti özeinde ilerleyen yaş gruplarında suç korkusu ve suça karışma düşüncesinde artış gözlemlenmektedir (Yazgan, vd., 2020, s. 374). Batı ülkelerinde ise bu durum tam tersi durumdadır. Suç korkusu genç yaşlarda artarken ilerleyen yaşlarda azalmaktadır. (Yavuzçehre, 2022, s. 5). Suça maruz kalma korkusu ilk incelemelerde bireyin sosyo-demografik değişkenler ile suça maruz kalma korkusu üzerine odaklanılırken ilerleyen süreçte ise çevresel faktörler gibi faktörlerin suç korkusu üzerindeki etkisi genişletilmiştir (Öztürk, 2016, s. 282). Suç korkusunun temelinde yatan sebeplerin ne olduğu, Türkiye Cumhuriyeti'nde 2020-2023 tarihleri arasında meydana gelen olayların karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırma Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığından alınan veriler işığında yıllara göre değerlendirilmiştir. Yapılan karşılaştırma ile söz konusu yıllarda suç korkusu düşüncesinin topluma ne gibi etkilerinin olduğu bu korku neticesinde telefonla dolandırıcılık suçunda yaşanan değişimler incelenmiştir. İncelenen veriler özelinde şüpheli ve mağdurların vermiş olduğu bilgiler özelinde analiz edilmiş ve hangi gruplarda suç oranının yükseldiği değerlendirilerek, yaş, meslek ve çevresel faktörlerin etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Metod

Çalışmada insanların telefonla dolandırıcılık suçuyla karşı karşıya kaldığında ne gibi tepkiler verdiği ve dolandırıcıların kullanmış olduğu dolandırma yöntemleri üzerinden yaş faktörü esas alınarak inceleme yapılmıştır. Çalışma sırasında Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığının verileri işığında inceleme yapılmıştır. Kullanılan yöntem suça maruz kalan bireylerin vermiş olduğu anlık cevaplar, kendilerinde ortaya çıkan korku halinin sebepleri ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Veriler işığında Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan vatandaşların 2020-2023 tarihleri arasında mağduriyet yaşadıkları telefonla dolandırıcılık suçunu edinmiştir. Suç kavramı uluslararası literatürde de değerlendirilmiş suç sosyolojisinin temelinde bulunan sapkınlık ve sapmaların oluşmasında çevresel

faktörlerin önemi bu çalışmada da detaylandırılmaktadır. Literatür taramasında insanların suç karşısında vermiş olduğu tepkiler konusunda alakalı birçok çalışma bulunmakla beraber, bu konuda yapılan literatür taramasında çevresel faktörler, yaş faktörü, ekonomik durum gibi sebepler bireyin suça maruz kalma üzerindeki etkisinin artırmaktadır. Durkheim'in Mekanik Toplum ve Organik Toplum ayrımı, Merton'un Uyum Tipolojisi, Dönmezer'in Kriminoloji üzerine eseri, Sosyal Yapı Teorileri, Sosyal Süreç Teorileri ve Sosyal Kontrol Teorileri bu alanda yapılan incelemelerde bireyin toplum özelindeki etki faktörlerini detaylandırmaktadır. Bireyler üzerindeki bu faktörlerin veriler ışığında yorumlanması ve anlık çözüm önerilerinin ne olacağı, suç ve ceza hukuku özelinde müeyyidelerin yetersizliğinin olgu üzerindeki etkisi açıklanmaktadır.

Suç Korkusu

Korku kişide tehlike duygusunun ortaya çıkmasını tetikleyen reaksiyon durumudur. (Gençöz, 1998, s. 10) Bireylerin toplumda ortaya çıkan sapmalar sonucunda toplum içerisinde aykırı hareket eden ve suç olarak adlandırılan durumlara maruz kalan bireyler korku duygusunda yaşanan reaksiyona sebebiyet vermektedir. Sadece suç anında korku durumunun ortaya çıktığını söylemek yanlış bir bakış olmakla birlikte korku ve kaygı doğrudan ilintili düşüncelerdir. Bireyde ortaya çıkan kaygı durumu toplumdan kendini soyutlama ve korku tepkimesinin ortaya çıkışı olarak değerlendirilmektedir. Korku hâlihazırdaki duruma, kaygı ise korkunun beklenen yönüne odaklanmaktadır. (Şahin, 2019, s. 119) Korku durumunu toplumsal yapı içerisinde aile kültürü, çevre, sosyal yapı, değerler gibi birçok yapıyla ilişki halindedir. (Eren, 2005) Suç toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek veya isteneyek ihlalinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2020). Suç korkusu bireylerin anlama kabiliyeti ile sonradan oluşmaktadır. Başkasına veyahut kendine zarar verebileceğinin bilincinde olmayan bir çocuğun suç teşkil eden bir olaya karışması ilk aşamalarda bilinçsiz bir şekilde ilerleyen yaşlarda suç kavramını anlaması bireyde aynı zamanda korkuyu da beraberinde getirmektedir. Suç korkusu doğuştan değil sonradan kazanılan bir düşüncedir (Ömeroğlu, 2012, s. 331). Suç korkusu bireylerin suçtan zarar görme, mağduriyet korkusu yaşama gibi temel düşüncelere kapılmasıdır. Bu bağlamda suç korkusu bireyin toplumsal ilişkileri ve güven duygusunu doğrudan etkilemektedir. Bu korkuyla bireyler birbirine olan güvenlerinin sarsılmasıyla beraber çevresine karşı oluşabilecek tehditlere karşı daha tedirgin olmaktadır (Yavuz, 2019, s. 33). Çevresindeki insanların da her an dolandırılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı düşüncesine kapılmaları nedeniyle toplumsal güvenle beraber bireyler arası güven ilişkisi de derinden sarsılmaktadır (Reşitoğlu, 2017, s. 147). Korku, bireyde stresin tetiklemesiyle ortaya çıkan bir duygudur. Stres anında tehlikeye karşı insan psikolojisinin aldığı önlem karşı tarafa güvenmeme duygusunu oluşturmaktadır. Yaşanan mağduriyet durumuyla

bireyler tüm insanları aynı konumda görmekte ve içlerine kapanmaktadır (Yücel, 2009, s. 281). Günümüzde kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması; suçun oluşması, işlenmesi ve mağdurun kitle iletişim araçlarıyla dolandırılmasında artışın gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Dolandırıcılık faaliyetlerinin kitle iletişim araçlarıyla yaygınlaşmasından mütevellit toplumda suç korkusunun artışıyla bireyin toplumda yalnızlaşmasıyla toplumun en küçük çekirdek yapısını oluşturan ailedeki bireyler arasındaki ilişkileri de doğrudan etkilenmektedir. Bu korku neticesinde toplumun çekirdek yapısını oluşturan aile bireyleri korku üzerine kurulan ilişkileri neticesinde güvensiz bir şekilde hareket etmektedirler. Bu çerçevede bireyin suç korkusu düşüncesiyle yaşaması toplumdaki bireylerin birbirine güvenini sarsmakta mağdur kişilerin psikolojik, sosyal ve ekonomik durumlarını derinden etkilenmektedir. Küreselleşmeyle birlikte bir köy haline gelen dünya, gerçekleşen bir olayın kitle iletişim araçları aracılığıyla network ağının kurulması neticesinde kısa süre içerisinde erişimine ve infial yaratmasına sebep olmaktadır (Öztürk, 2015, s. 256). Bu durumun avantajlarının yanında toplumda oluşan haberin etkisine ve doğruluğuna göre bireyler üzerinde suç korkusunun da tetiklendiği görülmektedir. Vatandaşların şiddet, dolandırıcılık gibi haberlere ilgi duyması, tıklanma oranının fazla olması bu alana medyanın da yoğunlaşmasına sebebiyet vermekte ve yapılan haberlerin toplum üzerindeki etkisini arttırmaktadır (Gökulu, 2018, s. 590).

Suç Korkusu ve İletişim (Telefon) Aracılığıyla Dolandırıcılık

Suç korkusu ve mağduriyeti kavramı incelendiğinde Korku bireysel bir tedirginlik halini ifade ederken, suç korkusu ve mağduriyeti kavramı ise daha çok toplumsal bir duyguyu ifade etmektedir (Yavuz, 2019, s. 32). Teknolojinin gelişmesiyle beraber kitle iletişim araçları toplumsal hayatta bireylerin bilgiye erişimini hızlandırmakta ve haber kaynaklarına gündemde gerçekleşen olaylara doğrudan erişmelerini sağlamaktadır. Buna örnek olarak televizyon tek taraflı bir iletişim aracı olarak görülmesine rağmen aslında bireylere ve topluma aktardığı bilgi ve haber kaynağı bireyler üzerinde belli başlı algılara da sebep olmaktadır. Çağımızda oldukça yaygınlaşan kitle iletişim araçları arasında yer alan televizyon kullanımının artışı programlar, haberler, belgeseller, dizilerde yaşanan olaylardaki suç konuları toplumun dikkatini çekmektedir. Amerika’da yapılan araştırmada toplumun %76’sında oluşan suçun tanımını televizyonda gördükleri olaylarla oluştuğu, %22’sinin ise suça doğrudan bireysel tecrübesiyle tanımlamaktadır (Er vd., 2018, s. 61).

Medyanın toplum üzerindeki etkisiyle beraber suç olgusunu olduğundan farklı veya abartarak sunması sonucunda bireylerde bu doğrultuda suç korkusu düşüncesi artmaktadır (Gökulu, 2018, s. 590). Bireyler toplumda meydana gelen olaylarda suça karşı toplumsal refleks oluşturmakla beraber hafızasında mağduriyet olgusunu daha fazla arttırmaktadır. Suç korkusunun temel etkenlerinden birisi olarak sayılan mağduriyet durumu insan psikolojinde de önemli yer edinmekte-

dir. Suça maruz kalmanın ötesinde yaşanacak her olayda mağduriyet düşüncesiyle hareket etmek güvensizlik duygusunun temelini oluşturur (Çalışkan, 2023, s. 151). Bireyin mağdur edilme korkusu kendini sosyal çevresinden soyutlamasına sebebiyet vermektedir. Teknolojinin ilerlemesi toplumsal refahı arttırmakla beraber işlenen suçların kapsamını, yöntemini de arttırmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti özelinde incelendiğinde 2000’li yıllarda başlayan kitle iletişim araçlarında telefonun yaygınlaşması ve iletişimin sağlanabilmesi için kontör yükleme sistemiyle beraber “Kontör Dolandırıcılığı” ortaya çıkmış ve suç literatüründe Emniyet Genel Müdürlüğünün yoğunlaştığı bir alan olmuştur. (Hürriyet, 2016).

İlerleyen zamanlarda bireylerin telefon aracılığıyla aranması ve korkularının uyarılması yeni bir dolandırıcılık yöntemi olarak görülmektedir. Bir suçun telefon aracılığıyla dolandırıcılık olarak adlandırılabilmesi için suç ve suça maruz kalan bireyin suç olgusunun başından itibaren telefon aracılığıyla yönlendirilmesi gerekmektedir. Mağdurun telefon aracılığıyla taşınmaz mallarının, ziynet eşyalarının veyahut bankada bulunan parasının şüphelilerin direktifleri doğrultusunda teslim etmesiyle gerçekleşir. Mağdur ve şüpheli arasında fiziksel bir temasın söz konusu olması gerekmektedir.

Suç korkusu ve kitle iletişim araçlarının bu korku üzerindeki etkisi oldukça önemli konulardan biridir. Örneğin dünya genelinde DAES terör örgütü gerçekleştirmiş olduğu saldırıları öncelikli olarak bir sosyal medya platformu olan Youtube’dan yayımlamıştır. DAES terör örgütünün gerçekleştirmiş olduğu saldırılar neticesinde kitle iletişim aracılığıyla sempatan toplamasının yanında aynı zamanda birçok ülkede vatandaşlar özelinde suç korkusu ve panik havasını hakim kıldığı görülmektedir (Kaplan, vd., 2022, s. 58). DAES terör örgütünün gerçekleştirmiş olduğu eylemler uluslararası düzeyle yaratılan suç korkusu ve bunun akabinde Müslümanlığa karşı yabancı devletlerin korku ve endişeyle yaklaşmasına sebebiyet vermiştir.

Dolandırıcılık Olaylarında Suç Mağduru Olma Korkusunu Arttıran

Anahtar Kelimeler

Türkiye Cumhuriyeti özelinde incelendiğinde dolandırıcılık olaylarında suç korkusu ve mağduriyet durumlarının yaşanmasında belli başlı anahtar kelimeler bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti genelinde kitle iletişim araçlarının kullanılmasının artması, vatandaşların bir kısmının kullandıkları kitle iletişim araçlarına hâkim olmasının yanı sıra belli bir kısmı ise kullandıkları araçlara hâkim değildir. Bunun akabinde vatandaşlar suça maruz kaldıklarını veya dolandırıcılık kumpası içerisinde bulduklarına dair şüphe duymadıklarından mağdur durumuna düşmektedirler.

İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün vatandaşların telefon, sosyal medya gibi belli başlı network ağlarıyla dolandırılma suça maruz kalmamaları için çalışmalar ve bilgilendirmeler yapmaktadır. Telefon ile aranan vatan-

daşlarımızın kendilerini polis, savcı, hâkim olarak tanıtır PKK, FETÖ terör örgütlerinde bilgilerinin olduğunu operasyonda kimlik bilgilerinin ele geçirildiği “Terör örgütü üyeleri üzerinden kimlik bilgileriniz çıktı”, “Sizin terör örgütü üyesi olmadığınızı tahmin edebiliyoruz fakat bunu kanıtlamanız gerekmektedir”, “Kimsenin olmadığı bir yere geçerek telefonu kapatmamanız gerekmektedir”, “Merdiven altı iş yerlerinden ürün aldığınız için Sağlık Bakanlığı tarafından adınıza soruşturma açıldığı”, “Siber suçlarda yasaklı sitelere giriş yapıldığı”, “Adınıza bankadan kredi çekildiği ve gelen kodları acil söylemeniz gerekiyor”, “18 yaşından küçük biriyle cinsel konuşmalar yaptığınız için ailesi sizden şikayet oldu adınıza soruşturma başlatıldı.”, “Üzerinize hat açılmış ve bu hat ile terör örgütüne bağlı numaralarla görüşme yapıldığı” şeklinde yönlendirmeler yapıldığı görülmektedir.

Vatandaşların bu durum karşısında panik ve çok etkisiyle banka bilgilerinin, değerli ziynet eşyalarını yönlendirmeler doğrultusunda şüphelilere teslim ettikleri görülmektedir. Bu durum incelendiğinde vatandaşların belli bir kısmı dolandırıcılıklarını düşünerek telefonu kapatmaktadır. Telefonla dolandırıcılık kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığının verilerine göre 2020-2023 tarihleri arası 63.021 vatandaş telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kaldığı emniyet birimlerine ihbarda bulunduğu gözlemlenmiştir. (Asayiş Daire Başkanlığı, 2024).

Vatandaşların telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kalma korkusu neticesinde şüphelilerin talimatı doğrultusunda hareket etmelerinin temel sebepleri ise “bir suça mı karıştım”, “kimlik bilgilerim ya teröristlerin eline geçtiyse gerçekten”, “çevreme bunu nasıl açıklarım” şeklinde düşüncelere kapılarak panik havasıyla hareket ettikleri görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti özelinde incelendiğinde suçtan zarar gören mağdurların genellikle 40 yaş üzeri olduğu kitle iletişim araçlarına hâkim olmadıkları gözlemlenmektedir.

İçişleri Bakanlığının suç korkusu ve suçtan etkilenilmemesi adına düzenli olarak vatandaşları bilgilendirilmek için “*Telefonda Kendisini Polis Asker Savcı Olarak Tanıtıp, ADINIZ FETÖ/PYD, PKK vb. TERÖR ÖRGÜTÜ SORUŞTURMASINA KARIŞTI Diyerek Para ve Altın İsteyenlere İnanmayın.*” içeriğini sms yoluyla vatandaşlara mesaj olarak göndermektedir. Bu çalışmalar neticesinde vatandaşlar bilinçlenmekte ve suç korkusunun azalması bireylerin kitle iletişim araçlarının daha doğru kullanması yolunda çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye’de “Telefon Aracılığıyla Yapılan Dolandırıcılık” Vakalarına Yönelik İstatistiki Değerlendirmeler

Çalışmada Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığından temin edilen 2020-2023 yıllarına ait mağdur ve şüpheli verileri değerlendirilmiştir. Emniyet bilgi sistemindeki veriler incelendiğinde mağdur ve şüphelilerin yaş gruplarını oluşturan verilerin kişilerin beyanlarına göre düzenlendiği görülmüştür. Suç korkusu özelinde

mağdurun yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu sistemdeki veriler üzerinden aktarılmıştır. Mağdur ve şüphelinin beyan etmiş olduğu meslek grubu ile sigortalılık durumu karşılaştırılıp doğrulama sağlanmadığı takdirde sigorta özelindeki bilgi kullanılmıştır. Şüphelilere ait verilerde ise, meslek gruplarını belirtmek istemeyenler ayrı bir grup olarak değerlendirilmiştir. 2020-2023 verileri özelinde inceleme yapılan mağdur şüpheli istatistikleri özelinde suçtan zarar görme korkusunun nedenlerinin ve şüpheli profillerinin nasıl oluştuğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Tablo 1. Mağdurların Yıllara Göre Yaş Aralığı Dağılımı

		YILLAR					
Yaş Aralığı	Yaş ve Yüzdelerik Dağılım	2020	2021	2022	2023	TOPLAM	
	0-17	Sayı	163 _a	182 _a	224 _a	174 _b	743
%'lik Dağılım		1,48%	1,31%	1,22%	0,87%	1,18%	
18-25	Sayı	1.977 _{a,b}	2.605 _b	3.374 _b	3.454 _a	11.410	
	%'lik Dağılım	17,90%	18,88%	18,75%	17,13%	18,11%	
26-33	Sayı	1.871 _a	2.727 _b	3.669 _b	3.993 _b	12.260	
	%'lik Dağılım	16,94%	19,75%	20,39%	19,81%	19,45%	
34-42	Sayı	2.038 _a	2.703 _{a,b}	3.642 _b	4.327 _c	12.710	
	%'lik Dağılım	18,44%	19,58%	20,24%	21,46%	20,16%	
43-51	Sayı	1.686 _{a,b}	2.049 _b	2.913 _a	3.554 _c	10.202	
	%'lik Dağılım	15,26%	14,83%	16,19%	17,62%	16,19%	
52-64	Sayı	1.880 _a	2.142 _b	2.763 _b	3.067 _b	9.852	
	%'lik Dağılım	17,01%	15,52%	15,36%	15,20%	15,64%	
65+	Sayı	1.433 _a	1.400 _b	1.414 _c	1.597 _c	5.844	
	%'lik Dağılım	12,97%	10,13%	7,85%	7,91%	9,27%	
TOPLAM	Sayı	11.048	13.808	17.999	20.166	63.021	
%'lik Dağılım	100%	100%	100%	100%	100%		

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 1'deki verilerden 2020-2021 yılları arasında şüphelilerin iletişim yoluyla kendini polis, savcı, hakim olarak tanıtp adının terör örgütüne karıştığını söyleyerek suça maruz bıraktıkları mağdur vatandaşlarımızın yaş aralığı incelendiğinde;

- 2020 yılında 0-17 yaş aralığında mağdur sayısı 163 iken 2021 yılında ise 182 olarak görülmektedir.
- 2020 yılında 18-25 yaş aralığı mağdur sayısı 1.977 iken 2021 yılında 2.605'e yükselmiştir.
- 26-33 yaş aralığı mağdur sayısı 1.871 iken 2021 yılında 2.727'e yükselmiş
- 34-42 yaş aralığı ise 2020 yılında 2.038 iken 2021 yılında 2.703'e yükselmiş
- 43-51 yaş aralığı 2020 yılında 1.686 iken 2021 yılında 2.049'a yükselmiş

52-64 ve 65 yaş üstü mağdur sayısı 2020 yılında 3.313 iken 2021 yılında ise 3.542'ye yükselerek yıl boyunca yaşın ilerlemesiyle suça maruz kalma sayısının arttığı belirlenmiştir. (Asayiş Daire Başkanlığı, 2024).

2022-2023 yılları arasında şüphelilerin iletişim yoluyla kendini polis, savcı, hâkim olarak tanıtop adının terör örgütüne karıştığını söyleyerek suça maruz bıraktıkları vatandaşlarımızın yaş aralığı incelendiğinde;

- 2022 yılında 0-17 yaş aralığında mağdur sayısı 224 iken 2023 yılında ise 174 olarak görülmektedir.
- 2022 yılında 18-25 yaş aralığı mağdur sayısı 3.374 iken 2023 yılında 3.454 e yükselmiştir.
- 26-33 yaş aralığı mağdur sayısı 3.669 iken 2023 yılında 3.993 e yükselmiş
- 34-42 yaş aralığı ise 2022 yılında 3.642 iken 2023 yılında 4.327'ye yükselmiş
- 43-51 yaş aralığı 2022 yılında 2.913 iken 2023 yılında 3.554'e yükselmiş
- 52-64 ve 65 yaş üstü mağdur sayısı 2022 yılında 4.177 iken, 2023 yılında 4.664'e yükseldiği gözlemlenmiştir.

Mevcut veriler üzerinden mağdur sayıları 2023'e kadar oranla yükseliş göstermektedir. Yaş aralığı arttıkça telefon yoluyla dolandırıcılık mağduru, suçtan zarar gören kişi sayısında bir artış gözlenmektedir. 2022 yılına oranla artışın sebepleri detaylı olarak incelendiğinde toplum nezdinde daha çok korku ortamının yaratıldığı görülmektedir. Suç korkusunun bireyler üzerinde etkisinin artması yeni tür suç alanlarının yaratılması bunlara etkindir. Ekonomik ihtiyaçların giderek artmasıyla birlikte bireyler, sosyal medya ya da telefon aracılığıyla yeni çalışma alanları aramakta ve kişisel bilgilerini bilinçsiz şekilde sosyal medya üzerinden paylaşmaktadır. Dolandırıcılar ulaştıkları bu veriler ile birlikte kişi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaktadır. Bilgi ağının genişlemesiyle dolandırıcılar, mağdurları yönlendirme eylemlerinde daha profesyonel ve rahat hareket etmektedirler. Mağdurlara ait verilerde ileri yaş seviyesindeki suça maruz kalma oranındaki yüksekliğin bir diğer sebebi de nakit birikim konusudur. İleri yaş grubuna sahip bireylerin tercih edilmesi yapmış oldukları maddi birikimin yanında toplumda gençlerden ziyade daha soyut bir noktada bulunmalarındır. İleri yaş seviyesindeki bireyler genellikle kalabalık ortamlarda bulunmamaları sebebiyle dolandırıcılar tarafından daha rahat yönlendirilmektedirler. Sosyal çevreden uzak bir noktada bulunmaları suça maruz kaldıkları esnada çevresinden gelebilecek uyarıların olmaması, panik ve korkuyla hareket ederek aldatılmalarına sebebiyet vermektedir.

Tablo 2. Şüphelilerin Yıllara Göre Yaş Aralığı Dağılımı

		YILLAR						
Yaş ve Yüzdellik Dağılım		2020	2021	2022	2023	TOPLAM		
Yaş Aralığı	0-17	Sayı	1.936 _a	2.679 _a	176 _b	163 _c	4.954	
		%'lik Dağılım	16,54%	16,02%	0,79%	0,57%	6,27%	
	18-25	Sayı	3.790 _a	5.794 _b	9.101 _c	11.823 _c	30.508	
		%'lik Dağılım	32,37%	34,67%	40,85%	41,76%	38,61%	
	26-33	Sayı	2.467 _a	3.567 _a	5.576 _b	7.025 _b	18.635	
		%'lik Dağılım	21,06%	21,35%	25,03%	24,81%	23,59%	
	34-42	Sayı	1.853 _{a,b}	2.351 _c	3.693 _b	4.434 _a	12.331	
		%'lik Dağılım	15,83%	14,07%	16,57%	15,66%	15,60%	
	43-51	Sayı	996 _{a,b}	1.370 _b	2.078 _a	2.463 _{a,b}	6.907	
		%'lik Dağılım	8,50%	8,19%	9,32%	8,69%	8,74%	
	52-64	Sayı	549 _a	723 _a	1.240 _b	1.627 _b	4.139	
		%'lik Dağılım	4,68%	4,33%	5,56%	5,75%	5,23%	
	65+	Sayı	120 _a	229 _a	420 _b	781 _c	1.550	
		%'lik Dağılım	1,02%	1,37%	1,88%	2,76%	1,96%	
	TOPLAM		Sayı	11.711	16.713	22.284	28.316	79.024
	%’lik Dağılım			100%	100%	100%	100%	100%

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 2’deki 2020-2021 yılları arasında şüphelilerin iletişim yoluyla kendini polis, savcı, hakim olarak tanıtp adının terör örgütüne karıştığını söyleyerek suçta karışan şüphelilerin yaş aralığı incelendiğinde;

- 2020 yılında 0-17 yaş aralığında şüpheli sayısı 1.936 iken 2021 yılında ise 2.679 olarak görülmektedir.
- 2020 yılında 18-25 yaş aralığı şüpheli sayısı 3.790 iken 2021 yılında 5.794’e yükselmiştir.
- 26-33 yaş aralığı şüpheli sayısı 2.467 iken 2021 yılında 3.567’ye yükselmiş
- 34-42 yaş aralığı ise 2020 yılında 1.853 iken 2021 yılında 2.351’e yükselmiş
- 43-51 yaş aralığı 2020 yılında 996 iken 2021 yılında 1.370’e yükselmiş
- 52-64 ve 65 yaş üstü şüpheli sayısı 2020 yılında 669 iken 2021 yılında ise 952’ye yükselmiştir.

Emniyet sistemindeki veriler incelendiğinde 2020-2021 tarihleri arasında şüphelilerin yaşı ilerledikçe sayılarının düştüğü görülmektedir. Bu noktada ilerleyen yaş grubunun suçta karışma oranı azalırken, mağdur verilerinde ise tersi yönde bir artış mevcuttur (Asayiş Daire Başkanlığı, 2024).

2022-2023 tarihlerinde şüpheli yaş aralığı incelendiğinde ise 0-17 yaş arası 176 olan şüpheli sayısı 2023 yılında 163 olarak görülmekte, 18-25 yaş aralığı ise 2022 yılında 9.101 iken 2023'te ise 11.823'e yükselmiştir. Şüpheliler 2016 tarihi öncesi mağdurlara telefon aracılığıyla yönlendirdiği konuşmalarda "PKK terör örgütüne yapılan operasyon özelinde kimlik bilgileriniz ele geçirilmiştir" söyleminin yanında 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleştirilmeye çalışılan FETÖ darbe girişimi sonrasında PKK terör örgütü söyleminin yanında FETÖ terör örgütünün de mağdurlar özelinde dolandırıcılık için farklı bir söylem ve yöntem doğurduğu görülmektedir (Sabah, 2018). 15 Temmuz Darbe girişimiyle birlikte şüphelilerin telefon aracılığıyla kişinin hesaplarından terör örgütü tarafından para çekildiğini söyleyerek yeni bir dolandırıcılık söylemi yarattığı görülmektedir (Anadolu Haber Ajansı, 2023). Suç çeşitlerinin artması söylem ve yöntemi arttırmaktadır. Vatandaşların birçoğu bu söylemlere karşı duyarlı hareket ederken belli bir kesim ise suçtan zarar görmektedir. 2022 yılında 26-33 yaş aralığındaki şüphelilerin sayısı 5.576 iken 2023 yılında bu sayının 7.025'e yükseldiği görülmektedir. 34-65 yaş üzeri şüpheli sayılarının da 2022 yılına kıyasla 2023 yılında yükselişe geçtiği görülmektedir. Yaş grubu analizlerine göre ise mağdurlarda yaş arttıkça dolandırılma riskinin yüksekliği şüpheli oranlarında tam tersi bir konuma gelmektedir. Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçunda şüphelilerin %70 genç kategorisine dâhil olmaktadır. Bu durum yaş ilerledikçe telefonla dolandırıcılık olaylarının suça karışan profillerin de oransal değerinin düştüğünü göstermektedir. Genel olarak sayılara bakıldığında ise 2022 yılında 22.284 olan şüpheli sayısı 2023 yılında 28.316'dır. Şüpheli sayısında 2022 yılına oranla 2023 yılında %27'lik bir artış söz konusudur (Asayiş Daire Başkanlığı, 2024).

Asayiş Daire Başkanlığından 2020-2023 tarihler arası dönemde alınan eğitim ve meslek gruplarında mağdur, şüphelilerin çoğunluğu durumlarını belirtmekten çekinmişlerdir. Mağdur ve şüpheliler meslek, eğitim durumlarında eksik bilgi aktarımı sebebiyle sağlıklı bir analiz yapılamamıştır. Mevcut bilgiler üzerinden değerlendirme sağlanmıştır.

Tablo 3. 2020 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Mağdur Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2020		2020	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	4.550	İşçi	334
Lise Ve Dengi Okul	3.142	Şoför	251
Yüksek Lisans(Master)	144	Esnaf	313
Yüksekokul (Lisans)	1.907	Emekli	2.193
Okuma-Yazma Biliyor	203	Sağlık Personeli	231
Okuma-Yazma Bilmiyor	87	Rent A Car (Oto Kiralama)	4

2020		2020	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
2 Yıl Süreli Yüksek	662	Özel Güvenlik Görevlisi	96
Doktora (Phd)	34	Tarım	222
Bilinmiyor	319	Turizm	58
		Tekstil	96
		Finans	124
		Memur	450
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	6.676
TOPLAM	11.048	TOPLAM	11.048

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 3'teki 2020 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında mağdurun eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kalan mağdurların resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %41'ini oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu mağdur sayısı ise %28'ini oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu mağdur sayısı ise genelin %18'ini oluşturmaktadır.
- Meslek grubuna göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen mağdur sayısı (diğer) %60'lık bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelik dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 4. 2021 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Mağdur Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

	2021		2021
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	5.174	İşçi	459
Lise Ve Dengi Okul	4.076	Şoför	312
Yüksek Lisans(Master)	223	Esnaf	331
Yüksekokul (Lisans)	2.470	Emekli	2.261
Okuma-Yazma Biliyor	294	Sağlık Personeli	433
Okuma-Yazma Bilmiyor	111	Rent A Car (Oto Kiralama)	9
2 Yıl Süreli Yüksek	998	Özel Güvenlik Görevlisi	158
Doktora (Phd)	52	Tarım	247
Bilinmiyor	410	Turizm	74
		Tekstil	111
		Finans	170
		Memur	631
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	8.612
TOPLAM	13.808	TOPLAM	13.808

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 4'teki 2021 Yılı içerisinde şüphelilerin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında mağdurun eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kalan mağdurların resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %37'ini oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu mağdur sayısı ise %29'unu oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu mağdur sayısı ise genelin %19'unu oluşturmaktadır.
- Meslek grubuna göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen mağdur sayısı (diğer) %62'lik bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelerle dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 5. 2022 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Mağdur Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2022		2022	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	6.606	İşçi	662
Lise Ve Dengi Okul	5.790	Şoför	443
Yüksek Lisans(Master)	202	Esnaf	494
Yüksekokul (Lisans)	3.098	Emekli	2.636
Okuma-Yazma Biliyor	404	Sağlık Personeli	509
Okuma-Yazma Bilmiyor	98	Rent A Car (Oto Kiralama)	11
2 Yıl Süreli Yüksek	1.344	Özel Güvenlik Görevlisi	204
Doktora (Phd)	38	Tarım	266
Bilinmiyor	419	Turizm	120
		Tekstil	153
		Finans	220
		Memur	774
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	11.507
TOPLAM	17.999	TOPLAM	17.999

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 5'teki 2022 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında mağdurun eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kalan mağdurların resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %36'sını oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu mağdur sayısı ise %32'sini oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu mağdur sayısı ise genelin %18'ini oluşturmaktadır.
- Meslek grubuna göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen mağdur sayısı (diğer) %63'lük bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelik dilimi oluşturmaktadır.

2022 yılında mağdur verilerinde 17.999 kişi telefonla dolandırıcılık suçunun mağduru olmuştur. Suçtan zarar gören kişilerin eğitim düzeyinde Yüksekokul (lisans), Lise ve İlköğretim-Ortaokul yüzdelik dilimin en yüksek orana sahip kısmını kapsamaktadır. Mağdurların birçoğu telefonla görüşme esnasında kolluk güçleri tarafından aradığını düşünerek telsiz, anons, siren sesi gibi çıkarılan seslerden etkilenecek heyecan ve panik yaptıkları görölmektedir. Arka fonda çıkarılan sesler, dolandırıcının ani baskın ses tonuyla yönlendirmesi mağduru sağlıklı düşünmesinin önüne geçmektedir.

Tablo 6. 2023 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Mağdur Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2023		2023	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	7.207	İşçi	820
Lise Ve Dengi Okul	6.502	şoför	497
Yüksek Lisans(Master)	281	Esnaf	484
Yüksek Okul (Lisans)	3.543	Emekli	3.103
Okuma-Yazma Biliyor	522	Sağlık Personeli	527
Okuma-Yazma Bilmiyor	116	Rent A Car (Oto Kiralama)	20
2 Yıl Süreli Yüksek	1.513	Özel Güvenlik Görevlisi	276
Doktora (Phd)	68	Tarım	287
Bilinmiyor	414	Turizm	134
		Tekstil	156
		Finans	271
		Memur	425
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	13.166
TOPLAM	20.166	TOPLAM	20.166

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 6'daki 2023 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim, savcı, polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında mağdur eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna Göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kalan mağdurların resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %35'sini oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu mağdur sayısı ise %32'sini oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu mağdur sayısı ise genelin %18'ini oluşturmaktadır.

- Meslek Grubuna Göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen mağdur sayısı (diğer) %65'lik bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelik dilimi oluşturmaktadır.

Mağdurların diğer ve bilinmiyor olarak adlandırılan meslek, eğitim durumları kendilerini kolluk güçlerine müracaat etmelerine rağmen deşifre etmek istememelerinden kaynaklanmaktadır. Çevresi tarafından baskı altına alınmaktan korkmaları yapılan görüşmelerde meslek ve eğitim düzeylerini söylemekten çekinmelerine sebep olmaktadır. Eğitim ve meslek düzeyinde okuma yazma bilmeyenden doktora kısmına kadar fark etmeksizin dolandırıcılık şüphesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Dolandırıcılık yöntem ve tekniklerinin günümüzde oldukça artması bireyler üzerinde ilk görüşmeden itibaren baskı, panik havasının oluşturulması meslek ve eğitim düzeyi fark etmeksizin suça maruz kalmasına sebebiyet vermektedir.

Tablo 7. 2020 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Şüpheli Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2020		2020	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	2.006	İşçi	97
Lise Ve Dengi Okul	718	Şoför	95
Yüksek Lisans(Master)	11	Esnaf	64
Yüksekokul (Lisans)	127	Emekli	37
Okuma-Yazma Biliyor	147	Sağlık Personeli	18
Okuma-Yazma Bilmiyor	30	Rent A Car (Oto Kiralama)	10
2 Yıl Süreli Yüksek	75	Özel Güvenlik Görevlisi	11
Doktora (Phd)	1	Tarım	35
Bilinmiyor	8.596	Turizm	6
		Tekstil	37
		Finans	20
		Memur	20
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	11.261
TOPLAM	11.711	TOPLAM	11.711

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 7’deki 2020 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında şüphelinin eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna Göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçunu işleyen resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %17’sini oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu şüpheli sayısı ise %6’sini oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu şüpheli sayısı ise genelin %1’ini oluşturmaktadır.
- Eğitim durumu tespit edilemeyen (Bilinmiyor) ise %73’lük kısmı oluşturmaktadır.
- Meslek Grubuna Göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen şüpheli sayısı (diğer) %96’lık bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelerle dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 8. 2021 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Şüpheli Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

	2021		2021
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	1.953	İşçi	79
Lise Ve Dengi Okul	723	Şoför	77
Yüksek Lisans(Master)	15	Esnaf	56
Yüksekokul (Lisans)	152	Emekli	45
Okuma-Yazma Biliyor	216	Sağlık Personeli	23
Okuma-Yazma Bilmiyor	37	Rent A Car (Oto Kiralama)	7
2 Yıl Süreli Yüksek	71	Özel Güvenlik Görevlisi	10
Doktora (Phd)	2	Tarım	29
Bilinmiyor	13.544	Turizm	8
		Tekstil	35
		Finans	18
		Memur	35
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	16.291
TOPLAM	16.713	TOPLAM	16.713

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 8'deki 2021 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında şüphelinin eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Eğitim Durumuna Göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçunu işleyen resmi kayıtlara göre ilköğretim ve ortaokul mezunu %11'ini oluşturmaktadır.
- Lise ve dengi okul mezunu şüpheli sayısı ise %4'ünü oluşturmaktadır.
- Yüksek lisans ve Lisans mezunu şüpheli sayısı ise genelin %0,99'unu oluşturmaktadır.
- Eğitim durumu tespit edilemeyen (Bilinmiyor) ise %81'lik kısmı oluşturmaktadır.
- Meslek Grubuna Göre;
- Eğitim durumlarına oranla meslek gruplarında ise hangi meslekle uğraştıklarını belirtmek istemeyen şüpheli sayısı (diğer) %97'lik bir kısmı oluşturmaktadır.
- Bunun akabinde memur, emekli, işçi, sağlık personeli gibi meslek grupları diğer yüzdelik dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 9. 2022 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Şüpheli Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2022		2022	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	1.913	İşçi	188
Lise Ve Dengi Okul	838	Şoför	72
Yüksek Lisans(Master)	11	Esnaf	56
Yüksek Okul (Lisans)	149	Emekli	46
Okuma-Yazma Biliyor	294	Sağlık Personeli	11
Okuma-Yazma Bilmiyor	49	Rent A Car (Oto Kiralama)	7
2 Yıl Süreli Yüksek	98	Özel Güvenlik Görevlisi	7
Bilinmiyor	18.932	Tarım	33
		Turizm	13
		Tekstil	41
		Finans	15
		Memur	23
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	21.772
TOPLAM	22.284	TOPLAM	22.284

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 9'daki 2022 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim-savcı-polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında şüpheli eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Meslek Grubuna Göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçunu işleyen resmi kayıtlara göre sosyal sigortası olmaması sebebiyle mesleği bilinmeyen 21.772 şüpheli, %97'lik bir oran ile en büyük yüzdellik dilimi oluşturmaktadır.
- Mesleğini işçi olarak belirten 188 şüpheli ise %0,84 yüzdellik dilime sahiptir.
- Diğer meslek grupları ise %2,16'lık bir yüzdellik dilime sahiptir.
- Eğitim Durumuna Göre;
- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçu şüphelilerinin eğitim durumu incelendiğinde Lise ve Dengi Okullar, İlköğretim-Ortaokul, Okuma-Yazma Bilmiyor, Okuma-Yazma Biliyor, Bilinmiyor kategorisinde olan sınıflar yüzdellik dilimin %98,84'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 10. 2023 Yılı Dolandırıcılık Olaylarında Şüpheli Meslek ve Eğitim Düzeyi Durumları

2023		2023	
EĞİTİM	SAYI	MESLEK	SAYI
İlköğretim-Ortaokul	1.660	İşçi	146
Lise Ve Dengi Okul	747	Şoför	54
Yüksek Lisans(Master)	12	Esnaf	48
Yüksek Okul (Lisans)	134	Emekli	54
Okuma-Yazma Biliyor	299	Sağlık Personeli	12
Okuma-Yazma Bilmiyor	54	Rent A Car (Oto Kiralama)	5
2 Yıl Süreli Yüksek	56	Özel Güvenlik Görevlisi	6
Doktora (Phd)	1	Tarım	28
Bilinmiyor	25.353	Turizm	9
		Tekstil	18
		Finans	13
		Memur	22
		Sosyal Sigortası Olmayan Mesleği Belirlenemeyen	27.901
TOPLAM	28.316	TOPLAM	28.316

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığı-Dolandırıcılık Şube Müdürlüğü

Tablo 10'daki 2023 Yılı içerisinde şüphelinin kendisini hakim, savcı, polis olarak tanıttığı dolandırıcılık vakalarında şüpheli eğitim durumu ve meslek grupları incelendiğinde;

Meslek Grubuna Göre;

- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçu işleyen resmi kayıtlara göre sosyal sigortası olmaması sebebiyle mesleği bilinmeyen 27.901 şüpheli %98'lik bir oran ile en büyük yüzdeler dilimi oluşturmaktadır.
- Mesleğini işçi olarak belirten 146 şüpheli ise %0,51'lik yüzdeler dilime sahiptir.
- Diğer meslek grupları ise %1,49'luk bir yüzdeler dilime sahiptir.
- Eğitim Durumuna Göre;
- Telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçu şüphelilerinin eğitim durumu incelendiğinde Lise ve Dengi Okullar, İlköğretim-Ortaokul, Okuma-Yazma Bilmiyor, Okuma-Yazma Biliyor, Bilinmiyor kategorisinde olan sınıflar yüzdeler diliminin %99,28'ini oluşturmaktadır.

Mağdurların dolandırıcılık şüphesiyle karşı karşıya kaldığı durumlar incelendiğinde şüpheli mağdur ilişkisinde meslek ve eğitim durumları oldukça önemli bir noktayı kapsamaktadır. Dolandırıcıların telefon aracılığıyla söylemler kullanarak dolandırmanın yanında aynı zamanda sosyal medya sitelerini de daha profesyonel ve aktif kullandıkları görülmektedir. Örnek teşkil edecek olaylar arasında rent a car (oto kiralama) sektörü gösterilebilir. Bireylerin araç ihtiyacı duyduğu noktada kiralama için başvuruda bulunduğu siteleri kopyalayarak, taklit ederek iletişim kurdukları görülmektedir. İlk aşamada siteye güven duymalarını sağladıktan sonra iletişim numarası üzerinden telefon aracılığıyla görüşerek kişiyi elde ettiği bilgiler ışığında yönlendirip dolandırma işlemini gerçekleştirmektedirler (İhlas Haber Ajansı, 2024). Yaşanan bu olay neticesinde bireyler araç kiralama noktasında tamamen suç korkusu düşüncesiyle hareket ederek fiziksel olarak aracı, satıcıyı, sözleşmeyi görerek kiralama yapmaktadır.

İstatistiki Değerlendirmeler ve Bulgular

Suç kavramı sosyolojik açıdan incelenen üzerine birçok düşünce geliştirilen olgulardan birisidir. Tarih boyunca var olan bu olgu sosyolojinin de doğrudan toplumsal yapıyı etkileyen ve bireyin bu toplumsal yapı içerisinde uyması gereken normlar olarak ortaya çıkan bu kavram dinamik ve değişken bir yapıya sahiptir. Bu çerçevede telefonla dolandırıcılık suçu son zamanlarda oldukça artan ve önlem alınma noktasında eksik kalınan ve müeyyidelerin yetersiz olduğu durum olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan taramada insanların yaşının ilerledikçe bu suça maruz kalma oranında artışlar gözlemlenmiştir. Bunun sebebi olarak birçok faktör sayılabilmekle beraber çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Telefonla

dolandırıcılık suçu insanların bilişsel düzeylerde suça maruz kalmadan önce vermiş olduğu tepkilerle suçun mağduru olma durumları orantılıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nde 2020-2023 tarihleri arasında suça maruz kalan mağdur sayısı 63.021 kişidir. Emniyet Genel Müdürlüğü/ Asayiş Daire Başkanlığından alınan veriler ışığında mağduriyet durumunu belirtmekten çekinen ve hangi meslek grubuna dâhil olduğunu belirtmeyen birçok mağdur bulunmaktadır.

Yapılan çalışmada suça maruz kalan bireylerin şüphelilerle ilk başlatmış olduğu telefon görüşmesinde vermiş olduğu tepkiler oldukça önemlidir. Mevcut verilerde bireylerin şüphelilerle ile başlatmış olduğu ilk diyalogda panik ve korku havası oluşması durumunda suçun mağduru olma oranları da bu oranda artmaktadır. Yaratılan bu korku her alana sirayet etmekte alınacak önlemler noktasında yetersiz hareket edildiğini göstermektedir. Kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik ilerlemeler bu suçlarda yaş olgusunu ön plana çıkarmaktadır. Kitle iletişim araçlarında yaşanan değişim ve dönüşümün gerisinde kalan bireyler kullanmış olduğu araçlara yabancılaşması sonucunda şüphelilerle doğrudan iletişime geçtiğinde panik ve korku havasına bürünmektedir. Yapılan araştırmada 63.021 bireyin yüksek orandaki kısmının bu suça maruz kalmalarının sebebinin bu gibi durumlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerde mağdurların ilk olarak dolandırıcılık suçuna maruz kaldıklarında çevrelerine bu durumu aktarmakta ve mağduriyet duygusunu kabullenemedikleri gözlemlenmektedir. Asayiş Daire Başkanlığı verilerinde mağdurların hangi meslek grubuna sahip oldukları, eğitim durumları gibi bilgileri verirken çekinceli davrandıkları ve paylaşmaktan kaçındıkları gözlemlenmektedir.

Sonuç

Suç korkusu ve telefonla dolandırıcılık suçu incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti özelinde suça karışan ve suça maruz kalanlar arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Şüphelilerin toplum nezdinde yarattığı korku kişiler arası ilişkileri etkilemekle beraber bireylerin devlete ve topluma güvenini de sarsmaktadır. Toplumsal iletişimde önemli bir kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkan telefon kullanımı doğru ve bilinçli kullanılması gerekmektedir. Telefon aracılığıyla kişilerin dolandırılmasını toplum devlet, toplum birey özelinde güven duygusunu sarsmakta ve çağımızın önemli sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerin bilinçlendirilmesi özellikle belirli yaş aralığında artan dolandırıcılık vakalarının artmasına engel olunması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

17-33 yaş aralığı incelendiğinde 2023 yılında Türkiye Cumhuriyeti genelinde telefonla dolandırıcılık suçuna maruz kalan mağdur sayısı 7.621'iken 34-51 yaş üzeri aralık ise 12.545 olarak görülmektedir. Bu durum yaşın ilerledikçe suç mağduru kişi sayısında bir artışın olduğunu göstermektedir. Mağdur verilerinin yanı sıra suça maruz kalıp kolluk güçlerine suç duyurusunda bulunmayan kişiler de

bulunmaktadır. Şüphelilerin cezalandırılmasında eksiklikler bulunması da mağdurların güvenini epeyce sarsmaktadır. Kolluk güçlerine müracaatta bulunmak, suçun aydınlatılmasının ilk aşaması olduğunu ve yapılacak müracaat ile birlikte şüphelilerin yakalanmasında önemli bir nokta olduğu belirtilmelidir.

Sosyal medya ve medyadaki haber yayınlarında suç korkusunu arttırmaktan ziyade bilinçlendirmeye yönelik yayınlar yapılmalıdır. Yargı ve kolluk güçleri her düzeyde dolandırıcılık alanında uzmanlaştırılmalıdır. Devlet birey ilişkisinde yaratılan bu suç korkusu neticesinde mağdur olan vatandaşlarımız toplum, çevre baskısı düşüncesine maruz kalacaklarını düşünerek suçun aydınlatılmasından ziyade mağduriyet yaşadıklarının bilinmemesini tercih etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde 2020-2021-2022 yıllarına oranla 2023 yılında artan telefonla dolandırıcılık suçunun önüne geçilmesi için daha ciddi ve caydırıcı önlemler alınmalıdır. 2022 yılında gerçekleşen olaylarda mağdurların şüphelilerle mesleki açıdan etkileşim halinde olduğu da düşünülmektedir. Kişisel verilere erişim noktasında şüphelilerin mağduru yakın takibe alması meslek bilgisine erişmesi, birebir önceden tanıyor veyahut etkileşim kurmuş olması söz konusu durumlardandır. Bu noktada bilgi paylaşımı kimlik bilgileri, kişisel verilerin dikkat esasına göre herkesle paylaşılmaması gerekmektedir.

Bireylerin bilinçlendirilmesi dolandırıcılık suçunun mağdurlarının meslek durumları, sosyal çevreleri, yaş grupları incelenmeli bu çerçevede önlemler ve bilinçlendirmeler yapılmalıdır. Yapılan çalışmada mağdur ve şüphelinin sosyolojik, psikolojik, ekonomik durumlarının yanında buldukları çevre, meslekleri, yaş aralıkları, eğitim durumları incelenerek değerlendirilmeler yapılmalıdır. Suç korkusunun oluşmasının temelinde ki söylemler incelenmeli ve medyanın korku üzerindeki etkisinin azaltıcı, toplumu bilinçlendirici söylemler kullanılmalıdır. Merkezi idare ve mahalli idare düzeyinde belirli yaş gruplarıyla daha fazla etkileşim halinde olunmalıdır. Belirli yaş grupları özelinde bilinçlendirme yapılmalı kolay ulaşılabilecekleri sistemlerle güven duyguları artırılmalıdır. Çözüm noktası olarak gerekirse şüpheli bir görüşme esnasında hissettiklerinde bir uygulama üzerinden tuşlayarak gerekli birimlere ulaşmaları sağlanabilmelidir. Telefon yoluyla dolandırıcılıkta her ne kadar ceza noktasında yeterli düzeyde yargılama yapıldığı düşünülse de yaşı ilerlemiş kişilere karşı işlenen suçlara hem ceza artırımı hem de toplum içerisinde suçların ifşasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Adalet Bakanlığı. (2020). *T.C Adalet Bakanlığı Mağdur Bilgilendirme*. <https://magdurbilgi.adalet.gov.tr>: <https://magdurbilgi.adalet.gov.tr/298/Suc-Nedir#:~:text=Toplumsal%20d%C3%BCzenin%20devam%C4%B1%20a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan%20korunmas%C4%B1,davran%C4%B1%20C5%9F%C4%B1%20ise%20%22su%C3%A7%22%20tur>. adresinden alındı
- Anadolu Haber Ajansı. (2023, EYLÜL 09). Anadolu Haber Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/feto-bahanesiyle-dolandiricilik-yaptiklari-iddiasıyla-28-supheli-gozaltina-alindi/2987421> adresinden alındı
- Asayiş Daire Başkanlığı. (2024). *2020-2021-2022 ve 2023 Tarihlerine Ait Mağdur ve Şüphelilere Ait Veriler*. Ankara.
- Bal, H. (2016). *Suç Sosyolojisi*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Çalışkan, A. (2023). Suç Korkusunun Toplumsal Parametreleri ile Önem Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Model Tasarımı. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 146–167.
- Er, T., Elmas, A., & Sayar, G. H. (2018). Suç ve Medya. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 52-69.
- Eren, A. (2005). Korku Kültürü, Değerler Kültürü ve Şiddet. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*.
- Gençöz, T. (1998). Korku Sebepleri, Sonuçları ve Başetme Yolları. *Kriz Dergisi*, 9-16.
- Gökulu, G. (2018). Medya ve Suç Korkusu İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Social Scences Studies Journal*, 585-594.
- Güçlü, İ., & Akbaş, H. (2019). *Suç Sosyolojisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hürriyet. (2016, Ocak 10). www.hurriyet.com Web Sitesi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/2023te-581-bin-kisi-istanbula-veda-etti-42504809> adresinden alındı
- İhlas Haber Ajansı. (2024, Temmuz 14). *İhlas Haber Ajansı*. haberler.com: <https://www.haberler.com/yerel/rent-a-car-sektorunde-dolandiricilik-uyarisi-17519639-haberi/> adresinden alındı
- Kaplan, M., & Yıldırım, A. (2022). Suçun Önlenmesinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü: Kurumsal Açından Bir Değerlendirme ve Örnekler. *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 49-74.
- Ömeroğlu, Ö. (2012). Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı Ve Küçük Suçlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 329-370.
- Önkol, G., & Sarı, Ö. (2013). *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2015). Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 251-263.
- Öztürk, M. (2016). Düzensizlik VE Toplumsal Kaygı Teorileri Bağlamında Suç Korkusunun İncelenmesi: Mersin Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 282-289.
- Reşitoğlu, H. Ü. (2017). Diğerleri için Duyulan Suç Korkusu. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 145-160.
- Sabah. (2018, Ağustos 18). www.sabah.com Web sitesi: <https://www.sabah.com.tr/egeli/2018/08/18/cete-uyeleri-feto-yalaniyla-kandirdi> adresinden alındı
- Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı ve Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 117-135.

- Yavuz, Y. (2019). Suç Mağduru Olma Korkusuna Sosyolojik Bir Bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 28-52.
- Yavuzçehre, P. S. (2022). Kentsel Dönüşüm Uygulaması Sonrası Suç Korkusu Üzerine Bir Değerlendirme. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 1-17.
- Yazgan, Ç. Ü., & Kurtkapan, H. (2020). Yaşlı Bireylerde Yaşam Memnuniyeti Ve Suç Korkusu Durumunun Belirlenmesi: Tanımlayıcı Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 373-381.
- Yücel, M. T. (2009). Suç Korkusu ve Etkisinin Nötrleştirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 278-301.

Esnafların Aldıkları Güvenlik Önlemleri ile Suça Maruz Kalma Endişeleri ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Kayseri Örneği

Kezban Atalıc Taş*, Nergis Cantürk, Gül Alpar*****

Öz: Bu araştırmanın amacı esnafların aldıkları güvenlik önlemleri ile suça maruz kalma endişeleri ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Kayseri ilindeki gönüllü 526 esnaf oluşturmuştur. Katılımcılara kişisel bilgi formu, Suça Maruz Kalma Endişesi Anketi ve Beck Anksiyete Ölçeği uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS programında istatistiksel analize tabi tutulmuştur. İstatistiksel analizlerde gruplar arası karşılaştırma ($p < .05$) ve korelasyon analizleri ($p < .01$ ve $p < .05$) yapılmıştır. Toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizler sonucunda kadın esnafın suça maruz kalma endişelerinin ve anksiyete düzeylerinin erkek esnaflardan yüksek olduğu; korunmak için herhangi bir silah kullanan ya da taşıyanların suça maruz kalma endişelerinin herhangi bir silah kullanmayan ya da taşımayanlardan yüksek olduğu; iş yerinde kamera sistemi bulunanların bulunmayanlara göre anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu; esnafların çalıştıkları sektörlere ilişkin suç haberlerini takip etme sıklıkları arttıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeylerinin arttığı; iş yerlerini güvenilir bulma düzeyleri azaldıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeylerinin arttığı; iş yerlerinin para veya değerli eşya taşıma gerektirme sıklığı arttıkça iş yerlerini suça karşı daha güvenilir buldukları ve suça maruz kalma endişelerinin azaldığı; iş yerlerini güvenilir bulma düzeyleri arttıkça suça maruz kalma endişelerinin azaldığı; iş yerinin para ve veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı arttıkça anksiyete düzeylerinin arttığı; anksiyete düzeyleri arttıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Adli bilimlerde önemli bir konu olan suç korkusunun azaltılmasında iş yerlerindeki güvenlik tedbirlerinin artırılmasının burada çalışan insanların güvende hissetmesi açısından da yararlı olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç Korkusu, Suçun Algılanması, Güvenlik Duygusu, Anksiyete, Adli Bilimler.

* MSc, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kriminalistik Anabilim Dalı, Ankara, kezban.atalic@gmail.com

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü, Kriminalistik Anabilim Dalı, Ankara, nergiscanturk@yahoo.com

* Dr., Adli Psikolog, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, İstanbul, gulalpar@gmail.com

Examining the Relationships Between Security Measures Taken by Tradesmen and Their Concerns and Anxiety Levels of Being Exposed to Crime: Kayseri Sample

Kezban Atalç Taş*, Nergis Cantürk**, Gül Alpar***

Abstract: The aim of this research is to examine the relationship between the security measures taken by tradesmen and their concerns about exposure to crime and their anxiety levels. The sample of the study consisted of 526 volunteer tradesmen in Kayseri province. A personal information form, the Concern About Exposure to Crime Questionnaire, and the Beck Anxiety Inventory were applied to the participants. The data collected were subjected to statistical analysis in the SPSS program. In statistical analyses, intergroup comparison ($p < .05$) and correlation analyzes ($p < .01$ & $p < .05$) were made. It was determined that female's concerns about exposure to crime and their anxiety levels were higher than male; those who used/carried any weapon for protection had higher fear of crime than those who did not; those who had cctv at their workplaces had higher anxiety levels than those who did not; as the frequency of following crime news related to the sectors in which tradesmen work increased, their fear of crime increased; as the frequency of workplaces requiring the transportation of money/valuables increased, their anxiety increased; they found workplaces more reliable against crime and their concerns about crime decreased; as anxiety increased, fear of crime increased. It has been evaluated that increasing security measures in workplaces will be beneficial in reducing fear of crime, which is an important issue in forensic science, and will also be beneficial in making people working there feel safe.

Keywords: *Fear of Crime, Perception of Crime, Sense of Security, Anxiety, Forensic Sciences.*

* MSc, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kriminalistik Anabilim Dalı, Ankara, kezban.atalic@gmail.com

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü, Kriminalistik Anabilim Dalı, Ankara, nergiscanturk@yahoo.com

* Dr., Adli Psikolog, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü, İstanbul, gualpar@gmail.com

Giriş

Suç, insanlık tarihi boyunca toplumların bir parçası olmuş, bireylerin ve toplumsal yapının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. İnsanlar doğası gereği toplu yaşama eğilimindedir ve toplum düzenini sağlamak amacıyla çeşitli normlar ve kurallar oluşturulmuş olsa da bireylerin farklı değer yargıları, çıkarları ve beklentileri zaman zaman çatışmalara yol açmaktadır. Bir birey için doğru ya da kabul edilebilir olan bir davranış, bir başkası için tehdit edici veya zarar verici olabilir. Bu bağlamda suç, toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir unsuru olarak değerlendirilmiştir.

Suçun ortaya çıkışında birçok faktör etkili olmakla birlikte, suçun işlenmesi için hem bireysel motivasyonun hem de fırsatların mevcut olması gerekmektedir (Hartman, 2015, s. 11). Fırsat, suçun nedenlerinden biri olarak görülmekte ve suçun meydana gelmesini kolaylaştıran unsurlar arasında yer almaktadır. Suç olgusu üzerine yapılan çeşitli araştırmalar, suçun yalnızca bireysel nedenlerle değil, aynı zamanda çevresel ve toplumsal koşulların bir sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Yüksel, 2019, s. 26). Durkheim (1992), suçu toplumsal bir olgu olarak ele alırken (Akyayla, 2019, s. 5), Srivastav ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada ise suçun, toplumda bulaşıcı bir hastalık gibi yayıldığını savunarak, suçu bulaşıcı bir hastalıkla benzer şekilde görürler (Srivastav, Ghosh ve Chandra, 2019, s. 1). Bu bağlamda suç, toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul edilebilir. Suçun varlığı, toplumsal düzenin korunması için cezai yaptırımların uygulanmasını gerektirmiştir ve tıpkı bir hastalık gibi tedavi edici önlemler alınarak, bu durum bireylerin suçtan kaçınma davranışlarını geliştirmelerine yol açmıştır.

Suç korkusu, dünya genelinde bireyler ve toplumlar üzerinde derinlemesine etkiler yaratan karmaşık bir olgudur. Gerçek suç oranları ya da mağduriyet deneyiminden bağımsız olarak, suç korkusu, bireylerin suç tehdidine dair algıları doğrultusunda geliştirdikleri duygusal ve psikolojik tepkileri ifade eder (Gaziarifoğlu, 2009, s. 7). Bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve yaşam kalitelerini derinden etkileyebileceği gibi, toplumsal dinamikleri de değiştirebilir (Öztürk ve Yıldız, 2017, s. 669). Bireylerin günlük yaşamını doğrudan etkileyerek, sosyal ilişkilerini, hareket özgürlüklerini ve yaşam kalitelerini olumsuz şekilde şekillendirebilmektedir (Pain, 2000, s. 377). Bu korku, yalnızca bireylerin suç mağduru olma olasılıklarıyla sınırlı kalmaz; çevresel faktörler, bireysel deneyimler ve sosyo-ekonomik durum ve medyadan da etkilenmektedir (Hale, 1996, s. 113). Medyanın, suç olaylarını ve güvenlik tehditlerini dramatize ederek aktarması, toplumun risk algısını artırarak bireylerde korku ve kaygıyı pekiştirebilmektedir (Furedi, 2016, s. 523). Teknolojik gelişmelerin ve medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, bireylerin suçla ilgili bilgilere anında ve geniş ölçekte erişmesi mümkün hale gelmiş, bu da suç korkusunun yayılımını hızlandıran bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır (Şenol ve Keskiner Candan, 2024, s. 303).

Suç korkusu, yalnızca bireylerin psikolojik durumlarını değil, aynı zamanda adli bilimler açısından toplumsal düzen ve güvenlikle ilgili değerlendirmeleri de etkileyen önemli bir unsurdur. Adli bilimlerde suç korkusu, suç davranışlarının anlaşılması, suçun önlenmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve mağduriyetlerin önlenmesi açısından kritik bir araştırma alanı olarak öne çıkar. Özellikle, adli analizler ve suç verileri ile bireylerin algılanan risk düzeyleri arasındaki ilişki, suç korkusunun mekanizmalarını anlamada değerli bilgiler sunar. Ayrıca, adli bilimlerde suç korkusunun, toplumun güvenlik politikalarına ve yargı süreçlerine olan güvenini şekillendiren temel unsurlardan biri olduğu söylenebilir.

İş yerinde suç korkusu, çalışanların güvenlik algısını ve iş ortamındaki psikolojik iyi oluşunu doğrudan etkileyen kritik bir faktördür. Özellikle büyük şehirlerde faaliyet gösteren işletmelerde, hırsızlık, saldırı, dolandırıcılık ve benzeri suçlara ilişkin endişeler, çalışanların kendilerini güvende hissetmelerini zorlaştırabilir. Bu durum yalnızca bireysel düzeyde kaygı ve stres yaratmakla kalmaz, aynı zamanda iş verimliliği, çalışan motivasyonu ve işletmelerin genel performansı üzerinde de olumsuz etkiler yaratabilir.

Gece geç saatlere kadar hizmet veren işletmelerde çalışanlar, suç mağduru olma ihtimalleri nedeniyle daha fazla endişe duymaktadır. Bu durum, iş performanslarını doğrudan olumsuz etkilerken, suç korkusunun yaygın olduğu iş yerlerinde çalışanların stres seviyelerinin yükselmesi de kaçınılmazdır. Ayrıca, çalışanların görevleri gereği sık sık yer değiştirmeleri ve uzun mesai saatleri, toplumun aşinalık ve güven duygusunu zayıflatarak daha fazla korku ve güvensizliğe neden olmaktadır (Farrall, 2009, s. 141).

Suç korkusu, çalışanların çalışma saatlerinden müşteri ilişkilerine, iş yerindeki sosyal dinamiklerden genel güvenlik algılarına kadar birçok alanı şekillendirebilir. Özellikle gece vardiyası gerektiren işler ve küçük işletmelerde çalışanlar, güvenlik tehdidini daha yoğun hissetmektedir. Güvenlik kameraları, alarm sistemleri ve özel güvenlik personeli gibi önlemler bu korkuyu azaltmada önemli bir rol oynasa da bireylerin algıladığı tehdit seviyesini tamamen ortadan kaldıramayabilir. Bu nedenle, fiziksel güvenlik önlemlerinin yanı sıra çalışanlara yönelik güvenlik eğitimi verilmesi, suç korkusunu azaltmada etkili bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

Tarihsel olarak ticaret merkezleri, suç oranlarının yüksek olduğu bölgeler arasında değerlendirilmiş (Malik, 2016, s. 69) ve bu bağlamda ticaretle uğraşan bireylerin güvenlik endişeleri giderek artmıştır. Kayseri, tarih boyunca sanayi ve ticaretin merkezi olmuş, Kaniş-Karum bölgesinde yapılan kazılarda bulunan Asur Ticaret Kolonileri'ne ait tabletler, buranın dünyanın ilk organize ticaret merkezlerinden biri olduğunu göstermiştir (Günbattı, 2017, s. 30). Bu durum, Kayseri'nin yüzyıllardır ticaretin kalbi olmasına ve farklı sosyal dinamiklere ev sahipliği yapmasına neden olmuştur. Günümüzde Kayseri, bir milyonu aşan nüfusu ve geniş ticaret ağıyla büyükşehir statüsünde olup, esnaf, tüccar ve sanayi alanında çalışan bireylerin yoğun olduğu bir şehirdir.

Kentleşme, göç, ekonomik dalgalanmalar ve suç oranları gibi faktörler, Kayseri’de ticaretle uğraşan bireylerin güvenlik algılarını ve suç korkularını doğrudan etkilemektedir. Ticari hayatın gereği olarak yüksek miktarda nakit para taşıyan, değerli mallarla ilgilenen ya da mülk sahibi olan bireylerin suç mağduru olma endişesi taşıması muhtemeldir.

Kayseri’de gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı, esnafların suça maruz kalma korkusu ile aldıkları güvenlik önlemleri ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Kayseri ilinin tarih boyunca sanayi ve ticaretin merkezi olması, bir milyonun üzerindeki nüfus genişliğiyle büyükşehir olması, esnaf, tüccar ve sanayi alanında çalışanların çok sayıda olması ve ticaret hayatında suça maruz kalma riskinin yüksek olduğu düşüncesi araştırma için Kayseri ilinin seçilmesinde etken olmuştur.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Alt Etik Kurulundan 07/11/2022 tarih ve 161 Karar sayılı yazı ile izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Kayseri ilindeki esnaflardır. Araştırmanın örneklemi N=526 katılımcıların (yaş ort=40,42; ss=11,181) gönüllü katılımıyla oluşturulmuştur ve çalışmaya seçkisiz olarak atanmışlardır. Katılımcıların %17,7’si kadın (n=93; yaş ort=35,73; ss=8,616), %82,3’ü erkek (n=433; yaş ort=41,43; ss=11,418) esnaf ve iş yeri sahiplerinden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Aydınlatılmış Onam Formu: Araştırmanın tanımı ve amacı anlatılan bu formda; ayrıca araştırmaya katılacakların bilgilerinin gizli kalacağı ve katılımın gönüllüğe bağlı olduğu belirtilmiştir.

Suçta Maruz Kalma Endişesi Anketi: Anket araştırmacı tarafından Ferraro (1995), Cops D. (2013) suç korkusu ölçeklerinden faydalanarak hazırlanmış (Ferraro, 1995, s. 133; Cops, 2013, s. 1113), adli psikolog tarafından değerlendirilerek son halini almıştır.

Beck Anksiyete Ölçeği: Beck ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilmiş (Beck, Epstein, Brown ve Steer, 1988, s. 896) ve Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Ulusoy, Hisli-Şahin ve Erkmen (1998) tarafından yapılmış ölçek (Ulusoy, Şahin ve Erkmen, 1998, s. 168), bireylerin anksiyete şiddetini ölçmek üzere 21 ifadeden oluşmuştur. Ölçek 4’lü likert tipinde bir ölçek olup ifadelere verilen puanlar 0-3 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan

63'tür. Ölçekten alınan puanların yüksek olması anksiyete şiddetinin yüksek oluşuna işaret etmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS istatistik analiz programı kullanılarak istatistiksel analize tabi tutulmuşlardır. Analizlere geçilmeden önce katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadıkları çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Normal dağılım varsayımının karşılanabilmesi için Tabachnick ve Fidell (2013) normal dağılım varsayımının karşılanabilmesi için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin ± 1.5 aralığında (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 41); George ve Mallery (2010) çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2.0 aralığında (George ve Mallery'den akt. Demir, 2022, s. 401); Hair ve arkadaşları (2010) ile Bryne (2010) çarpıklık (Skewness) değerinin ± 2 ve basıklık (Kurtosis) değerinin ± 7 aralığında olması durumunda verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini bildirmişlerdir (Hair vd.'den akt. Demir, 2022, s. 401; Bryne, 2010, s. 60). Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar incelendiğinde 526'sının Suça Maruz Kalma Endişesi Anketini doldurduğu, Beck Anksiyete Ölçeğini ise 428 katılımcının doldurduğu gözlenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların normal dağılım varsayımını karşıladığı kabul edilmiştir. İstatistiksel analizler parametrik istatistiksel analizlerle yürütülmüştür.

Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, %17,7'sinin kadın, %82,3'ünün erkeklerden oluştuğu; %21,7'sinin bekar, %78,3'ünün evli oldukları; %14,3'ünün ilkökul, %12'sinin ortaokul, %45,4'ünün lise ve %28,3'ünün üniversite mezunu oldukları bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	93	17.7
	Erkek	433	82.3
Medeni Durum	Bekar	114	21.7
	Evli	412	78.3
Eğitim Düzeyi	İlkokul	75	14.3
	Ortaokul	63	12.0
	Lise	239	45.4
	Üniversite	149	28.3
Toplam		526	100.0

Katılımcıların çalıştıkları sektöre ilişkin suç haberlerini takip sıklıkları incelendiğinde, %8,2'sinin hiç takip etmediği, %22,8'inin nadiren, %25,5'inin bazen, %27,2'sinin genellikle, %16,3'ünün çok sık takip ettikleri bulunmuştur. Katılımcıların suç olaylarına karşı kendilerini korumak için silah kullanma veya taşıma durumları incelendiğinde, %71,3'ünün hiç kullanmadığı ve taşımadığı, %6,8'inin biber gazı, %6,8'inin ateşli silah, %10,6'sının bıçak, %4,4'ünün diğer silahları kullandığı veya taşıdığı belirlenmiştir.

Katılımcıların iş yerlerinde aldıkları güvenlik önlemleri incelendiğinde, %13,9'unun bekçi, koruma veya özel güvenlik hizmeti aldıkları, %50,2'sinin alarm sistemi kurdurdukları, %1,7'sinin bekçi köpeği besledikleri, %70,5'inin kamera sistemi kurdukları, %1'inin metal detektör, %1,1'inin X-Ray Cihazı, %2,9'unun giriş için kimlik kartı, %6,1'inin diğer güvenlik önlemlerini aldıkları bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların suça karşı korunmak için iş yerlerinde aldıkları önlemler

		n	%
Sektörel Suç Haberi Takip Sıklığı	Hiç	43	8.2
	Nadiren	120	22.8
	Bazen	134	25.5
	Genellikle	143	27.2
	Çok sık	86	16.3
Korunmak için herhangi bir silah kullanma veya taşıma	Hiç kullanmam ve taşımam	375	71.3
	Biber gazı	36	6.8
	Ateşli silah	36	6.8
	Bıçak	56	10.6
	Diğer silahlar	23	4.4
Bekçi, koruma, özel güvenlik	Hayır	453	86.1
	Evet	73	13.9
Alarm Sistemi	Hayır	262	49.8
	Evet	264	50.2
Bekçi Köpekleri	Hayır	517	98.3
	Evet	9	1.7
Kamera Sistemi	Hayır	155	29.5
	Evet	371	70.5
Metal Detektör	Hayır	521	99.0
	Evet	5	1.0
X-Ray Cihazı	Hayır	520	98.9
	Evet	6	1.1

		n	%
Giriş için kimlik kartı	Hayır	511	97.1
	Evet	15	2.9
Diğer güvenlik önlemi	Hayır	494	93.9
	Evet	32	6.1
Toplam		526	100.0

Katılımcıların sektörde çalışma süresi ortalamaları 15,74; sektöre ilişkin suç haberlerini takip etme sıklığı ortalamaları 5 üzerinden 3,21; iş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı ortalamaları 5 üzerinden 4,13; iş yerini suça karşı güvenilir bulma ortalamaları 5 üzerinden 3,37; suça maruz kalmaktan korkma düzeyi ortalamaları 5 üzerinden 2,64 bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların iş yeri güvenlik özelliklerine ilişkin ortalama ve standart sapmalar

	Cinsiyet	N	ORT	SS
Sektörde Çalışma Süresi	Kadın	93	9.89	6.550
	Erkek	433	16.99	11.143
	Toplam	526	15.74	10.819
Sektörel suç haberi takip sıklığı	Kadın	93	3.23	1.023
	Erkek	433	3.20	1.236
	Toplam	526	3.21	1.200
İş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı	Kadın	93	3.95	1.924
	Erkek	433	4.17	1.795
	Toplam	526	4.13	1.818
İş yerinin suça karşı güvenilir bulma düzeyi	Kadın	93	3.34	1.016
	Erkek	433	3.37	1.001
	Toplam	526	3.37	1.003
Suça maruz kalmaktan korkma düzeyi	Kadın	93	3.10	1.152
	Erkek	433	2.55	1.150
	Toplam	526	2.64	1.168

Tablo 4’te katılımcıların Suça Maruz Kalma Endişesi Anketindeki ifadelerine verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapmaları izlenebilir. Katılımcıların genel olarak ankette yer alan ifadelere verdikleri puanların her bir ifade için 1-5 arasında ve her bir ifadenin ortalamasının ise 2-4 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Tablo 4. Suça Maruz Kalma Endişesi Anketinde yer alan sorulara verilen yanıtlar

N=526	Puan Aralığı	ORT	SS
1. Siz iş yerinizdeyken hırsızlık yapılması	1-5	2.96	1.421
2. Siz iş yerinizde değilken hırsızlık yapılması	1-5	3.36	1.385
3. Müşterinin hırsızlık yapması	1-5	3.07	1.407
4. Çalışanların/ iş arkadaşlarınızın hırsızlık yapması	1-5	2.51	1.517
5. Yazar kasadan para çalınması	1-5	2.50	1.515
6. Çelik kasanın ya da içerisindeki değerli varlıkların çalınması	1-5	2.56	1.537
7. Sahtecilik (sahte para, çek, senet, vb.) mağduru olma	1-5	3.06	1.485
8. Tanımadığınız şahıslar tarafından dolandırılmak	1-5	3.18	1.455
9. Çalışanlarınız/ iş arkadaşlarınız tarafından dolandırılmak	1-5	2.55	1.521
10. Diğer meslektaşınız/komşu esnaf tarafından dolandırılmak	1-5	2.53	1.492
11. Sahte veya düşük kalitede ürün almak suretiyle dolandırılmak	1-5	2.72	1.465
12. Para / değerli eşya taşımanız gerektiğinde kapkaça uğramak	1-5	2.94	1.516
13. Gaspa uğramak	1-5	2.96	1.525
14. Silahlı (tabanca, bıçak, vb.) soyguna maruz kalmak	1-5	3.02	1.509
15. Silahlı soygun sırasında yaralanmanız	1-5	3.01	1.512
16. Silahlı soygun sırasında iş arkadaşlarınızın yaralanması	1-5	3.05	1.527
17. Silahlı soygun sırasında müşterilerin yaralanması	1-5	3.05	1.516
18. Silahlı soygun sırasında rehin alınmanız	1-5	3.00	1.545
19. Silahlı soygun sırasında iş arkadaşlarınızın rehin alınması	1-5	3.01	1.530
20. Silahlı soygun sırasında müşterilerin rehin alınması	1-5	3.03	1.538
21. Silahlı soygun sırasında yaşamınızın tehdit edilmesi	1-5	3.03	1.519
22. Silahlı soygun sırasında iş arkadaşlarınızın yaşamının tehdit edilmesi	1-5	3.06	1.543
23. Silahlı soygun sırasında müşterilerin yaşamının tehdit edilmesi	1-5	3.04	1.549
24. Şiddete (darp, cebir, yaralama) maruz kalmak	1-5	2.97	1.487
25. Cinsel tacize / sarkıntılığa maruz kalmak	1-5	2.65	1.586
26. Tecavüze (cinsel saldırıya) maruz kalmak	1-5	2.60	1.617
27. İftiraya uğramak	1-5	3.45	1.474
28. Mülkünüzün zarar görmesi	1-5	3.37	1.459
29. Öldürülmek	1-5	3.28	1.583

Kadınların suça maruz kalma endişesi ortalamaları (ort=106,24) erkeklerin ortalamalarından (ort=81,07) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (t=6,782; p=.000). Kadınların anksiyete ortalamaları (ort=9,96) erkeklerin ortalamalarından (ort=6,71) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (t=2,565; p=.011) (Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Suça Maruz Kalma Endişesi ve Beck Anksiyete Ölçeğinden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları

	Kadın (n=93)		Erkek (n=433)		t	p
	ORT	SS	ORT	SS		
SMKEA	106.24	31.852	81.07	32.589	6.782	.000*
BAÖ	9.96	12.817	6.71	9.322	2.565	.011*

*p<.05

Korunmak için herhangi bir silah kullanan veya taşıyanların suça maruz kalma endişesi ortalamaları (ort=92,72) kullanmayan veya taşımayanların ortalamalarından (ort=82,63) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (t=3,120; p=.002). Korunmak için herhangi bir silah kullanma veya taşıma durumlarına göre katılımcıların Beck Anksiyete Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Katılımcıların korunmak için herhangi bir silah kullanma veya taşıma durumlarına göre Suça Maruz Kalma Endişesi ve Beck Anksiyete Ölçeğinden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları

Korunmak için herhangi bir silah kullanma veya taşıma	Evet (n=151)		Hayır (n=375)		t	p
	ORT	SS	ORT	SS		
SMKEA	92.72	31.474	82.63	34.341	3.120	.002*
BAÖ	8.34	11.070	6.89	9.687	1.330	.184

*p<.05

İş yerlerinde kamera sistemi bulunup bulunmamasına göre suça maruz kalma endişesi ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. İş yerlerinde kamera sistemi bulunanların anksiyete ortalamaları (ort=8,30) iş yerinde kamera sistemi bulunmayanların ortalamalarından (ort=4,23) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (t=4,551; p=.000) (Tablo 7).

Tablo 7. Katılımcıların iş yerlerinde kamera sistemi bulunup bulunmamasına göre Suça Maruz Kalma Endişesi ve Beck Anksiyete Ölçeğinden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları

İş yerinde kamera sistemi	Evet (n=388)		Hayır (n=138)		t	p
	ORT	SS	ORT	SS		
SMKEA	84.31	32.726	88.93	36.645	-1.306	.193
BAÖ	8.30	10.782	4.23	6.837	4.551	.000*

*p<.05

Katılımcıların yaşları ile sektörde çalışma süreleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.636$; $p=.000$). Yaş arttıkça sektörde çalışma süresi artmaktadır. Katılımcıların yaşları ile sektörel suç haberlerini takip etme sıklıkları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.107$; $p=.014$). Yaş arttıkça sektörel suç haberlerini izleme sıklığı azalmaktadır. Katılımcıların yaşları ile iş yerlerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.094$; $p=.030$). Yaş arttıkça iş yerlerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların yaşları ile suça maruz kalma endişesi puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.136$; $p=.002$). Yaş arttıkça suça maruz kalma endişesi azalmaktadır. Yaş ile anksiyete düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Katılımcıların sektörde çalışma süreleri ile iş yerlerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.116$; $p=.008$). Sektörde çalışma süresi arttıkça iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların sektörde çalışma süreleri ile suça maruz kalma endişesi puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.119$; $p=.006$). Sektörde çalışma süresi arttıkça suça maruz kalma endişesi azalmaktadır. Sektörde çalışma süresi ile anksiyete puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($t=-.107$; $p=.027$). Sektörde çalışma süresi arttıkça anksiyete düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların sektörel suç haberlerini takip etme sıklıkları ile suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.153$; $p=.000$). Katılımcıların suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri arttıkça sektörel suç haberi takip etme sıklıkları artmaktadır. Katılımcıların iş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı ile iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.171$; $p=.000$). İş yerinin para ve değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı arttıkça iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyi artmaktadır. Katılımcıların iş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı ile suça maruz kalma endişesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.110$; $p=.012$). İş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı arttıkça suça maruz kalma endişesi azalmaktadır. İş yerinin para veya

değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı ile anksiyete puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.145$; $p=.003$). İş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı arttıkça anksiyete düzeyi artmaktadır. Katılımcıların iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri ile suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.135$; $p=.002$). İş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri arttıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri ile suça maruz kalma endişesi puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.136$; $p=.002$). İş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyi arttıkça suça maruz kalma endişesi düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri ile suça maruz kalma endişesi puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.343$; $p=.000$). Suça maruz kalmaktan korkma düzeyi arttıkça suça maruz kalma endişesi anketinden aldıkları puanlar artmaktadır. Katılımcıların suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri ile anksiyete puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.133$; $p=.006$). Katılımcıların anksiyete düzeyleri arttıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri artmaktadır. Suça maruz kalma endişesi ile anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.175$; $p=.000$). Suça maruz kalma endişesi arttıkça anksiyete düzeyi artmaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere ait Pearson korelasyon analizi bulguları

	1	2	3	4	5	6	7
1. Yaş	1						
2. Sektörde Çalışma Süresi	.636**	1					
3. Sektörel suç haberi takip sıklığı	-.107*	-.078	1				
4. İş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı	-.065	-.081	.030	1			
5. İş yerinin suça karşı güvenilir bulma düzeyi	-.094*	-.116**	.051	.171**	1		
6. Suça maruz kalmaktan korkma düzeyi	.009	.080	.153**	-.042	-.135**	1	
7. SMKEA	-.136**	-.119**	.043	-.110*	-.136**	.343**	1
8. BAÖ	-.063	-.107*	-.070	.145**	.027	.133**	.175**

* $p<.05$; ** $p<.01$

Tartışma

Kadınların suça ilişkin endişe düzeyi erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu literatürle uyumludur. Öztürk, Kocacık ve Gönültaş'ın (2016), Öztürk'ün, (2018), şenol ve Gülver'in (2020) yapmış olduğu çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Öztürk, Kocacık ve Gönültaş, 2016, s. 1494; Öztürk, 2018, s. 73; şenol ve Gülver, 2020, s. 39).

Korunmak için herhangi bir silah kullanan veya taşıyanların suça maruz kalma endişesi, kullanmayan veya taşımayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Warr (1992) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçlara rastlanmıştır (Warr, 1992, s. 723). Korunmak için herhangi bir silah taşıyanlarla taşımayanların anksiyete düzeyleri arasında ise anlamlı fark bulunmamıştır. Anksiyete düzeyi yüksek olan bireylerde korunmak için bile olsa herhangi bir silahın varlığı anksiyete düzeyini arttırabileceği düşünülebilir.

İş yerlerinde kamera sistemi bulunup bulunmamasına göre suça maruz kalma endişesinde anlamlı bir sonuç bulunmazken; iş yerlerinde kamera sistemi bulunanların anksiyete düzeylerinin iş yerinde kamera sistemi bulunmayanlara göre yüksek bulunmuştur. Literatürde kamera sistemi bulunduran esnafların suça maruz kalma endişeleri ve anksiyete düzeylerine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. İş yerlerinde kamera sistemi bulunanların, iş yerlerinde kamera bulunması nedeniyle suça maruz kalma endişelerinin azaldığı ancak anksiyete düzeyleri yüksek olduğundan iş yerinde kamera sistemi bulundurdıkları, dolayısıyla anksiyete düzeyi yüksek olan esnafların kamera sistemi sayesinde en azından suça maruz kalma endişelerinin azaldığı ileri sürülebilir.

Eснаfların yaşları arttıkkça suça maruz kalma endişelerinin, çalıştıkları sektöre ilişkin suç haberi takip etme sıklıklarının azaldığı bulunmuştur. Ancak alan yazınında, özellikle incinebilirlik kuramı dahilinde yapılan çalışmalarda yaş arttıkkça suça maruz kalma endişesinin ve suç korkusunun arttığını bulunmuştur (Reuband, 1989, s. 473; Cobbina, Miller ve Brunson, 2008, s. 518; Hummelsheim, Hirtenlehner, Jackson ve Oberwittler, 2011, s. 11; Çardak, 2016, s. 37).

Eснаfların sektörel suç haberi takip etme sıklıkları arttıkkça suça maruz kalmaktan korkma düzeyleri artmaktadır. Bulgular literatürle uyumludur (Öztürk, 2015, s. 259).

Eснаfların, iş yerinin para veya değerli eşya taşınmasını gerektirme sıklığı arttıkkça iş yerini suça karşı güvenilir bulma düzeyinin arttığı, suça maruz kalma endişesinin azaldığı ancak anksiyete düzeyinin arttığı bulunmuştur. Para veya değerli eşya taşıma sıklığı yüksek olan işyerlerinde alınan güvenlik önlemlerinin yüksek olmasına bağlı olarak esnafların işyerlerini suça karşı daha güvenilir algılıyor olabilecekleri, dolayısıyla bunun maruz kalma endişelerini azaltıyor olabileceği değerlendirilebilir. Ancak psikolojik/psikiyatrik açıdan anksiyete düzeyi yüksek bireylerde, iş yerinde para ya da değerli eşya taşıma durumunun bir tetikleyici

olarak anksiyete düzeyini ve şiddetini artırıyor olabileceği ileri sürülebilir. Esnafların iş yerlerini suça karşı güvenilir bulma düzeyleri arttıkça suça maruz kalmaktan korkma düzeylerinin azaldığı ve ayrıca anksiyete düzeylerinin de düştüğü bulunmuştur. Dolayısıyla kameranın varlığı bir güvenlik önlemi olmanın dışında, bu iş yerlerinde çalışanların kendilerini güvende hissetmelerine de katkı sağlamakta, hatta anksiyete düzeyi yüksek bireyler için de kaygıyı düşürmeye olanak sağlıyor görünmektedir.

Sonuç

Suç korkusu, adli bilimlerle ilişkili alanlar olan adli psikoloji ve mağdur bilim açısından önemli bir kavramdır. Suç olaylarının artması, çeşitlenmesi, faillerin güvenlik amacıyla geliştirilen yeni teknolojilerden zaman zaman üstün gelmesi bireylerin suç mağduriyetine ilişkin korku ve endişelerini arttırmakta ve her geçen gün daha ciddi bir problem haline gelmektedir.

Adli bilimler açısından suç korkusu, toplumsal ve bireysel düzeyde önemli etkileri olan karmaşık bir olgudur. Bu korkunun nedenlerinin ve sonuçlarının anlaşılması, suçla mücadelede etkili stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlar. Bireylerin suç korkusunu azaltmaya yönelik sosyal politikalar ve çevresel düzenlemeler, toplumun genel güvenlik algısını güçlendirebilir. Medyanın bu alandaki rolü göz önüne alındığında, suçla ilgili haberlerin dengeli ve doğru bir şekilde sunulması da suç korkusunun kontrol altına alınmasında etkili olabilir.

Suç korkusu kentlerdeki güvenli yaşamı tehdit eden suç ile ilişkili ama kısmen de suçtan bağımsız bir olgudur. İnsanlardaki korku nereden ne şekilde karşısına çıkacağı belli olmayan ve kendisine ne kadar zarar verebileceği belli olmayan yabancıya ya da bilinmeyenedir. Kriminoloji tarihi ve suç araştırmaları, çeşitli teoriler ve deneysel çalışmalar, fiziksel çevrenin değiştirilmesi yoluyla toplumun suç veya suç fırsatlarını nasıl kontrol edebileceğini ve önleyebileceğini belirlemeye çalışmıştır. Yine de fiziksel çevrenin bir yönü incelenmemiş bir bilinmeyen olarak kalmaktadır. Diğer bir deyişle, kentsel düzenlemelerin suç üzerindeki etkisine ilişkin çok az araştırma yapılmıştır. Korkunun hâkim olduğu bir toplumda sağlıklı bir iletişimin kurulamayacağı kesindir. Korku, insanlar arasında sağlıklı iletişime neden olurken aynı zamanda da toplumun sosyo-kültürel yapısında dengenin bozulmasına sebep olacaktır. Toplumda asayiş ve güveni sağlayacak kurumların bu konu üzerinde yoğunlaşmaları, yapılacak bilimsel araştırmalar ve değerlendirmeler ışığında geliştirilecek yöntemler ile güven tabanında iletişime açık sağlıklı ve güçlü bir toplum oluşturulabilir.

Birey ve toplum ilişkisi, insanın diğer insanlarla, çevresiyle, diğer kurum ve kuruluşlarla olan ilişkileri sosyal bilimlerin alanıdır. Adli bilimler de suç olaylarının incelenmesi, suçun delillere dayanarak çözümlenmesi, suçlunun bulunması, ayrıca önleyici önlemlerin alınması konularını içine alan bilim dalıdır. Her iki

bilim dalının da odak noktası insan olunca bir yerde kesişmeleri olağandır. Adli bilimlerdeki bir çalışmanın sonuçlarının sosyal bilimlerdeki çalışmalara kaynak olabileceği gibi sosyal bilimlerdeki bir çalışmanın sonuçları da adli bilimlerdeki çalışmalara kaynak olabilir. Bu alanda yapılan çalışmaların sonuçları üzerinden suçun ve suç korkusunun azaltılması için güvenlik tedbirlerinin artırılması, toplumun suçla mücadele becerilerinin geliştirilmesi ve suçla ilgili olumsuz algıların azaltılması gibi olası etkili politikaların geliştirilmesi konuya önemli katkıda bulunabilir. Adli bilimler, suç önleme stratejilerinin etkililiğini değerlendirme ve önerilerde bulunarak daha güvenli bir toplumun inşasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Suç korkusu, bireylerin ve toplumların günlük yaşamlarını derinden etkileyen karmaşık bir olgudur. Adli bilimler, suç korkusunun nedenlerini anlamak, etkilerini değerlendirmek ve azaltma stratejileri geliştirmek için önemli bir kaynaktır. Bu alandaki araştırmaların ve uygulamaların devam etmesi, daha güvenli ve sağlıklı toplumlar oluşturmak için önemlidir. Adli bilimlerin bu konuda yapacağı çalışmalar ile kriminal verilerin bir araya getirilerek yorumlanması yoluyla sosyal hayatta anlamlı sonuçlar alınabileceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akyayla, A. (2019). E. Durkheim ve B. Malinowski ekseninde “sapma” ve “suç” kavramlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), s.68-76.
- Beck, A. T., Epstein, N., Brown, G., ve Steer, R. A. (1988). An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 893-897.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS* (2nd ed.). New York: Taylor & Francis Group.
- Cobbina, J. E., Miller, J., ve Brunson, R. K. (2008). Gender, neighborhood danger, and risk-avoidance strategies among urban African-American youths. *Criminology*, 46, 673-709.
- Cops, D. (2013). The role of autonomous mobility in public space on fear of crime among adolescents. *Journal of Youth Studies*, 16(8), 1105-1122.
- Çardak, B. (2016). Kadınların suç korkuları üzerine nitel bir çalışma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), s.23-46.
- Demir, S. (2022). Comparison of Normality Tests in Terms of Sample Sizes under Different Skewness and Kurtosis Coefficients. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 9(2), s.397-409.
- Farrall, S. D., Jackson, J., ve Gray, E. (2009). *Social order and the fear of crime in contemporary times*. Oxford: Oxford University Press, USA.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. New York: State University of New York Press.
- Furedi, F. (2016). Moral panic and reading: Early elite anxieties about the media effect. *Cultural Sociology*, 10(4), 523-537.

- Gaziarifoğlu, Y. (2009). *Suç mağduriyeti korkusu ve algılanan suç mağduriyeti riskinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Günbattu, C. (2017). *Kültepe-Kaniş: Anadolu'da ilk yazı, ilk belgeler* (2. bs.). Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79-150.
- Hartman, H. (2015). Fear of crime—Among business representatives and how it is affected through the security measures of the business (Master project in Criminology). Malmö University Health and society, Malmö.
- Hummelsheim, D., Hirtenlehner, H., Jackson, J., ve Oberwittler, D. (2011). Social insecurities and fear of crime: A cross-national study on the impact of welfare state policies on crime-related anxieties. *European Sociological Review*, 27, 327-345.
- Malik, A. A. (2016). Urbanization and crime: A relational analysis. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 21(1), 68-74.
- Öztürk, M. (2015). Medya ve suç korkusu arasındaki ilişki. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(36), 251-251.
- Öztürk, M. (2018). Kadın ve erkeklerin suç mağduriyetleri ile suç korkuları arasındaki ilişki: Mersin örneği. *Türkiye Klinikleri Journal Forensic Science Legal Medicine*, 15(2), 66-79.
- Öztürk, M., Kocacık, F. ve Gönültaş, M. B. (2016). Suç korkusu ve risk algısının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1488-1502.
- Öztürk, M. ve Yıldız, M. (2017). Yaşam doyumu ve suç korkusu arasındaki ilişki (Mersin örneği). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 1-30.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in human geography*, 24(3), 365-387.
- Reuband, K. H. (1989). *Zeitschrift für Soziologie*, 18, 470-476.
- Srivastav, A. K., Ghosh, M. ve Chandra, P. (2019). Modeling dynamics of the spread of crime in a society. *Stochastic Analysis and Applications*, 37(6), 991-1011.
- Şenol, D. ve Gülver, Ö. (2020). Suçun sosyal psikolojik maliyeti: Suç korkusu ve suç korkusuna neden olan faktörler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 25-41.
- Şenol, D. ve Keskiner Candan, D. (2024). Suça maruz kalma korkusu: Van ili özelinde sosyolojik bir değerlendirme. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(4), 293-316.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson: Allyn and Bacon.
- Ulusoy, M., Sahin, N. H. ve Erkmen, H. (1998). Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: Psychometric properties. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 12(2), 163-172.
- Warr, M. (1992). Altruistic fear of victimization in households. *Social Science Quarterly*, 723-736.
- Yüksel, M. (2019). Suçun sosyolojik temelleri. F. Güllüoınar (Ed.), *Suç sosyolojisi* (Bölüm 1) (s. 2-31). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Etik Kurulundan 07/11/2022 tarih ve 161 Karar sayılı yazı ile izin alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Suç Olgusu ve Türkiye'nin Suç Endeksine Kuramsal Bakış

Melih Burak Özdemir*

Öz: Evrensel bir olgu olarak suç, geçmişten bugüne hep var olmuş ve olmaya da devam edecek gibi durmaktadır. Suçu bütünüyle ortadan kaldırmak da bu noktada pek mümkün gözükmemektedir. İlk insan, Tanrıyla eşit düzeyde olabileceği vaadiyle kandırılarak yasak elmayı yemiş ve ilk suçunu işlemiştir. Ancak ilk insandan bugüne suç kavramı form değiştirmiş ve pek çok faktörün etkisi altında şekil almıştır. Yaşanan toplumsal değışimlerse bu süreci hızlandırmış, suç konusu ciddi bir gündem olarak insanoğlunu meşgul etmeye başlamıştır. Suç olgusu, çok yönlü sonuçları ve toplumsal barışı zedeleyen yapısı nedeniyle üzerinde düşünülmesi ve çözüm üretilmesi gereken bir konudur. Geçmişten bugüne suçun nedenlerini ortaya koymaya çalışan pek çok yaklaşım olmuştur. Her bir yaklaşım suç olgusuna kendi penceresinden bakmış ve suçu kendi bakış açısından tarife etmeye çalışmıştır. Farklı disiplinlerin suç olgusunu anlamaya ve açıklamaya çalışması ise suç kavramının farklı disiplinleri ilgilendiren bir konu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin suç endeksi oldukça kabarık olup, bunun pek çok sebebi vardır. Türkiye'nin, sosyal sermaye olarak tarif edilen denge yapısının ciddi zarar aldığı ve suç oranlarındaki bu hızlı artışın toplumsal barış adına bir an önce frenlenmesi gerektiği istatistiklerle ortadadır. Çalışmada, suç olgusu psikoloji kuramları perspektifinden incelenmeye çalışılmıştır. Kuramların içselleştirilmesi ve farklı bakış açısı kazanmak adına çalışmanın ruh sağlığı alanında eğitim görevlilere fayda sağlayabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç olgusu, Suç endeksi, Toplumsal sermaye, Kuram

* Dr. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, mlhbrk52@hotmail.com, orcid.org/0000-0001-7016-0745

The Phenomenon of Crime and Theoretical Perspective on Turkey's Crime Index

Melih Burak Özdemir*

Abstract: Crime, as a universal phenomenon, has always existed from the past to the present and seems to continue to exist. At this point, it does not seem possible to eliminate crime completely. The first man was deceived by the promise that he could be on an equal level with God, ate the forbidden apple and committed his first crime. However, since the first man, the concept of crime has changed its form and taken shape under the influence of many factors. Social changes have accelerated this process and crime has become a serious agenda item for human beings. The phenomenon of crime is an issue that needs to be thought about and solutions should be produced due to its multifaceted consequences and its structure that damages social peace. From past to present, there have been many approaches trying to reveal the causes of crime. Each approach has looked at the crime phenomenon from its own perspective and tried to describe the crime from its own point of view. The fact that different disciplines try to understand and explain the phenomenon of crime can be interpreted as the concept of crime is a subject that concerns different disciplines. As a developing country, Turkey's crime index is quite high and there are many reasons for this. It is evident from the statistics that Turkey's balance structure, which is defined as social capital, has been seriously damaged and that this rapid increase in crime rates should be curbed as soon as possible for the sake of social peace. In the study, the phenomenon of crime was tried to be analyzed from the perspective of psychological theories. In order to internalize the theories and gain a different perspective, it can be said that the study can be beneficial for those studying in the field of mental health.

Keywords: *Crime, Crime phenomenon, Crime index, Social capital, Theory*

* Dr. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, mlhbrk52@hotmail.com, orcid.org/0000-0001-7016-0745

Giriş

Günümüzde suç oranlarının arttığı ve zaman içerisinde toplumların daha fazla şiddete ve suça meyilli olduğu düşünülmektedir. Tarihsel olarak kayıtlara göz atıldığında suç oranlarının XIX. yüzyılın başında yükselişe geçtiği, XX. yüzyılın başlarında bu yükselişin durduğu ancak II. Dünya Savaşı ve özellikle 1970'li yıllarla birlikte suç oranlarındaki yükselişin hızlandığı görülmektedir (Tuna, t.y.). Pek çok gelişmiş ülkede 1960'lardan 1990'ların ortalarına kadar suç oranlarında ciddi artışlar gözlemlenmiştir (Fukayama, 1999). Bugünse gelişmiş ülkelerin çoğunda suç oranlarının durağanlaştığı, bazılarında ise belirli suç türlerinde azalmaların bile gerçekleştiği ifade edilebilir. Gelişmekte olan ülkelerde ise suç oranları artmış ve bu artışın sebepleri arasında özellikle aile yapısındaki değişimler, bireyselleşme, yerleşimsel hareketliliğin neden olduğu sosyal organizasyonsuzluk, sosyal sermaye ve enformel denetimin zayıflaması, ekonomik gelişmeler ve bunların yarattığı problemler gösterilebilir (Kızmaz, 2012).

Suç, bireyler arasındaki pozitif etkileşimi bozmasından dolayı toplumda güven ve huzuru bozan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Suça maruz kalanlar çoğunlukla travma yaşayanlar iken suça tanıklık edenlerse güvensizlik hissini yaşayanlardır. Yaşanan bu durumsa bireylerin kaygı düzeylerini artırarak, huzur ortamını bozabilmektedir (Groot ve Brink, 2010). Çok yönlü sonuçları sebebiyle suç, insanların can güvenliği ve maddi birikimleri noktasında bireyler açısından ciddi kaygı ve korku kaynağı olabilmektedir. Bu sebeple dünya genelinde politikacı ve kanun yapıcılar için suçla mücadele öne çıkan bir konu olmuştur (Gılıç, 2021).

Modernleşmeyle birlikte toplumlar ekonomik, teknolojik, siyasal, kültürel ve demografik pek çok alanda ciddi değişimler yaşamaktadır. Şehirleşme oranının artması, aile yapısının zayıflaması, madde kullanım oranının artışı, kültürel farklılık ve çatışmaların varlığı, geleneksel değerlerin zayıflaması gibi modernleşmeyle bağlantılı pek çok unsurun suç oranları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Kızmaz, 2012). İlk insan Adem ve Havva, iyiyi ve kötüyü bilmede Tanrı'yla eş olabilme noktasında yasak elmayı yemiştir. Daha iyi olma ve daha özel olma isteği Ademle Havva'yı bu suça itmiştir. Bugünse yaşadığımız modern dünyada daha iyi olabilmenin karşılığı hırs ve kıskançlık olarak karşımıza çıkar ki bu da suçun oluşumunda son derece önemlidir (Nişancı, 2020). Mesnevi de şöyle yazar: *"Nefsin ve akranına haset etme. Zira haset, kötü işlerin en kötüsüdür. Kusur ve ayıbın mayası hasettir. Şüphesiz o her şeyde zehirlidir."* *"Kıskançlık; bütün kusurların mayası, en kötü huydur"*. İyi ve kötü birdir. Hiç kimse saf ya da siyah değildir. Bunu kabullenip, insan olduğumuzu hatırlamak gerekir. Yaşamın gayesi iyiyi beslemek, kötüyü köreltmektir. Hangisini doyurursanız onu büyütürsünüz içinizde. Zamanla renginiz de ışığınız da değişir. Ya parıldarsınız ya da karararsınız (Özcan, 2018). Özetle, bu duygular dizginlenemediğinde çıktıkları öfke, saldırganlık ve şiddet olarak gerek bireyin kendisine gerekse de topluma yansiyabilir.

Gelişmekte olan ülkelerde suç oranlarının artışı ve yeni suç türlerinin ortaya çıkışı noktasında ileri sürülen yaklaşımlardan biri olan modernleşmeyle sosyal normların zayıfladığı ve sosyal bütünleşme düzeyinin azaldığı ifade edilir. Bu durumun suçluluk oranlarını arttırdığı belirtilir. Bir anlamda modern değer ve normların yerleşik değerleri çözmesi suç oranlarını da arttırmaktadır (Kızmaz, 2012). Gelişmekte olan ülkelerde kırsaldan kente göç de farklı toplulukların aynı ortamda güçlü bir değerler sistemi yaratmaları önünde bir engeldir. Bu durumsal toplumsal denetim zayıflığına ve suç oranlarının belirli bölgelerde yüksek olmasında oldukça etkilidir. Friday (1998) çalışmasında ekonomik gelişmelerin ciddi sosyal değişimleri tetiklediğini ortaya koymaktadır. Ekonomik gelişmeyle beraber meydana gelen değişimler (Göç, boşanma, kentleşme, kültürel çatışma vb.) beraberinde izolasyon, yabancılaşma, sorumluluk yoksunluğu ya da suçu doğurabilmektedir. Modernleşme, geleneksel toplum yapısını tahrip etmekte ve geniş aile yapıları, lokal cemaat bağları, kutsal/dinsel bağlar zarar görmektedir.

Dünyanın farklı coğrafyalarında gerçekleştirilen çalışmalarla suç olgusu kontrol altına alınmaya ve suçu tamamen ortadan kaldırmanın imkânsızlığı sebebiyle suç önleme stratejileri geliştirilmeye çalışılmaktadır (Sarıtarla, 2016). Suç, ciddi toplumsal bir problem olarak başta hukuk olmak üzere pek çok bilim dalının ilgi alanı içerisine girmiştir. Her bir disiplin kendi sınırları içerisinde suçun toplum için varlığının ne olduğunu tanımlamaya çalışır. Toplumsal bir olgu olarak suçu yalnızca ceza yasalarında tanımlanmış bir olgu olarak kabul etmek doğru değildir. Suç, disiplinler arası bir olgu olarak ele alındığında daha iyi anlaşılabilir bir olgudur. Her bir disiplin suç konusunda birbirini tamamlar ve suçun eksik kalan yanlarını doldurur (Koç, 2019). Yaşadığımız dünyada suçun artışı suç olgusunu anlamaya olan ilgiyi arttırmış ve toplumsal bir sorun olarak görülen bu durumun anlaşılması ve çözülmesi toplumsal barış noktasında öne çıkmıştır. Toplumsal huzur ve barış noktasında ele alındığında suç olgusu yalnızca akademik bir ilgi konusu değil, politika yapıcılarının ve sivil toplum kuruluşlarının da üzerinde durması ve çözümler üretmesi gereken bir konudur. Rahimov (2015) göre suçun nedenlerini araştırırken psikolojik ve psikiyatrik etkenleri doğru ele almadan suçun sosyal yönünü belirlemek zordur.

Suç olgusunu etkileyen pek çok etken söz konusudur. Ancak bu çalışmada suç olgusu, suç işleyen bireyler bağlamında normal-anormal birey ayrımı yapmadan kuramsal analizler üzerinden ele alınmaya ve çıkarımlarda bulunulmaya çalışılacaktır. Yapılacak kuramsal analizler de suç olgusuna psikoloji disiplininin penceresinden bakma imkânı verebilecektir. Kuramların daha iyi anlaşılması ve içselleştirilebilmesi adına yapılan çalışmayla alana katkı koymak ve ruh sağlığı alanında eğitim gören lisans öğrencilerine farklı bir bakış açısı kazandırabilmek hedeflenmektedir. Ülkemizde suç olgusuyla ilgili yapılan çalışmalara göz atıldığında suç olgusunun çoğunlukla sosyolojik analizinin yapıldığı (Tuna, t.y.; Kızmaz, 2005; Kızmaz, 2012; Güllü, 2014; Fırat, 2015; Göver ve Şenol, 2017; Bakırcı, 2021; Bingöl, 2022; Sezer, Kahya ve Yıldırım, 2022; Deniz, 2022) ya da felsefi boyutunun ele alındığı (Aktürk, 2017) ancak psikoloji disipliniyle olan ilişkisinin çok da fazla irdelenmediği (Kaner, 1992; Aral, 1997; Gökulu, 2019; Nişancı, 2020; Görgülü, 2021) yorumunda bulunulabilir. Yurtdışında yapılan çalışmalara

göz atıldığında ise (Tannenbaum, ve Zillmann, 1975; Chesney, 1989) suç olgusuyla psikoloji disiplininin ilişkisinin irdelenmeye başladığı dönemlerin oldukça gerilere gittiği görülebilir. Türkiye’de artan suçluluk oranları dikkate alındığında konunun psikolojik boyutunun daha sık işlenmesi ve psikoloji disipliniyle suç olgusu arasındaki ilişkinin sıcak tutulması gerektiğine inanılmaktadır. Bu çalışma böyle bir gereksinimden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Türkiye’nin Suç Endeksi

Dünyanın ayrı bölgelerinde var olan suçlar nitelikleri, düzeyleri ve yapıları itibariyle birbirleriyle ilişkilidir. Bu ilişkiyi etkileyen faktörlerse sosyo-ekonomik, bireysel-psikofizyolojik, örgütsel-teknik, demografik ve ideolojiktir. Suçun nedenlerinin tüm dönemlere, toplumlara, devletlere ve hukuk sistemlerine özgü ve kalıcı olduğu ve tümünden ortadan kaldırılmasının söz konusu olmadığı söylenebilir. Ancak suçla mücadelede etmek, suç davranışını önlemek ya da suç gelişiminin olumsuz eğilimlerini azaltmak mümkün olabilir (Aliyev, 2019).

Suç; ailelerin çözülmesi, uyuşturucu kullanımı, intihar gibi toplumsal bozulmanın göstergeleri olarak görülmektedir. Bu göstergelerden hareketle toplumsal sermayenin ne oranda zayıf veya güçlü olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal sermayenin güçlü olduğu toplumlarda şiddet olaylarının daha az gerçekleşeceği söylenebilir. Türkiye’de ise suç ve şiddet olaylarındaki artışlar, toplumsal sermayenin düşüşe geçişiyle izah edilebilir (Kızmaz, 2005).

Tablo 1. 31 Aralık 2023 Tarihi İtibariyle Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlülere İlişkin Bilgiler

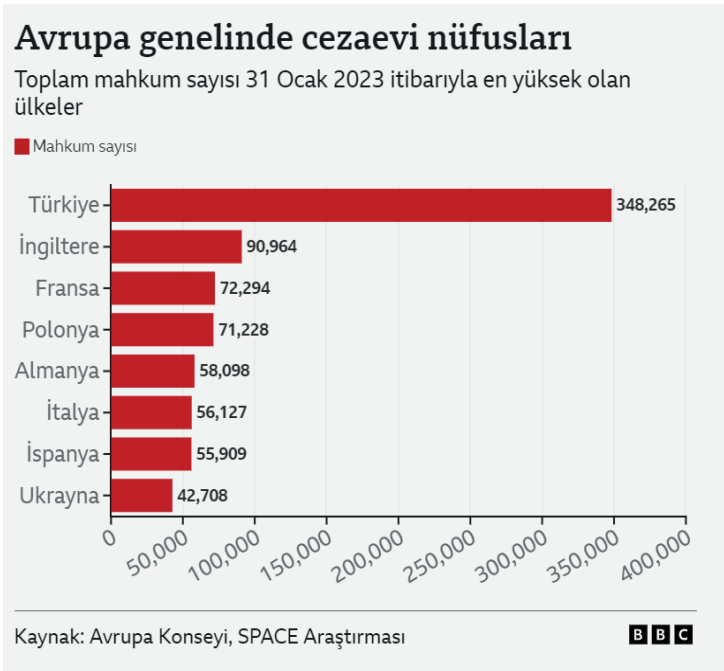
Suç türü Type of crime	Toplam - Total		T.C. uyruklu - Turkish national		Yabancı uyruklu - Foreign national		
	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Erkek Males	Kadın Females	Erkek Males	Kadın Females
Toplam - Total	1 043 138	1009 576	33 562	994 806	32 736	14 770	826
Hırsızlık - Theft	272 346	259 813	12 533	256 956	12 372	2 857	161
Konut dokunulmazlığının ihlali - Violation of the immunity of residence	97 592	94 310	3 282	93 727	3 221	583	61
Kasten yaralama - Intentional injury	69 415	68 520	895	68 191	885	329	10
Kullanılmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulandırmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak Purchase, receipt or possession of narcotics or psychotropic substances for personal use or use of narcotics or psychotropic substances	64 814	62 993	1 821	62 763	1 810	230	11
Mala zarar verme - Damage to property	60 812	59 507	1 305	59 203	1 291	304	14
Dolandırıcılık - Theft by deception	54 053	52 135	1 918	52 021	1 914	114	4
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti Production and trade of narcotics and psychotropic substances	54 043	51 722	2 321	48 896	1 999	2 916	322
Kasten öldürme - Intentional killing	43 211	42 098	1 113	40 977	1 055	1 121	58
Yağma - Robbery	39 716	39 081	635	36 750	602	2 331	33
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile diğer aletler hakkında kanun Law on firearms, knives and other tools	31 158	30 899	259	30 747	254	152	5
Tehdit - Threat	28 930	28 549	381	28 486	377	63	4
Hükümlü veya tutuklunun kaçması - Escape of a convict or arrested person	24 283	23 727	556	23 452	551	275	5
Kıyılı hürriyetinden yoksun kılma - Deprivation of liberty	18 457	18 084	373	17 073	354	1 011	19
Hakaret - Insult	17 786	17 324	462	17 297	458	27	4
Resmî belgede sahtecilik - Counterfeiting official documents	14 971	14 715	256	14 654	253	61	3
Silahli örgüt - Armed organisation	13 826	12 183	1 643	11 531	1 625	652	18
Çocukların cinsel istismarı - Sexual abuse of children	13 331	13 239	92	12 803	90	436	2
Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması - Misuse of bank or credit cards	13 200	12 842	358	12 791	354	51	4
Görevi yapmaması için derlenme - Prevention of public duty	11 348	11 049	299	11 021	293	28	6
Çek kanunu - Law on checks	8 183	7 960	223	7 955	222	5	1
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma - Endangering traffic safety	7 972	7 920	52	7 902	52	18	-
Fuhuş - Prostitution	6 706	5 892	814	5 869	776	23	38
Askeri ceza kanunu - Law on military criminal	5 562	5 562	-	5 562	-	-	-
Cinsel saldırı - Sexual assault	4 585	4 547	38	4 416	38	131	-
Diğer suçlar - Other crimes	66 838	64 905	1 933	63 853	1 890	1 052	43

Kaynak: Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2023

Türkiye’de ceza infaz kurumlarına 1 Ocak-31 Aralık 2023 tarihleri arasında giren hükümlülerin %16,9’u hırsızlık, %12,5’i kasten yaralama, %10,1’i kullanmak için uyuşturucu ya da uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmamak, %5,4’ü dolandırıcılık, %5,4’ü tehdit suçundan hapse girmiştir (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2023).

Bir başka raporda Türkiye, Avrupa Konseyi’ne üye ülkeler içerisinde 31 Ocak 2023 itibarıyla yaklaşık 350 bin kişiyle mahkûm ve tutuklu sayısının en yüksek olduğu ülkedir (Ceza İstatistikleri Raporu, 2023).

Tablo 2. Avrupa Genelinde Hapishanelerdeki Tutuklu Sayıları (Avrupa hapishanelerini tutuklu sayıları. Her çizgi 50 bin kişiyi temsil ediyor)

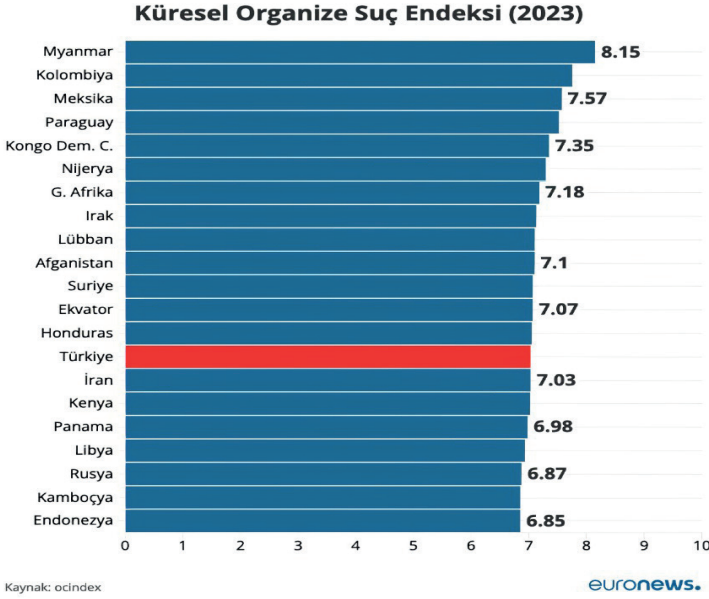

Rapor, Türkiye’de tutuklu ve hükümlü sayısında son 18 yılda gerçekleşen değişimi de gözler önüne sermektedir. Türkiye’de cezaevlerindeki hükümlü sayısı 2023’de, 2005’e oranla %439 daha fazladır (Kurtuluş, 2024).

Küreselleşme süreciyle birlikte ivme kazanan değişim, suçun dünyada organize, sınırları aşan ve yeni formlarda işlenmesine sebep olmuştur. Bu noktada Türkiye’de bireysel işlenen suçlar son dönemlerde grup ya da oluşumlarca işlenmeye başlanmıştır (Fırat, 2015). 2023 Küresel organize suçlar endeksine göre Türkiye Avrupa’da lider, dünyada ise 14. sırada yer almaktadır. Endeks puanlaması şöyledir: 1 en düşük, 10 ise en yüksek skordur. Yüksek skorlar mevcut ülkede organize suç oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Organize suç

skoru için o ülkedeki suç ortamına ve suç aktörlerine bakılmaktadır. Türkiye'nin 2021'de 6,89 olan skoru, 2023'de 7.03 olarak revize edilmiştir (Küresel Organize Suçlar Endeksi, 2023).

Tablo 3. 2023 Küresel Organize Suç Endeksi

Kaynak: Küresel Organize Suçlar Endeksi, 2023

Eurostat 2019 verileri, Avrupa'da cinayet sonucu yaşamlarını kaybedenlerin en yüksek olduğu ülkenin Türkiye olduğunu göstermektedir. Erkeklerden fiziksel ya da cinsel şiddet gören kadınların oranında Türkiye yine liderdir. 2019 verilerine göre Türkiye'de kadına şiddet %38'dir ve neredeyse 10 kadından 4'ü erkek şiddetine maruz kalmaktadır (Bireysel silahlanma, t.y.). İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, 2023 yılında 308, 2024'ün ilk 6 ayında ise 166 kadının uğradığı şiddet sebebiyle yaşamını kaybettiğini belirtmiştir (Nogay, 2024).

Genel hatlarıyla Türkiye'nin suç endeksinde göz atıldığında var olan tablo gelişmekte olan bir ülke olarak ülkemizin dönüşüm içerisinde olan bir ülke olmasıyla yorumlanabilir. Tarım ve hayvancılık ülkesi olarak başladığımız serüvenimiz bugün sanayileşmeye doğru evrilmekte, bu durum da kırsaldan kente göçü hızlandırmaktadır. Bu ise farklı kültürlerin, yapıların, dini inançların bir arada yaşaması demektir. Diğer yandan farklı ülkelerden alınan göçler, ekonomik krizler, işsizlik vb. pek çok etken de suçu doğurmaktadır ve suç oranları hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu anlamda suçun önlenmesi adına gerekli adımların atılması ve tedbirlerin politika yapıcılar tarafından alınması önemlidir. Bu faktörler farklı bir çalışmanın

konusu olarak ele alınabilir ancak bu çalışmada suç olgusunun psikoloji disiplini ile olan ilişkisine bakılacak ve Türkiye'nin suç karnesinin kuramlar üzerinden analizi yapılmaya çalışılacaktır.

Suç Olgusu Üzerine Kuramsal Analiz

Suç ve suçluluk kavramları her toplumda tartışılmalı, suç ve suçlu davranışına ilişkin tanımlarsa toplumdan topluma ve zamana göre hep değişmiştir. Bu sebeple suçun sebeplerine dönük olarak kuramlar hep farklı noktalardan bakmıştır. Bazı kuramlar suçu çocukluk yaşantılarına yüklerken, bazıları biyolojik/genetik aktarımlara dayandırmakta, bazılarıysa suça dönük davranışların toplumsal normlardan kaynaklandığı ileri sürmektedir. Muhakkak ki bu kuramlar suçlu bireyin yaşadıklarını farklı pencerelerden açıklama eğilimindedir (Görgülü, 2021). Yaşanan bu gelişmelerse farklı disiplinlerden bilim insanlarının dikkatini bu yöne çevirerek, suç işlemenin kaynağını açıklamaya itmiştir (Cömertler ve Kar, 2007).

Biyolojik temelli yaklaşımlar suçu anlamaya dönük ilk girişimler olarak yorumlanabilir (Gökulu, 2019). Bu yaklaşıma göre suç teşkil eden davranışlar bireyin kontrolü dışında oluşan refleksif davranışlardır. Pozitivist bilim anlayışı ölçülebilir ve gözlemlenebilir olanın bilimin çalışma sahası içine girmesi gerektiğini söyler. Pozitivist anlayışın yansıması olarak biyolojik yaklaşımlar bireylerdeki fizyolojik özelliklerin (vücut yapısı veya kafatası büyüklüğü gibi ölçülebilir ve gözlemlenebilir) suçla ilintili olduğunu söylemişlerdir. XVIII. yy'dan itibaren bilimsel alanda popülerite kazanan pozitivist yaklaşımla birlikte suç olgusunu açıklamaya çalışan görüşler gözlemlenebilir en somut birim olan bireyi ön plana çıkarmaya başlamıştır (Gökulu, 2019). Suç ve ceza kavramlarına ilişkin pek çok açıklama yapılmış, özellikle suçun sebeplerine ilişkin birçok görüş ortaya konmuştur. Fakat hiçbir görüş bu kavramları ve sebeplerini net ortaya koyamamıştır. Suç davranışının çevresel, biyolojik ve bireysel faktörler, kişilik, aile sistemi, ekonomik düzey ve eğitim düzeyi gibi etkenlerle ilişkili olabileceği kabul görmüştür (Görgülü, 2021).

Suçun açıklanmasına dönük ilk kuram Klasik Kuram olup, Fransız İhtilali öncesi hukuk ve ceza adaletine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Suç sadece kral, devlet ve kiliseye karşı gelen olumsuz davranışlar olarak kabul görmektedir. Klasik Ekol; bireylerin, davranışlarının neticesini düşünüp, sonra suç davranışını işledikleri üzerine temellenir. Ceza ise, suçlu serbest kaldıktan sonra caydırıcı etki yapacak şiddette olmalıdır. Bu yaklaşım, suç ve cezaya hukuk penceresinden bakarak, suça neden bireylerarası fark(lar) dikkate alınmadan suçun değerlendirilmesini önerir. Bu kurama göre suç ve ceza arasında bir uyum olmalıdır. Suçun psikolojik açıklanmasına göre ise suç, biyolojik sebepler dışında düşünce kalıplarının ve yaşam tecrübelerinin neticesi olup, suç eylemleri birey zihninin ve davranışlarının sonucudur (Hemant, 2023).

Psikanaliz

Psikanalitik kriminolojinin *Parricide* (1911) isimli çalışmayla başladığı söylenbilir fakat asıl temeli 1916'da Freud'un *Suçluluk Duygusu'ndan Kaynaklı Suç İşleme* isimli eserini yayımladığı ve pek çok suçlunun, suçtan önce gelen ve cezaya gereksinim duyan bilindişı bir suçluluk duygusu tarafından yönlendirildiğini ileri sürdüğü dönemde atılmıştır. Freud, insan davranışına yön veren faktörün, bireyin içinde yaşadığı ve erken çocukluk döneminde şekillenen bilinçaltı kavramı olduğunu söylemektedir. Bireyin yalnızca biyolojik bir canlı olmadığı, içsel dinamiklerine yön veren psikolojik bir canlı olarak da ele alınması gerektiğini ifade eder (Reid 2006). Bilindişı suçluluk kavramına ilk kez Freud dikkat çekmiştir. Ahlaki mazoşizm olarak da isimlendirdiği kavramla da yakından ilişkilidir. Bu eğilime sahip bireyler çektikleri acının kişiliklerini geliştirdiğini, daha büyük bir erdeme hizmet ettiği yönünde bir inanca sahip olarak kendilerini zor durumda bırakan davranışlarına son vermek yerine, acı çekmeyi devam ettirerek ahlaki bir zafer kazanmayı ve özsaygılarını sürdürmeyi hedefleyebilirler (Mc Williams, 2014). Psikoanalitik Tanı Kılavuzu'nun (PDM: Psychodynamic Diagnosis Manual) 2. baskısında (2017; akt. Keser, 2022) mazoşizmin farklı alt tiplerinden biri olan Ahlaki Mazoşizm (ie dönük tip) kendini feda etmeyi ve acı çekmeyi erdemle ilişkilendirir. Diğerini gözetmek, kendini ihmal etmek ve neticesinde ahlaki olarak üstünlük elde etmek söz konusudur. Freud (1924) göre Ahlaki Mazoşizm'de bilindişı suçluluk ve cezalandırılma beklentileri ön planda olup, kökenlerinde ensest arzu ve ödipal çatışmaların yatabileceği ifade edilir.

Oedipus kompleksinin kız ve erkek çocuklarında seyri ve zm farklılık gösterebilmektedir. Bu süreçte erkek ocuk, anneye birlikte olma arzusunun annesine, yetişkinlerden gördüğü şekliyle göstermek isteyebilir. Anneye dokunmak, birlikte uyumak ya da penisini göstermek gibi. Ancak babasının kendisinden daha güçlü ve daha büyük bir penisi olduğunu fark eden ocuk, başta rakip olarak gördüğü ve düşmanca duygular beslediği babasının onu cezalandırabileceği (hadım etmek) korkusunu yaşayarak (kastrasyon) babaya beslediği saldırgan dürtüleri bilindişına iterek bu karmaşayı zmler. Bu zmle beraber erkek ocuk babasının tutum ve davranışlarını içselleştirerek erkek cinsel kimliğini kazanmaya başlar. Bu zdeşimle beraber ocuk, ebeveynlerinin ahlaki değerlerini içselleştirir ve speregusunun gelişmesini sağlar (Yerlikaya ve İnanç, 2012). Kız çocukları ise doğuştan hadım oldukları fikriyle birlikte, bir penise sahip olmak (penis özentisi) isterler. Hadım olmalarına neden olan annelerine duydukları kinden ötürü, kendilerine penis bahēdebilecek babaya karşı libidinal duygular oluşmaya başlayabilir. Bir penise değilse bile penisi olan babaya ya da en azından ondan bir bebeğe (hatta bir erkek bebeğe) sahip olmayı dşlerler. Bunun için anne başta rakip olarak görülürken, zamanla erkek çocuklarında olduğu gibi düşman görülen ebeveynin üstünlüğü kabul edilip, onunla özdeşim kurularak sorun üzülür (Esen, t.y.). Bunlar yaşandığında dönemin sağlıklı geçirildiği yorumunda bulunulabilir.

Ödipal dönem, çocuğun karşı cins ebeveynine karşı hissettiği duyguların yer aldığı ve hemcins ebeveyni ile olan çatışmasının yaşandığı dönemdir. Bu dönemi sağlıklı geçiremeyen bireylerde ise ödipal çatışmalar gözlemlenebilir. Bu dönem, çocukların cinsel kimliklerini oluşturdukları ve ebeveynleri ile olan ilişkilerini daha doğru zemine oturtmaya başladıkları dönemdir.

Ensest arzuların kökeninde, geçmişte aynı davranışa maruz kalmış olmak yaıyor olabilir. İlkaracan, Gülcür ve Arın'a (1996) göre ensest, kan bağı ve akrabalık derecesini temel ölçüt kabul etmektedir. Aile fertlerinin kendi aralarında ya da yakın akrabalar arasında yer alan cinsellik, ensest kategorisi altında değerlendirilebilir. Küçük çocuk, erişkinler, yetişkinler, olgun bireyler arasında bilinçli, isteğe bağlı veya bilmeden, isteğe bağlı olmayan ilişkiler bu tanımlamanın çerçevesini tayin etmektedir. Aile içinde ensest olgusu suçluluk duygusunu ortaya çıkardığı ve tabu kabul edildiği için gizlendiğinden, gerçek sıklığı bilinmemektedir. Çoğunlukla baba-kız, erkek kardeş-kız kardeş ensest varlığına rastlanmaktadır. Anne-baba arasında çözülmemiş sorunlar, kız çocuğun evde kadın figürü oluşu, babanın eşinden ve evinden uzak kalması, yoksulluk, kapalı yaşam biçimi, babanın saldırgan tavrı ve alkol kullanımı ensest olgusunu kolaylıkla ortaya çıkarabilmektedir. Psikanalize göre ensest, ödipal çatışmanın çözümlenememesinin bir sonucudur.

Bu bilgilerden hareketle, birey çocukluğunda fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalmış ya da bu anlamda travmatik bir yaşantıya sahip olmuş olabilir. Bu sebepten ötürü de bilinçdışı olarak bu travmatik yaşantısını (ensest mağduriyeti) yetişkinlik döneminde tekrarlamak arzusu duyarak güç ve kontrol gereksiniminden hareketle aile içerisinde ya da yakın çevresinde en güçsüz bireyi seçerek bu gereksinimini giderme eylemi sergileyebilir. Bu anlamda aile dinamiklerine, ailedeki rollerin ne oranda doğru işlediğine, aile içi iletişimin sağlıklı olup olmadığına göz atmak gerekir. Tablo 1'e bakıldığında çocukların cinsel istismarı, cinsel saldırı ve fuhuş işlenen suçlar arasında yer almaktadır. İşlenen bu suçlar bu noktada çocukluk dönemi travmatik yaşantılar ya da ensest arzularla açıklanabilir.

İçe dönük ya da ahlaki mazoşizm kavramı bireyin kendini feda etmesi ve acı çekmeyi erdemle ilişkilendirmesidir. Reddedilen sadizmin bir görünümü olarak tamamen diğerini gözetmek, kendini ihmal etmek ve bunun sonucunda da ahlaki olarak bir üstünlük elde etmek söz konusudur (Keser, 2022). Ahlaki mazoşizmde süperego tarafından ilahlaştırılan bir cinsel nesneye, cinsellikten arınmış gibi görünen bir esaret ve boyun eğme söz konusudur. Bilinçdışı suçluluk ve cezalandırılma beklentileri ön plandadır. Ahlaki mazoşizmin kökenlerinde ensest arzular ve ödipal çatışmaların yatabileceği belirtilmektedir (Freud, 1924). Diğerlerini öncelikle kendini değersiz görme olarak yorumlayabileceğimiz ahlaki mazoşizmle birey, çektiği acılarla çevresindeki bireylerin acı çekmesini arzuluyor olabilir. Acı çekmesini istediği kişiler çocukluğunda ihtiyacı olan sağlıklı çevreyi ona sunmayan, gereksinimlerini karşılamayan, kendisini devamlı suçlu hissettiren, sınırlandıran ya da otoriter tavırlarla kendisini yetiştirenler olabilir. Bu noktada birey, suç

işleme eylemiyle kendine değer atfediyor ve kendini değerli hissediyor olabilir. Birey suç işleme eylemi ile var oluyor, ben de varım diyerek aslında dikkatleri kısa bir süreliğine de olsa üzerine çekmeyi başarıyor denebilir. Özetle birey, çevresine duyduğu öfke ve kızgınlığın bir neticesi olarak suç işlemiş olabilir. Tablo 2 bu açılardan ele alınabilir ve Türkiye'deki hükümlü sayısının neden Avrupa'da ilk sırada olduğu psikanaliz penceresinden bu şekilde değerlendirilebilir.

Teoriye göre suç davranışı bilinçdışı çatışmalardan ve çocukluk deneyimlerinden kaynaklanabilir. Bu çözülmemiş çatışmalarsa yaşamın ilerleyen dönemlerinde suç davranışı olarak ortaya çıkabilir. Örneğin, çocukken istismara ya da ihmale maruz kalmış bir birey istismarcısına karşı bastırılmış öfke/kızgınlık hissedebilir ve bu durum saldırganlık ya da aile içi şiddet gibi suç davranışlarına neden olabilir. Suç davranışı ayrıca bireyin güç ve kontrol gereksiniminin bir sonucu olabilir. Bu gereksinim yetersizlik duygularından veya bireyin yaşamının diğer alanlarındaki kontrol eksikliğinden kaynaklı olabilir. Bu durumsa hırsızlık ya da uyuşturucu ticareti gibi suç eylemleri olarak karşımıza çıkabilir (How does the psychoanalytic theory explain criminal behavior; t.y.). *'Madem güçlü her zaman haklıdır, o zaman yapılacak şey, her zaman güçlü olmaya bakmaktır'* Rousseau (2012). Güç gereksinimi diğerlerini kontrol etme ve nüfuz kullanma gayesiyle ortaya çıkmaktadır. Güç gereksinimi yüksek bireyler statülerini kullanarak başarıya ulaşmaktan da zevk alırlar (Özkalp ve Kirel, 2011).

Tablo 1'e bakıldığında ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin suç kayıtlarının suç türünün başında hırsızlık, 7. sırada ise uyuşturucu madde imal ya da ticaret suç türü gelmektedir. Psikanalize göre suç davranışı bireyin güç ve kontrol gereksiniminden kaynaklı olup, yetersizlik duygusunun bir sonucu olabilir. Bu teori üzerinden yorum yaptığımızda 31 Aralık 2023 tarihi itibarı ile Türkiye'de ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin güç ve kontrol gereksiniminden söz edilebilir. Bu da statü sahibi olma, bir işin başında olma, güç sahibi olarak hükmetmek ve kim daha güçlü fikrine doğru evrilen bir süreç olarak yorumlanabilir. Yıldız'a (2004) göre cezanın eşlik ettiği otoriter ebeveyn tutumunda ebeveynler çocuklarına katı kurallar koyarlar. Çocuğun davranışları üzerinde anne babanın kontrolü fazladır. Bu tür tutum sergileyen ailelerde yetişen çocuklar korkak, boyun eğen, otoriteden çekinen, kendinden istenilenden fazlasını yerine getiren ancak otorite kalktığında isyankar ve kendilerinden daha zayıflar karşısında saldırgan bir kişilik sergileyebilirler. Bu anlamda mevcut tablo hükümlülerin katı ebeveyn tutumlarıyla yetiştirilmiş olabilecekleriyle yorumlanabilir.

Özellikle anal dönemde katı ve baskıcı bir disiplin anlayışla yetiştirilen çocukların güç peşinde koşan, haz odaklı, sahip olduğu şeylerle fazlaca ilgilenen ve itaat etmeyle karşı gelme arasında kalan bir kişilik ortaya koyabileceği söylenebilir (Freud, t.y.). Otoriter ebeveyn tutumu ya da çocukluk dönemi travmatik bir yaşantının varlığı bilinçdışı suçluluğu tetikleyen faktörler olarak yorumlanabilir. Çocuksu meraklara karşı onay vermez ebeveyn tutumu ya da çocuğun bağımsızlaşma isteğine karşı ebeveynlerin izin vermeyişi veya suçlu hissettirmesi

bilinçdışı suçlulukla ilişkilendirilebilir. Ayrıca çocukluk dönemlerinde çocuğa bakım verenlerce çocuğun gereksinimlerinin karşılanmayışı ya da çocuğun gereksinimi olan doğru çevrenin verilmeyişi suç olgusunun temel bileşenleriyle birlikte değerlendirilebilir.

Psikoanalitik görüşe göre suç, benlikle (ego) üst benlik (süperego) gelişimindeki yetersizlikler sebebiyle alt benliğin (id) denetim altına alınmamasından doğar. İd, çok gelişmişse birey suç işlemektedir. Aşırı gelişmiş üst benlikse id'in arzularının doyurulmasına izin vermez ve nevrotik bir kişilik ortaya çıkar. Nevrotik suçlularsa tüm suçlular içerisinde önemli bir grubu oluşturmaktadır (Demirbaş, 2002). Psikanalize göre id, suç davranışından sorumlu kabul edilir. İd, neyin doğru neyin yanlış olduğuyla ilgilenmeden gereksinimlerinin hemen yerine getirilmesiyle ilgilenir. Örneğin, suçlular kurbanlarıyla ya da toplumsal yasa ve düzenlemelerle ilgilenmezler. Çoğunlukla yalnızdırlar. Diğerlerinin canlarını ya da mallarını zorla alarak, istediklerini elde etmekle ilgilenirler ve bu süreçte diğer bireylere zarar verirler (Hemant, 2023). İd baskın, ego ve süperego zayıfsa, birey sonuçlarını ya da başkaları üzerindeki etkisini düşünmeden dürtüsel davranışlarda bulunabilir. Sonuçta bağımlılık, düşünmeden hareket etme ve suç teşkil eden davranışlar sergileyebilir (Cherry, 2025). Tablo 1'den anlaşıldığı üzere hırsızlık, kasten yaralama/öldürme, konut dokunulmazlığının ihlali, mala zarar verme gibi eylemlerinden ötürü bireylerin cezaevine girdiği görülebilir. Yani Türkiye'de bu suçları işleyerek cezaevine giren bireylerin alt benliklerinin (id) baskı altında olduğu şeklinde bir yorumda bulunulabilir.

İd, kendisini yalnızca ihtiyaçlara göre ayarlayan, eleştiri kabul etmeyen, güdüsel ve durdurulamayan yanımızdır. Buna verilebilecek en iyi örnek; cinsellik, saldırganlık, açlık, kin vb. Bu yönü ağır basan birey vicdan olgusundan da yoksundur (id, ego, süperego; Wikipedia, t.y.). Bu anlamda vicdan olgusundan yoksun olan id, insanın durdurulamaz hayvansı yanı olarak yorumlanabilir. Çocukluk dönemi gereksinimlerinin bakım verenlerce doğru şekilde karşılanmaması bireyde kaygı ve gerginlik yaratabilir. Bu istekleri yerine getirmek içinse id düşünmeden hareket etme davranışları sergileyebilir. İd'in dürtülerine teslim olmaksızın bireyin eylemleri hakkında suçluluk hissetmesine neden olabilir. Bu noktada id'in isteklerinin bastırılması süperego'nun kendisini iyi hissetmesine yardımcı olacaktır şeklinde psikanaliz teori üzerinden bir yorumda bulunulabilir. Özetle, psikanalize göre insan davranışı basit bir etki tepki mekanizmasının çok ötesinde ele alınmalıdır denebilir.

Freud, süperegonun vicdan ve ego ideali olmak üzere iki bileşenden oluştuğunu söyler. Vicdana aykırı hareket etmek cezalandırılma ya da suçluluk duygusu yaşama gibi olumsuz sonuçları tetikleyebilir. Ego ideali ise ne yapmamız gerektiğine inandığımız, nasıl davranmamız gerektiğini hissettiğimiz ve başkalarına nasıl davranmamız gerektiğini düşündüğümüz alandır (Cherry, 2025). Freud'a göre süperegosu yeterince gelişmemiş olan birey toplumsal değerleri hiçe sayarak, dürtüsellik etkisiyle suç işleyebilir (Geçtan, 2008). Bireyin nasıl davranması

gerektiğine dönük içsel bölümü oluşturan süperegonun zayıf olması cinsel suçlar, cinayet ve saldırı gibi şiddet suçlarının görülmesine neden olabilir (Schmallegger 2003). Tablo 1'den anlaşıldığı üzere listede kasten yaralama, mala zarar verme, kasten öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma ve çocuklara cinsel istismar gibi cinayet, saldırı ve cinsel suçlarla ilişkilendirilebilecek pek suç kaydının olduğu görülebilmektedir. Teoriye göre de bu suçlar bireylerdeki süperegonun zayıf olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Aşırı gelişmiş süpergosu olan bireyler ise istediklerini gerçekleştirdiğinde bu eylemi niçin yaptıklarını sorgulamak ve kendilerini suçlamak şeklinde bir eğilim gösterebilirler. Birey, davranışından ötürü kendisini ne kadar suçlu hissederse, süpergosu da o oranda cezalandırmasını isteyecektir. Bu da bazı bireylerin yakalanmak ve cezalandırılmak istedikleri için suç işledikleri anlamına gelebilir (Vito ve Maahs, 2017). Aşırı gelişmiş bir süperego yaptıklarından dolayı bireyin cezalandırılmasını isteyebilir. Yani içselleştirilmiş doğru ve yanlış duygularının bireye yaptığı aşırı baskı bireyi hataya sürükleyebilir. Freud, akıldışı inançların mantıklı olanlarla yer değiştirilmesi halinde içgörü yöntemiyle sağlıklı bir kişiliğin geliştirilebileceğinden söz eder. İd, ego ve süperego'nun dengeli gelişimi bu anlamda sağlıklı bir bireyin gelişimi noktasında önemlidir. Corey (1996) Psikanalitik yaklaşımda bilinçaltı yaşantılara ilişkin içgörü kazanmak, gelişmenin temeli olarak ele alınmaktadır. Freud'a göre içgörü, iyileşmeyle paralel giden bir kavramdır. Ona göre içgörü, psikolojik belirtilerin ne anlama geldiğinin ve basılanmış düşüncelere ilişkin sağlıklı işlevde bulunmayı engelleyen sebeplerin neler olduğunun anlaşılmasıdır. Özetle, birey geçmiş deneyimleri hakkında içgörü kazanamadığı sürece ne kişiliğini değiştirebilir ne de şu anda yaşamakta olduğu çatışmalarını çözebilir.

Protagoras'ın '*Üşüyen için rüzgâr soğuk, üşümeyen için soğuk değildir*' savı bir şeyin iyi ya da kötü oluşunun bireylere göre değişebileceği anlamına gelmektedir. Bu saptama aynı zamanda evrensel değerlerden söz etmenin de imkânsız olduğu anlamına gelir (Özlem, 2010). Gilbert Harman'a göre tek bir ahlâkî doğru yoktur. Ahlâkî doğru, her bireyin içgüdüsel olarak sahip olduğu görüş veya doğru olduğuna inandığı şeydir (Harman, 2000). Ahlâkî yargıların nesnel olduğunu kabul etmeyenler, insanların diğerlerinin eylemleriyle ilgili hüküm verecek yetkinlikte olmadığını düşünür. Onlara göre ahlâk bir vicdan meselesidir. Kendimiz için ne doğru ne yanlış bunun kararı bize aittir. Ahlâkî yargılar öznel oldukları için bireyden bireye farklılık gösterir. Özetle, hiçbir ahlâkî iddia diğerinden daha doğru ya da yanlış değildir (Nuttall, 2011). Bu bilgilerden hareketle acaba Türkiye'de suç işleyen bireylerin kendilerine has öznel yargıları mı var ki bu şekilde suç oranları yüksektir? sorusu akla gelebilir ya da zayıf süperegonun etkisiyle toplumsal normlar mı hiçe sayılmaktadır? diye sorulabilir. Çünkü Tablo 2 ve 3'e bakıldığında Türkiye cezaevlerinde bulunan hükümlü sayısında ve organize suçlar noktasında Avrupa'da ilk sıradadır. Bu istatistikler oldukça ciddi olup, üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olduğu yorumunda bulunulabilir. Acaba ülke olarak ahlaki bir yozlaşma mı

yaşamaktayız yoksa ahlaki normlar bağlamında bir dejenerasyon süreci içerisine mi girdik? bunların irdelenmesinin öneminden söz edilebilir.

Freud'a göre çocukluk dönemlerinde annelerince devamlı kısıtlanan bireyler, kısıtlama gösteren kişiyi yücelterek durumun üstesinden gelmeye çalışır. Bunu yapamayan veya kısıtlanmayla baş edemeyenlerin, kadına dönük nefret suçlarını işleme olasılıklarının, hayatlarının sonraki evrelerinde yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Schmallegger, 2003). Freud, çocuğun ilk arzu nesnesinin kendisini besleyen ve yaşam veren annesi olduğunu ifade eder. Çocuğa bakan, onu besleyen ve haz veren rollerini aynı anda taşıyan anne, çocuğun ilk baştan çıkarıcısı kimliğini de bu noktada üstlenmiş olur (Korucu, 2011). Bu anlamda çocuk, anne ile olan ilişkisi sayesinde dünyayı tanır ve anlamlandırabilir denebilir. Anne figürünün çocuk açısından değeri tartışılmazdır. Fakat anne tarafından devamlı kısıtlanan, suçlu hissettirilen, gereksinimleri karşılanamayan çocuk savunma mekanizması yoluyla durumun üstesinden gelmeye çalışır. Bununla baş edemediğinde ise sonraki dönemlerde kadın cinsiyete dönük suçlar işleme olasılığı oldukça yüksektir. Nitekim ülkemizde kadına dönük suç oranlarına göz atıldığında durum oldukça düşündürücüdür.

Freud'un görüşlerinden hareketle suç işleyen bireylerin alt benliklerinin (id) denetim altına alınmadığı ya da aşırı gelişmiş bir süperegonun varlığının id'in isteklerine set çekerek onu frenlemeye çalıştığı ve neticesinde suç eyleminin ortaya çıktığı yorumunda bulunulabilir. Suç işleyen bireylerse yeterince gelişmemiş süperegolarının etkisiyle dürtüsel olarak suç işlemiş/işliyor olabilir. Özgürlük dediğimiz şey klasik anlamda diğerinin alanına girene kadardır. Aksi durum hak gaspı ya da diğerlerinin özgürlüğünü kısıtlamak anlamına gelir. Yani bir anlamda zayıf bir süperogoya sahip birey dürtüsellüğün de etkisiyle toplumsal normları hiçe sayarak suç işleyebilir. Ahlaki bir pusula görevi gören süperegonun aşırı gelişmiş hali ise bireyin kendisini suçlama eğilimine ve cezalandırılma isteğiyle hareket etmesine yönlendiriyor olabilir. Aşırı süperegoya sahip bireyler ulaşılmaz standartlar yerine daha gerçekçi hedeflere yönlendiğinde, olumlu iç konuşmalar yaptığında ya da zorluklar karşısında kendine karşı daha şefkatli olmayı başardığında, suçun önüne geçmek bu noktada mümkün olabilir.

Sosyal Öğrenme Kuramı ve Davranışçılık

Sosyal öğrenme kuramı taklit davranış üzerinde durarak suçun, olumsuz davranışların taklit edilmesiyle ortaya çıktığını söyler. Eşine şiddet sergileyen bir babanın çocuğunun da benzer davranışları sergileyeceğini ifade eder. Bu şekilde davranan bir çocuğun şiddete başvurması bu noktada öğrenilmiş bir davranış olacaktır (Cullen ve Agnew, 2003). Ebeveynlerin birbirlerine şiddet uyguladığı ailelerde çocukların davranışlarında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum çocuklarda içine kapanma, korkma, ağlama, bağırma, saldırganlık, ani öfke patlamaları, asilik, yalan söyleme gibi davranışlar olarak kendini gösterebilmektedir. Ayrıca

sosyal öğrenme teorisine göre çocuk bu şiddet eylemlerini bir süre sonra arkadaşlarına, aile fertlerine uygulayabilmekte ve suça karışabilmektedir (Bayındır, 2010; Topçuoğlu, 2014).

Bandura, şiddetin öğrenilen bir davranış olduğunu göstermek için hacı yatmaz olarak bilinen oyuncağa yöneltilen şiddet görüntülerini çocuklara izlettirmiştir. Görüntüler izletildikten sonra oyuncağa yönelik tepkilerini gözlemlemek içinse çocuklar odaya bırakılmışlardır. Deney esnasında çocukların oyuncağa çekikle şiddet uyguladıkları ve tehdit içeren sözler söyledikleri gözlemlenmiştir. Farrington (1991) mahkumlarla yaptığı çalışmasında ebeveynin fiziksel cezayı sık kullanmasının veya sert bir disiplin uygulamasının suça yönelimi arttırdığını ortaya koymaktadır. Straus'a (1991) (akt. Deniz, 2022) göre çocukluk çağında tecrübe edilen şiddetle yetişkinlik dönemi saldırgan davranışlar arasında ilişki söz konusudur. Çocukken şiddete tanıklık eden bireylerin, şiddetle karşılaşmamış çocuklara göre şiddet uygulama ihtimallerinin üç kat daha fazla olduğu görülmektedir. Mihalic (2007) çalışmasında ise şiddete maruz kalan çocukların ileride eşlerine veya çocuklarına şiddet uygulama ihtimallerinin, şiddete maruz kalmayan çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışmalar (Bal, 2004; Akbaba, 2011) uyuşturucu kullanan gençlerin büyük çoğunluğunun ailesinde uyuşturucu kullanan bireylerin olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmalar sosyal öğrenme kuramının öğrenme konusunda taklit davranışa yaptığı vurguyu desteklemektedir. Yani olumsuz davranışlar taklit etme yoluyla içselleştirilmekte ve toplumsal yaşamda olumsuz örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki suç oranlarının yüksek oluşunu (Tablo 1, 2 ve 3) sosyal öğrenme kuramı bağlamında ele alırsak suç işlemiş bireylerin ailesinde şiddet uygulanan sosyal çevrelerden geldikleri, ailelerinde suç işleyen birey(lerin) olduğu, rol model anlamında olumsuz örneklerin çokluğu şeklinde bir yorumda bulunulabilir. Ayrıca suç ve suçlu oranları arttıkça bu bireyleri rol model alan sosyal çevrelerinin de suça karışma ihtimallerinin yüksek olacağı yorumunda bulunulabilir.

Sosyal öğrenme kuramının en temel bileşeni '*taklit*' olgusudur. Ailesinde şiddeti tecrübe eden ve karakter oluşumu yeni yeni şekillenmeye başlayan çocuğun şiddetten etkilenmemesi imkansızdır. Şiddet uygulayanın ceza almadığını ve şiddet uygulayanın pasifize olduğunu gören çocuk, şiddetin yanlış bir şey olduğunu düşünmeyecek ve aynı saldırganlığı büyüdüğünde kendisi de gösterebilecektir (Vahip, 2002). Bireylerin aile içi etkileşim sürecinde sapma veya suç davranışlarına yönelik tutumları sonraki süreçte çocukların suça yönelip yönelmemeleri noktasında son derece önemlidir. Ailede suç kabul edilen davranışların görmezden gelinip yaptırım uygulamadığında bunun suça dönük bir eğilim oluşturacağı ifade edilmektedir. Bireylerin suça yönelmesinde diğer etkense sosyal çevrenin bireye yaklaşımıdır. Suçun övüldüğü, onaylandığı sosyal ortamda bireyler kabul görmek adına suça yönelebilir (Clark, 2009). Davranışçılık, her davranışın belirli uyarılar neticesinde gerçekleştiği ve davranışın dışsal gözlemlenebilir uyarıların neticesinde ortaya çıktığını ifade eder. Davranışçılık, davranışın oluşması

için ödüllendirme veya cezalandırma gibi eylemlerin oluşmasına sebep uyarıcılardan söz eder. Yani, birey herhangi davranış sonrası kazanım elde ediyorsa o davranışı benimsemeye başlarken, yaptırma maruz kaldığında davranışı unutmaya eğilimi sergiler. Davranışçılık suç neticesinde bireylerin kazanımlar elde ettiğini söyler (Reid 2006). Anti sosyal davranışlar ödüllendirildiğinde ve pekiştiricilerle desteklendiğinde, suç içeren davranışa dönüşme sıklığı da o oranda artmaktadır (Heynes, 1996; akt. Güler, 2010).

Sezer, Kolaç ve Erol (2013) çalışmalarında, ilkökul çocuklarının saldırganlık durumunun ebeveynlerinin kavga etme sıklığı ve ebeveyn tutumundan etkilendiğini ortaya koymuşlardır. Turan (2012) çalışmasında çocukları suça sürükleyen sebeplerin başında aile faktörünün geldiğini ve ailelerin eğitimsiz ve bilinçsiz olmalarının önemli sorunların başında geldiğini ifade etmiştir. Doğan (2001) 60 ortaöğretim öğrencisinin ebeveyn tutumlarıyla, saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında otoriter tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların saldırgan davranışlar sergilediğini tespit etmiştir.

Bu anlamda Türkiye'deki suç oranlarının yüksekliğine bakıldığında (Tablo 1, 2 ve 3) aile faktörünün de süreçte etkili olduğu ve çocuk yetiştirme noktasında doğru disiplin yöntemlerinin uygulanmasının öneminden söz edilebilir. Çocuk aile ortamında yapmış olduğu yanlış bir davranış noktasında ebeveynlerince eleştirilmeden ve cezalandırılmadan önce davranışının neden yanlış olduğuyula ilgili bilgilendirilirse, çocuk aynı davranışı muhtemelen tekrarlamayacaktır. Ancak yanlış davranışı noktasında herhangi biri tarafından korunan çocuk aynı eylemi sürdürmeye devam edecektir. Doğal olarak yanlış davranış sönmeyecek, pekişecektir. Olumlu ebeveyn tutumlarının, çocukların davranış problemlerini çözmelerinde, sosyal beceriler kazanmalarında etkili olduğu yorumunda bulunulabilir.

Yapılan araştırmalarla televizyonda şiddet içerikli görüntülerin çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkiler bilimsel olarak kanıtlanmıştır (Künüçen, 2004). Kişilerin suç işlemesine neden olan etkenlerle ilgili yapılan araştırmalar medyada gösterilen suç eylemlerinin şiddet eğilimine sebep olduğunu ortaya koymuştur (Anderson vd. 2015). Çocuk ve gençler tarafından izlenen şiddet ve saldırganlık içerikli programların saldırganlık, uyarılmışlık hali, depersonalisasyon ve sosyal izolasyona neden olduğunu göstermektedir (Bushman ve Huesmann, 2006). Bu görüşün tersi olarak televizyondaki şiddet ve suç görsellerinin saldırganlığı azaltacağını söyleyen yaklaşımlar da söz konusudur. Günlük yaşamda sözel ve fiziksel şiddet içeren durumlara sıkça maruz kalmanın saldırganlık enerjisini yükseltmesi neticesinde birey bu enerjisini boşaltacak kanallar arar. Bunun yöntemlerinden biri de televizyonda kurgulanmış şiddet görsellerinin izlenmesidir. Katarsis adı verilen bu yaklaşıma göre birey bu şekilde stresini yönetebilmektedir (Liebert ve Sprafkin, 1988). Gerbner (2014) ise televizyondaki suç ve şiddet içerikli görsellerin saldırganlığa teşvik etmek yerine, dış dünyanın tehlikelerle dolu bir yer olduğuyula ilgili izlenimini güçlendirdiğini söyler. Tannenbaum'un uyarma kuramına göre ise medya vasıtasıyla suç içeren davranışlara tanık olmak, baş etme yolu ve

problem çözüme davranışı olarak şiddete başvurulmasına sebep olmaktadır (Tannenbaum ve Zillmann, 1975).

Her ne kadar suç ve şiddet içerikli görsellerin medya araçlarında gösterilmesinin saldırganlık ve şiddet eylemlerine dönüşmesi konusunda iki farklı görüş olsa da yapılan bilimsel araştırmalar medyada yer alan saldırganlık ve şiddet eylemlerinin istenmeyen davranışlara temel oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda ülkemizde suç oranlarının yüksek oluşu ile medya arasında bir neden sonuç ilişkisi kurulabilir. Ayrıca medya tarafından cazip bir yaşam şekli olarak sunulan çete kültürü de bireylerce içselleştirilerek organize suç işleme noktasında bireyler suça itilebilmektedir. Nitekim Türkiye organize suçlar noktasında Avrupa’da lider (Tablo 3), Dünya’da ise 14. sıradadır (Tablo 3). Medyanın bu tarz haberleri yoğun bir şekilde işlemesi ise süreç içerisinde suçun önüne geçilemez bir olgu olarak karı toplu etkisi göstereceği ve toplumsal barışın ciddi zarar göreceği ifade edilebilir.

Gerçeklik Terapisi

Gerçeklik terapisi, davranış şekillerini insanların yine kendilerinin seçtiklerine inanmakta ve aynen şoför koltuğundaki birey örneğinde olduğu gibi kişinin kendi yaşamına yön verenin yine kendisinin olduğuna inanmaktadır (Murdock, 2012). Kurama göre kontrol altına alabileceğimiz tek davranış yine kendi davranışlarımızdır ve çevremizi kontrol altına almanın yolu davranışlarımızı kontrol edebilmektir (Kaner, 1993). Kuram, yaptığımız şeylerin kendi seçimlerimiz olduğunu ve tüm bireyleri eyleme iten şeyin yine bireyin kendi içinde olan şeyler olduğuna vurgu yapar (Glasser, 1998). Kuram, daha iyi tercihler yapmaya vurgu yapar fakat öncesinde yaptığımız kötü tercihlerimizin nedenlerini fark etmemiz gerektiğini söyler (Akpınar ve Öz, 2013).

Kaner (1992) suçluluk üzerine yapmış olduğu çalışmasında insanın sosyal bir canlı olduğunu ancak zaman zaman topluma ters düşen davranışlarda bulunarak, toplum düzenini bozduğunu da ifade etmektedir. Bu durumsa suça karşılık gelmektedir. Suç işleyen bireylerle çalışırken Gerçeklik Terapisi’nin amacı suç işleyen bireylerin yaşamlarını etkin bir şekilde kontrol altına almalarını ve sorumlu davranmalarını öğretmektir.

Gerçeklik terapisi üzerinden Türkiye’deki suç olgusuna göz atıldığında (Tablo 1, 2 ve 3) suç işleyenlerin bir seçim yaptıklarını ve seçimlerinin sonucu olarak cezalarını çektiklerini ifade edebiliriz. Yani suç işlemiş bireylerde iç kontrol psikolojisinin tam olarak işlemediği yorumunda bulunulabilir. Daha iyi tercihler yapabilmeleri ve daha iyi bireyler olabilmeleri için öncesinde yaptıkları kötü tercihlerini, hatalarını ve yanlışlarını gözden geçirmeleri ve nerede doğru seçim yapmadıklarını irdeleyerek, aynı davranışı tekrarlamamaları ve sorumluluk alabildikleri takdirde suça karışmadan yaşamlarını sürdürebilecekleri yorumunda bulunulabilir.

Feminist Teori

Feministler, kriminolojik açıdan çalışmaların erkek suçluluğunu açıkladığını fakat kadın suçluluğunu göz ardı ettiğini söylerler. Kadın ve erkek arasında gerek suç işleme oranları gerekse de suçların türleri noktasında farklılık vardır. Feministler, suç işleme davranışıyla mağduriyet arasında ayırım yapmanın zorluğu üzerinde durmaktadır. Kadın, sosyal yapı içerisinde özgürleşmesine rağmen, hukuki anlamda mağduriyetlerini giderecek sosyal planlamaya halen kavuşmamıştır. Bu sebeple kadın suçlarının bir bölümünün karşı karşıya kaldığı mağduriyetlere dönük bir meşru müdafaa sayılabilmesi gerekli görülmektedir. Kadın suçluluğu olarak görülenler temelde çoğu zaman kadının maruz kaldığı duygusal ya da fiziki şiddete karşı bir cevaptır (Suça Dair Teoriler, t.y.). Feminist kriminologlar kadınların cinsel istismar sebebiyle kendilerini korumak ve hayatta kalmak gayesiyle suça yöneldiklerini ifade ederler (Chesney-Lind ve Morash, 2013). Chesney-Lind (1989)'e göre aile içerisinde ya da toplumsal yaşamda cinsel istismara ya da şiddete maruz kalan kadınlar meşru müdafaa sebebiyle suç işlemektedir. Buna karşın kadınlar adalet sistemi içerisinde ayrımcılığa uğramakta ve suçlanmaktadır. Adler'e (2012) göre ataerkil toplumlarda erkeklik güdüsü her zaman baskın gelmek ister. Erkeklik göstergesi olarak 'Erkek olduklarını ve bu sebeple ayrıcalıklara sahip olmaları gerektiğini ispatlamalıdır. Bunu da erkeksi yönlerini vurgulayarak veya etraflarındaki kadınlara zulmederek gerçekleştirebilirler'.

Tablo 1'den anlaşıldığı üzere kadın suçluluğunun erkeklere nazaran oldukça az olduğu görülebilmektedir. Toplumsal yaşamda kadını görünür kılmak, özgür yurttaşlar olarak erkek ve kadını eşit görmek ve feminizmi bir yaşam felsefesi haline getirmek dünyayı daha yaşanılabilir bir yer haline getirebilir. Bu noktada, fikirlerinin arkasında duran ve eril düzene boyun eğmeyen kadın hareketlerinin geleceğe umutla bakabilmemiz adına sevindirici olduğu söylenebilir.

Kadının özgürleşme süreci kolay olmamıştır. Cinsiyet ayrımcılığı kadına dönük, evrensel bir problem gibi dursa da günümüzde yalnızca kadınları ilgilendiren bir sorun değil, sosyal hayatın tümünü etkileyen bir olumsuzluk olduğu söylenebilir. Bu anlamda ortaya konacak mücadeleyi bu bakış açısıyla sürdürmenin ve cinsiyet ayrımcılığının sonuçlarının iyi analiz edilmesinin öneminden söz edilebilir. Erkekler tarafından işlenen kadın cinayetlerine baktığımızda sayı her geçen gün artmaktadır. Devletin bu anlamda kadınları koruması elzemdir. Erkek tarafından tehdit edilen ya da şiddete maruz kalan kadın, refleks olarak kendini koruma içgüdüleri ile hareket ettiğinde ise istemeyerek de olsa zaman zaman fail konumuna düşebilmektedir. Tabii ki kadın sadece meşru müdafaa noktasında suç işlememektedir. Feministeler durumu sadece mağduriyet noktasında ele alsa da mağduriyet haricinde suç işleme noktasında kadınlar da erkeklerle aynı pozisyonundadır. Konunun bu bağlamda ele alınması ve kadın suçluluğunun bu şekilde değerlendirilmesi önemlidir.

Varoluşçuluk

Sartre, insanın sorumluluğunu ve suçunu *Çağımızın Gerçekleri* isimli eserinde Dostoyevski'nin sözüyle şöyle açıklar: *'Her insan, herkes karşısında her şeyden sorumludur. Nazi rejimine karşı koymamış her Almanı bu durumdan sorumlu tuttuk. Irksal veya ekonomik bir baskı olduğunda bunu açığa vurmayan her bireyi sorumlu tutuyoruz.'* (Sartre, 1961). Eylemde bulunan insanın seçimleri gibi sorumlulukları da sadece kendini kapsamaz. Kurtuluş isteyen her insan, yapılanlardan sorumludur (Aktürk, 2017).

Jaspers, haksızlıklara karşı takınılan sessizliğin maske takmak anlamına geldiğini söyler. Ona göre bu kendinden kaçıdır. Nazi iktidarını susarak izleyen Almanlar için *'Kendimizi gizleme, varoluşumuzun en belirleyici özelliği haline gelmişti. Şimdiyse ahlaki vicdanımıza yük oluyor'* demiştir. Kendisiyle hesaplaşmış bir insanın suçunu kabul etmede zorlanmayacağını ve söz konusu suç hakkında herkesle beraber yüzleşmede daha açık olabileceğini ifade etmiştir (Jaspers, 2015). Yılanı öldürseler romanında annenin oğlu tarafından öldürölmesi önemsiz bir cinayetten çok topluma mal olmuş bir suçtur. Suç, bireysel olduğ kadar toplumsaldır da. Çünkü insan tek başına var olamaz (Fromm, 2010).

Tablo 1'de Türkiye'de işlenen suç türlerinin çeşitliliğine ve oranlarına göz atıldığında hapishanelerde cezasını çeken hükümlü sayısında ve organize suçlar konusunda Avrupa'da ilk sırada oluşumuz üzerinde düşünölmesi gereken oldukça ciddi bir durumdur. Varoluşçuluk açısından değerlendirdiğimizde işlenen her suçtan toplum da sorumludur. Birey eyleminde yalnız olabilir ancak toplum suçun ortağıdır. Yani, suç eyleminin ortaya çıkışından toplum topyekün sorumludur ve bu sorumluluktan kaçamaz. Cinayet işleyen birisinin *'Ben öldürmedim'* demesi gibi bir şeydir bu. Evet kesin olarak suçu işleyen bir kişi vardır ancak o birey o suç işleyene kadar ki toplumsal sorumluluk göz ardı edilmemelidir. Bu anlamda toplumsal yüzleşmeden söz edilebilir. Toplumu oluşturan her birey tek tek şapkasını önüne koyarak ben ne yapabilirim ya da yapabilirdim sorularını kendisine sormalı ve çözüm üretme noktasında sorumluluktan kaçmayarak, toplum bütün halinde çözüm sürecinin parçası olabilmelidir. Bugün göz ardı ettiğimiz bir problem yarın toplumun genelini rahatsız edecek düzeye geldiğinde ise geri dönölmemeycek bir noktada olabiliriz. Toplumsal barışın korunması noktasında sosyal refleksin öneminden söz edilebilir. Bu anlamda ölkemizde işlenen her suçtan bizlerin öncelikle bireysel olarak, resmin bütününe baktığımızda ise toplumsal olarak sorumluluğumuzdan söz edilebilir.

Tartışma ve Sonuç

Suç olgusu farklı disiplinlerin konusudur. Her bir disiplin suç konusuna kendi perspektifinden bakmakta ve yorumlar yapmaktadır. Bu çalışmada suç olgusu psikoloji disiplininin kuramsal çerçevesinden ele alınmış ve Türkiye'nin suç karnesi üzerinden yorumlarda bulunulmuştur. Çalışmada suç olgusu Psikanaliz, Sosyal Öğrenme kuramı ve Davranışçılık, Gerçeklik, Feminist ve Varoluşçuluk teorilerinin kavramları üzerinden ele alınmış ve yorumlarda bulunulmuştur. Her bir kuramın kendi kavramları üzerinden yapmış olduğu değerlendirmeler özünde bütünü oluşturmakta ve her bir kuram bir diğerinin değinmediği ya da ele almadığı bir pencereden olaya bakarak farklı bakış açıları ortaya koymaktadır. Özetle tek bir kuramın suç olgusunu açıklamaya yetmediği söylenebilir.

Yapılan kuramsal analizlerle alana katkı koymak ve ruh sağlığı alanında eğitim gören lisans öğrencilerine kuramların içselleştirilmesi noktasında destek olmak hedeflenmektedir. Kuramların farklı şekillerde analizleri (film, şiir, atasözü vb.) söz konusudur. Bu çalışmada da suç olgusu farklı bir kulvar olarak kuramlar üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

Suç konusunda, çocukluktan itibaren bireylerin suça itilmesine engel olmak için ailelerle profesyonel olarak çalışılmasının öneminden söz edilebilir. Kuramların pek çoğu ebeveyn tutumlarına ve çocukluktan itibaren çocuğun bakımından sorumlu olanların, çocuğun ihtiyacı olan doğru çevreyi sunma noktasında sorumluluğundan söz etmektedir. Yine (Künüçen, 2004; Anderson vd.,2015) medya ve iletişim kanallarının ve toplumsal olarak insanların sorumluluğuna vurgu yapılmıştır. Sadece politika yapıcılarının ya da sivil toplum örgütlerinin değil, suç konusunda her kesimin toplumsal refleks göstermesi suç olgusunun azalmasında etkili olabilir.

Feminist teori kadın suçluluğuna kadın mağduriyeti üzerinden baksa da mağduriyet harici suçlar noktasında kadın erkek arasında fark yoktur. Bu anlamda suç ve suçlunun değerlendirilmesi hususunda doğru değerlendirmelerin yapılması önemlidir. Suç konusunda uygun psikososyal değerlendirmelerin yapılması ve bireyin yeniden suç işleminin önüne geçilmesi adına atılacak adımlar önemlidir. Suça neden olan mikro ve makro faktörler bir bütün olarak ele alındığında, suçu önleme konusunda ciddi yol alınabilir.

Kaynaklar

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D., & Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Akpınar, O., & Öz, F. S. (2013). Gerçeklik terapisi: Özellikler, temel kavramlar, tedavi, uygulama ve değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 1-22.
- Aktürk, Y. Ş. (2017). Varoluş felsefesi ile suç kavramına bir bakış. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 430-435.
- Adler, A. (2012). İnsan Doğasını Anlamak (Çev.: Deniz Başkaya) İzmir: İlya
- Akbaba, T. (2011). Kartal-Kadıköy bölgesi çocuk suçluluğu profili. [Doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aliyev, N. (2020). Modern suçun nedenleri ve koşulları. Bir dizi belirleyici: Genel bir bilimsel teorik inceleme. *Adli Bilimler Ve Suç Araştırmaları*, 1(1), 7-21.
- Altunışık, M. A. (2018). Bireysel toplumsal farklılıklar ve ahlâkî görecelik sorunu. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 261-282.
- Anderson, C. A., Bushman, B. J., Donnerstein, E., Hummer, T. A., Warburton, W. (2015). SPSSI research summary on media violence. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 15(1), 4-19.
- Aral, F. (1997). Suçta etken olabilecek kişilik boyutlarının incelenmesi. [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.
- Bakırcı, Ö. (2021). Suç sosyolojisi bağlamında dünyada ve Türkiye’de suç olgusu ve suçun toplumsal kaynakları: Kastamonu ili örneği. [Yüksek lisans]. Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Bal, H. (2004). Çocuk Suçluluğu.(1.Baskı). Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Bayındır N. (2010). Aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuğun gösterdiği tepkiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-9.
- Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik suç teorilerine kuramsal bir yaklaşım: Sosyal süreç teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 640-652. <https://doi.org/10.29029/busbed.1119294>
- Bireysel silahlanma (t.y.). Türkiye ve Avrupa’da senede kaç cinayet işleniyor, kişi başına ölüm kaç? Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2023/08/19/bireysel-silahlanma-turkiye-ve-avrupada-senede-kac-cinayet-isleniyor-kisi-basina-olum-kac>
- Bushman, B. J., & Huesmann, L. R. (2006). Short term and long term effects of violent media on aggression in children and adults. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160, 348-352.
- Ceza infaz kurumu istatistikleri (2023). Erişim adresi: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-infaz-kurumu-istatistikleri-2023>
- Ceza istatistikleri raporu (2023). Avrupa’da en fazla mahkum ve tutuklu Türkiye’de. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/articles/clkk40713zlo>
- Cherry, K. (2025). İd, ego ve süperego: Freud’un teorisini anlamak. Erişim adresi: <https://www.explorepsychology.com/id-ego-superego/>
- Chesney-Lind, M. (1989). Girls’ crime and woman’s place: Toward a feminist model of female delinquency. *Crime & Delinquency*, 35 (1), 5-29.
- Chesney-Lind, M., Morash, M. (2013). Transformative feminist criminology: A critical re-thinking of a discipline. *Crit Crim*, 21, 287-304.

- Clark, J. W. (2009). *Psychological Theories of Crime*, in J. Miller (Ed.), 21st Century Criminology: A Reference Handbook. (pp. 271-278). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Corey G. (1996). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*, 5th edition. Pacific Grove California, Brooks/Cole Publishing Company.
- Cömertler, N., & Kar, M. (2007). Türkiye’de suç oranının sosyo-ekonomik belirleyicileri: Yatay kesit analizi. *Ankara Üniversitesi SBF dergisi*, 62(2), 37-57.
- Cullen, F. T., & Agnew, R. (2003). *Criminological Theory Past to Present*. Roxbury Publishing Company, Los Angeles, California, 142-143.
- Demirbaş, T. (2002). Suçun nedenleri-suç etiyojisi. Erişim adresi: https://www.kriminoloji.com/Sucun_Nedenleri_Psikolojik-Timur_Demirbas.htm#_ftnref5
- Deniz, Y. B. (2022). Sosyal öğrenme teorisi ekseninde kadına yönelik şiddete ilişkin görüşler: Beyaz yakalı örneği. [Yüksek Lisans]. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Doğan, S. (2001). Farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esen, Ö.E. (t.y.). Üçlü ilişkiye ilk adım: Oedipus kompleksi. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/5540549/>
- Farrington, D.P. (1991) *Childhood Aggression and Adult Violence: Early Precursors and Later-Life Outcomes*. In D.J. Pepler, & K. H. Rubin (Eds.), *The Development And Treatment Of Childhood Aggression (5- 29)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Fromm, E. (2010). *Psikanaliz ve Din* (Çev.Elif Erten). İstanbul: Say
- Fırat, M. (2015). Değişim sürecinde Türkiye’de organize suçluluk üzerine sosyolojik bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 946-964.
- Freud, S (1924) *The Economic Problem of Masochism*. J. Strachey (Ed.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIX (1923-1925)* (ss. 255- 268). The Hogarth Press.
- Friday, P.C. (1998). Crime and crime prevention in China. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 14(3), 296-314.
- Fukayama, F. (1999). *Büyük Bozulma: İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşması*. (Zeynep Avcı, Aslı T. Aydemir Çev.). İstanbul: Sabah Kitapları Yay
- Geçtan, E. (2008). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları (s.35).
- Glasser, W. (1998). *Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi: Seçim Teorisi* (Çev.Müge İzmirli). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Gerbner, G. (2014). *Medyaya Karşı* (G. Ayas, V. Batmaz, İ. Korkmaz, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gılıç, F. (2021). Eğitim ve suç ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası İnovatif Eğitim Araştırmacısı*, 1(2), 88-97.
- Groot, W., & Brink, H.M. (2010). The effects of education on crime. *Applied Economics*, 42(3), 279-289.
- Gökulu, G. (2019). Suç kuramları: Biyolojik psikolojik yaklaşımlar. Eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 14(4), 1471-1488.
- Görgülü, T. (2021). Suç ve suçlu davranışına kuramsal bir bakış: Psikolojik bakış açısıyla adli sistemde psikolojik değerlendirme ve uygulamaları. *Akademik Açık*, 1(1), 59-70.

- Göver, İ. H. & Şenol, D. (2017). Toplumsal bir olgu olarak suç: Sosyolojik bir analiz. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(2). doi: 10.26579/jocress-7.2.15
- Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 89, 355-372.
- Güllü, İ. (2014). Suç olgusuna teorik ve eleştirel bir yaklaşım. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 104-107. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.11567>
- Hemant, A. (2023). Psychodynamic theory of criminal behaviour. Erişim adresi: <https://thelegalquotient.com/criminal-laws/criminology/psychodynamic-theory-of-criminal-behaviour/2695/>
- Harman, G. (2000). *Explaining Value and Other Essays in Moral Philosophy*. Oxford: Clarendon Press
- How does the psychoanalytic theory explain criminal behavior? (t.y.). Erişim adresi: <https://www.tutorchase.com/answers/a-level/psychology/how-does-the-psychoanalytic-theory-explain-criminal-behavior>
- Hughes, L. A. (2005). The representation of females in criminological research. *Women & Criminal Justice*, 16 (1/2), 1-28.
- İd, Egü, Süperego (t.y.). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/>
- İlkkaracan, P., Gülcür, L., & Arın, C. (1996). *Sıcak Yuva Masalı-Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- İnanç, B.Y., & Yerlikaya, E. E. (2024). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Jaspers, K. (2015). *Suçluluk Sorunu*. (Çev. A. Emre Zeybekoğlu). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Kaner, S. (1992). Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 473-496.
- Kaner, S. (1993). Kontrol kuramı ve gerçeklik terapisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2), 569-585.
- Karakuş Ö., & Tekin H.H. (2012). Çocuk koruma kanunu uyarınca haklarında danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7(29), 29-44.
- Kazak Ekin, N. (2016). Suça sürüklenmiş çocukların annelerinin çocuklarına ilişkin algısı: Siirt örneği. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keser, E. (2022). Mazoşist kişilik özelliklerinin Freud ve Fairbairn'in kuramları açısından incelenmesi: Mazoşizmin tanımı ve klinik görünümü. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(3). 466-488.
- Künüçen, A. (2013). Televizyonda haber programları, şiddet ve çocuk. *Selçuk İletişim*, 3(2), 57-67.
- Kızmaz, Z. (2005). Göç ve yoksulluğun patolojisi: Siyasal şiddetten sosyal şiddete. *Sosyoloji Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 85-114.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2012). Gelişmekte olan ülkelerde suç: Suç oranlarının artışı üzerine sosyolojik bir çözümleme. *Mukaddime*, 5.
- Koç, C. (2019). Suçun konusunun yokluğu durumunda teşebbüse elverişlilik sorunu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 147, 49-73.
- Korucu, A. A. (2019). Freudyen ve Jungiyen yaklaşımlarla anne olgusu. *Atatürk*

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 133-143.
- Kurtuluş, M. K. (2024). Türkiye, en çok tutuklu ve hükümlünün bulunduğu Avrupa ülkesi; en yakın ülke ile arasında neredeyse 4 kat fark var! Erişim adresi: <https://t24.com.tr/haber/turkiye-en-cok-tutuklu-ve-hukumlunun-bulundugu-avrupa-ulkesi-en-yakin-ulkeler-arasinda-neredeyse-4-kat-fark-var,1168244>
- Küresel organize suçlar endeksi (2023). Küresel organize suçlar endeksi 2023: Türkiye Avrupa'da lider, dünyada 14. Sırada. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2023/09/27/kuresel-organize-suclar-endeksi-2023-turkiye-avrupada-lider-dunyada-14-sirada>
- Liebert, R. M., & Sprafkin, J. (1988). *The Early Window: Effects of Television on Children and Youth*. New York: Pergamon.
- McWilliams, N. (2014). *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak* (4. Baskı). (E. Kalem, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mihalic, S. (2007). *Social Learning Theory and Family Violence*, *Editorial Encyclopedia of Domestic Violence* (ss.645-652). Jackson, Ali, Routledge:New York.
- Murdock, N.C. (2012). *Gerçeklik Terapisi*. (F. Akkoyun, (Ed.)). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: Olgu sunumu yaklaşımıyla (2. basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nuttall, J. (2011). *Ahlâk Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş* (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Nişancı, D. (2020). Suç kavramına kriminolojik açıdan bakış: Suç olgusunu izaha yönelik psikolojik yaklaşımlar, *Fasikül Hukuk Dergisi*, 12(124), 6-15.
- Nogay, G. (2024). İçişleri Bakanı Yerlikaya: 2023 yılında maalesef 308 kadın, uğradığı şiddet nedeniyle hayatını kaybetti. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-yerlikaya-2023-yilinda-maalesef-308-kadin-ugradigi-siddet-nedeniyle-hayatini-kaybetti/3271305>
- Özkalp, E., & Kirel, Ç. (2011). *Örgütsel Davranış*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Özcan, C. (2018). Kıskaçlık ve hasetlik: Sosyal medya ile altın çağında. Erişim adresi: <https://www.benucarken.com/kiskanclik-ve-hasetlik-sosyal-medya-ile-altin-caginda/>
- Özlem, D. (2010). *Etik: Ahlâk Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Psikanaliz, Sigmund Freud (t.y.). Erişim adresi: <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/133623/>
- Rahimov I.M. (2015). *Suç ve Ceza*. Bakü.
- Reid, S. T. (2006). *Crime and Criminology* (11th ed.). Boston: McGraw Hill.
- Rousseau, J. J. (2012). *Toplum Sözleşmesi* (IX. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Russell, B. (1938). Power, a new social analysis. Erişim adresi: <https://archive.org/details/poweranewsociala022256mbp>.
- Sartre, J. P. (1961). *Çağımızın Gerçekleri* (Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol). İstanbul: Çan Yayını.
- Sarıtarla, İ.H. (2016). Bilecik merkez ilçe kırsalında suç (2010-2014) ve suçların dağılışı. [Yüksek Lisans Tezi]. Bilecik: Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schmallegger, F. (2003). *Criminal Justice Today* (7th ed). Pearson Custom Publishing.
- Sezer, A., Kolaç, N., & Erol, S. (2013). Bir ilköğretim okulu 4, 5, ve 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne baba tutumları ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *Müşbed Dergisi*, 3(4), 184-190.
- Sezer, S., Kahya, O., & Yıldırım, K. (2022). Eğitim ve suç arasındaki ilişkinin sosyolojik analizi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(2).

DOI:10.21666/muefd.989472

- Tannenbaum, P. H., & Zillmann, D. (1975). *Emotional arousal in the facilitation of aggression through communication. Advances in experiment social psychology*. 8. New York: Academic Press.
- Turan, İ. (2012). Suça sürüklenen çocuklar: Kocaeli örneği. [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topçuoğlu, T. (2014). Çocuk suçluluğu ve gelişimsel (Risk-odaklı) suç önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı I), 217-226.
- Tuna, F. (t.y.). Suç kavramına tarihsel ve sosyolojik bir bakış. *Polis dergisi*. Erişim adresi: <https://polisdergisi.pa.edu.tr/suc-kavramina-tarihsel-ve-sosyolojik-bir-bakis-1785-haber>
- Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 312-319.
- Vito, G.F., & Maahs, J.R. (2017). *Criminology: Theory, Research and Policy* (4ed). Jones & Bartlett Publishers, Burlington
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.
- Westacott, E. (1995). Moral relativism. James Fieser, Bradley Dowden (Ed.), *Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP): A Peer-Reviewed Academic Resource*. Erişim adresi: <http://www.iep.utm.edu/moral-re/> adresinden erişildi.

Dostoyevski'nin '*Budala*' Eseri Işığında Edebi Eserde Suç ve Suçlu Profili

Şule Berktaş*

Öz: Edebiyat ve Kriminoloji disiplinleri arasındaki bağlantıdan yola çıkarak, edebi eser üzerinden potansiyel suçlu profili çıkarma konusu yenilik arz eden ve dikkat çekici bir çalışma konusudur. Edebiyat, Kriminoloji ve Psikoloji disiplinleri arasındaki bağlantı bu çalışma konusu için önem arz etmektedir. Bu disiplinlerin arasındaki bağı gözler önüne serebilmek adına, F. M. Dostoyevski'nin *Budala* eseri kaynak olarak seçilmiş, eser Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'ndan (E. Altay, Çev. 2019) temin edilmiştir. Eserde, eserde yer verilen *suç ve suçlu* profillerine yakından bakıp, Psikoloji ve Kriminoloji disiplini ile ilişkilendirme gereği duyulmuştur. Bu bağlamda çalışmada metin analizi ve disiplinler arası yaklaşım kullanılmıştır.

Çalışmanın ele alınan ilk unsuru *suç ve suçlu* olmuş, devamında *bireyi* suça yönlelten etkenlere değinilmiştir. Dostoyevski'nin *Budala* eserinden örneklere yer verilerek, *suç* olgusu üzerinde psikolojik etkenler ile *birey ve toplum* ilişkisinin etkileri gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Ayrıca suç oranlarının düşürülmesi adına, potansiyel suçlu profilleri ele alınması, bireylerin psikolojisinin suça meyilli olmasındaki etkiler ve bu etkilerin azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılması için birtakım çalışmaların yapılmasının gerekliliğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, *Budala* eseri ışığında, edebi eserlerden, yapılacak doğru analizler sonucu psikolojik etkenlerin altı çizilerek, potansiyel suçlu profilleri çıkarılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan yabancı kaynaklardan alıntı yapılan metinler, orijinal kaynaklardan alınarak tarafımızca Türkçeye çevrilmiştir. Çevirilerde anlam kaymalarını engellemek amacıyla metinler, mümkün olan en doğru şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler; Dostoyevski, Budala, Suç Psikolojisi, Suçlu Profilleme, Suç, Toplum,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, sule-berktass@hotmail.com,
ORCID: 0009-0002-3820-0561

Crime and Criminal Profile in a Literary Work in the Light of Dostoyevsky's 'The Idiot'

Şule Berktaş*

Abstract: Based on the connection between the disciplines of Literature and Criminology, the subject of profiling criminals through literary works is an innovative and remarkable study subject. The connection between the disciplines of Literature, Criminology and Psychology is important for the subject of this study. In order to reveal the bond between these disciplines, Fyodor Mikhailovich Dostoyevsky's *The Idiot* was chosen as the source and the work was obtained from Türkiye İş Bankası Culture Publications (E. Altay, Trans. 2019). It was felt necessary to look closely at the work and the crime and criminal profiles included in the work and relate them to the discipline of Psychology and Criminology. In this context, text analysis and interdisciplinary approach were used in the study.

The first element of the study discussed was crime and criminal, and then the factors that lead individual to crime were mentioned. By giving examples from Dostoyevsky's *The Idiot*, the effects of psychological factors and the relationship between individual and society on the phenomenon of crime have been tried to be revealed. In addition, in order to reduce crime rates, it was tried to draw attention to the need to address potential criminal profiles, the effects of individuals' psychology on their tendency to commit crime, and the need to carry out some studies to reduce or completely eliminate these effects. As a result, in the light of the work *The Idiot*, it has been concluded that potential criminal profiles can be created by underlining the psychological factors, from literary works. The texts quoted from foreign sources used in the study were taken from the original sources and translated into Turkish by us. In order to prevent any shift in meaning during translation, the texts have been tried to be conveyed in the most accurate way possible.

Keywords: Dostoyevsky, *Idiot*, Criminal Psychology, Criminal Profiling, Crime, Society,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, sule-berktass@hotmail.com, ORCID: 0009-0002-3820-0561

Dostoyevski'nin 'Budala' Eseri Işığında Edebi Eserde Suç ve Suçlu Profili

Edebiyat, Kriminoloji ve Psikoloji disiplinlerinin ortak bir odak noktası vardır. Bu odak 'insan'dır. Bu üç disiplinin de temelinde insanı anlama ve ona ulaşma amacı kendini göstermektedir. Bu disiplinler birbirlerinin alanlarına da dahil olmaktadır. "İnsanla ilgili her şeyi konu edinen edebiyat ve psikolojinin birbirlerinin alanlarına dahil olması, bu iki beşerî bilim dalının birlikte araştırılmalarda kullanılması, çeşitliliğin ve çoğulculuğun tercih edildiği günümüzde artık kaçınılmazdır." (Kerim,2015, s.247) Bu üç disiplin arasındaki bağlantıyı anlatabilmek ve *Budala* eseri ile ilişkilendirebilmek adına eserin yazarı F. M. Dostoyevski'nin anlatımına değinmekte fayda görülmüştür.

F. M. Dostoyevski'nin, yazarlık kimliğinin yanı sıra eserlerindeki başarılı psikolojik ve sosyolojik tasvirleri, döneminin toplumsal ve bireysel sorunlarına yaklaşım biçimi, araştırmalarımız doğrultusunda bizleri onun aynı zamanda bir düşünce adamı olduğu gerçeğine itmektedir. Eserlerinde karşılaşılan karakterlerin düşünceleri ve ruhsal yapıları, zihinlerde Dostoyevski'nin, bir psikolog gibi çeşitli vaka ve birey üzerinde inceleme yapıp, elde ettiği sonuçlara göre kahramanlarını yarattığı kanısını doğrulamaktadır. Psikolojik detayların yanı sıra, büyük yazarın eserlerine daha yakından bakıldığında, suç teması dikkatleri çekmektedir. Söz konusu durum, Dostoyevski'nin kriminoloji ile de yakınlık kurmuş olduğu düşüncesini akıllara getirmektedir. Kleymenov, yazarın üne kavuşmasına sebep olan ve suç temasıyla donatılmış büyük eserlerinin kriminolojik içeriğe doymuş olduğunu ve eserlerinin çoğunun adeta kriminoloji ders kitapları olduğunu dile getirmektedir. (Клейменов,2021, s.240-241). Bu kriminolojik detaylar, bir edebiyat eserinde suçun ne denli ele alınabildiği konusunda bir merak uyandırmaktadır. Dostoyevski'nin hayatına kısaca yer verip, sonrasında suç temasını içeren *Budala* eserine daha yakından bakılacaktır.

Fyodor Mihailoviç Dostoyevski ve Budala

F. M. Dostoyevski, 1821'de Moskova'da Mihail Dostoyevski ve Maria Neçaeva'nın çocukları olarak dünyaya gelmiştir. Büyük yazarın eğitimiyle ilk etapta babası ve annesi ilgilenmiş, ileri seviyede eğitimler için özel öğretmenler tutulmuştur. Yazarın babası doktor, annesi ise tüccar bir aileden gelmektedir. Ailesinin yanında almış olduğu eğitimler sonrası St. Petersburg'a gelen yazar, burada mühendislik eğitimi almış, bir dönem mühendis-teğmen olarak görev yapmış ancak daha sonra istifa edip gönül verdiği edebiyatla ilgilenmeye başlamıştır. Yazdığı ilk eserden sonra Yeni Gogol olarak anılmıştır. Çar'a karşı bir araya gelen Petraşevski grubu üyesi olduğu gerekçesiyle tutuklanmış, yargılama sonrası idam cezası almış ancak infazdan hemen önce bu gruba dahil olan suçluların affedildiği ilan edilmiştir. Böylelikle idam cezası yerine sürgüne gönderilmiştir. Bu süreçte

karşılaştığı birçok kişi ve olay Dostoyevski'yi etkilemiş, buradaki izlenimlerine daha sonraki süreçte eserlerinde yer vermiştir. *Budala* eseri de sürgün sonrası ortaya koymuş olduğu eserlerdendir. F. M. Dostoyevski 1881 yılında hayata veda etmiştir. (Косицына,2021)

Dostoyevski, *Budala* eserinde sevgi temelli insan ilişkilerine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Eserin ana karakterleri olan Mışkin ve Rogojin, sevginin iki farklı yönünü gözler önüne sererken, aynı zamanda birbirine zıt iki karakter olduklarını da göstermektedirler. Prens Lev Nikolayeviç Mışkin, bir hastalığının tedavisi amacıyla himayesi altında bulunduğu Şneyder tarafından İsviçre'ye gönderilmiş ve burada 4 yıldan fazla kalmıştır. Bu süre zarfında çeşitli olaylarla karşılaşmış, bunların kendisini derinden etkilediğini eserin ilerleyen kısımlarında sıkça dile getirmiştir. Bir miras işi için Rusya'ya dönmesi gerektiği zaman, akrabası Lizaveta Prokofyevna Yepançina ve eşini bulmakla işe başlamaya karar vermiştir. Nitekim asıl olaylar bu ziyaret sonrası gerçekleşmeye başlamıştır. Mışkin'in trende tanıştığı Parfyon Semyonoviç Rogojin, ilk görüşte âşık olduğu veya âşık olduğunu düşündüğü Nastasya Filipovna Baraşkova ve Prens Mışkin'in kendisi, büyük olayların baş kahramanlarıdır.

Nastasya Filipovna, ailesinin yok olduğu bir yangın felaketinden Afanasiy İvanoviç Totskiy tarafından kurtarılıp, himaye altına alınmıştır. Totskiy'nin gölgesinde büyüyen Nastasya Filipovna, kendi içinde farklı buhranlar geçirmektedir. Kendi doğum günü partisi davetinde, evlendirilmek istendiği Gavril Ardalionoviç İvolgin'i ve o an kendisine evlenme teklifi eden Prens Mışkin'i reddedip, takıntılı aşığı Rogojin'le kaçmıştır. Mışkin, onun isteyerek gitmediğini düşünerek uzun süre Nastasya Filipovna'nın peşinde oradan oraya sürüklenmiştir. Mışkin, Nastasya Filipovna'dan uzaklaşıp kendini Aglaya İvanovna Yepançina'ya kaptırdığı sırada Nastasya Filipovna ortaya çıkmıştır. Sonunda Mışkin, Nastasya Filipovna ve Aglaya İvanovna arasında tercih yapmak zorunda kalmış ve istemeden de olsa Nastasya Filipovna'yı seçmiştir. Sonraları bunun sadece Nastasya Filipovna kendine gelene kadar yapılması planlanan bir eylem olduğunu dile getirirse de artık seçim yapılmıştır. Nastasya Filipovna ile Prens Mışkin'in düğün hazırlıkları başlamıştır. Düğün günü Nastasya Filipovna yine Rogojin'le kaçmış ve artık kaçınılmaz son meydana gelmiştir. Araya farklı karakterler, itiraflar, yargılamalar, suçlar ve suçlamalar girmiş ise de büyük final yine üç karakterin arasında gerçekleşmiştir. Nastasya Filipovna'nın gelgitleri, Rogojin'in sevdası ve Mışkin'in merhameti bir cinayetle sonuçlanmıştır. Eserdeki suç olgusunu kavrayabilmek adına, suç ve suçlu tanımına değinmek yerinde olacaktır.

Suç ve Suçlu

Toplumun temel taşı olan birey, en temel ihtiyaçlarını (özellikle yeme, içme ve hayatta kalma gibi) karşılayabilmek adına, dünyaya geldiği çevre ve doğaya ayak uydurmakta ve diğer bireylerle iletişim kurmaktadır. Bu iletişim, bireyi sosyalleş-

meye ve çevresine uyuma iter. Bu, bireyin hayatta kalma içgüdüleriyle hareket ettiğini göstermektedir. “İnsanın ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için iş birliği içinde yaşamını sürdürmesi, bir toplum düzeninin varlığını ortaya çıkarmıştır. Bireylerin bir arada yaşayarak ihtiyaçlarını karşılaması için çevre ne kadar gerekli ise toplum da o kadar gerekli gözükmektedir.” (Baran, 1993, s.264) Birey, bulunduğu çevreyi hayatını idame ettirecek duruma getirirken, toplum denen yapının oluşumuna katkı sağlamakta ve kendisine bir yaşam alanı yaratmaktadır. Baran’a göre insan bir yandan doğayı biçimlendirirken, aynı şekilde doğa da insanı şekillendirir. (Baran,1993, s. 263)

Birey kendine has niteliklerini kazanırken ve sorumluluklarını yerine getirirken, toplum normları bireyin ilerleyeceği yönü belirlemektedir. Bireylerin sahip olduğu bireysel eylemler ve sorumluluklar sebebiyle, toplumun bir tür çeşitliliğe, dahası kendi içerisinde olağan farklılıklara sahip olduğu görülmekte, aynı zamanda bu çeşitliliğin toplumu oluşturan en önemli unsurlardan biri olduğu düşünülmektedir. Eylem açısından bakıldığı zaman ise bireylerin gerçekleştirdiği eylemlerin, bireysel olduğu kadar toplumu da etkiler nitelikte olduğu görülmektedir. Her birey gerçekleştirmiş olduğu eylemden mesulken, toplum her bir bireyin gerçekleştirmiş olduğu bütün eylemlerden mesul tutulabilmektedir.

Birey ve toplum arasındaki ilişkiden yola çıkılarak, bazı durumlarda bireyin toplumdan dışlanmış hissetmesi, psikolojik değişimleri ve toplumdan uzaklaşması durumlarıyla karşılaşılabilir. Bu içsel çatışmalar ve dışlanma duygusu bireyin kendini farklı alanlarda göstermeye, fark edilmeye ve kanıtlamaya çalışmasına sebep olmakla birlikte, böyle bir durum söz konusu olduğunda ortaya çıkan eylemler hem olumlu hem olumsuz olarak şekillenebilmektedir. Bu noktada suçun tanımı önem arz etmektedir.

Suç, bir veya birden fazla kişinin bir araya gelerek gerçekleştirmiş olduğu, kanunların belirlediği, uygunsuz olarak kabul görmüş eylem veya eylemlerdir. Tarafımızca yapılan bu tanıma göre, bu eylemleri gerçekleştiren kişi veya kişilere de ‘suçlu’ adı verildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yücel’e göre (1986) suçun temelinde çok küçük, belki de önemsiz görünen sebepler yatıyor olabilmektedir. Yine aşağıdaki görüşlere bakacak olursak Yücel, bir topluma mensup her bireyin, toplum yapısına göre potansiyel bir suçlu olma ihtimaline işaret etmektedir. Kimlerin suç işleyebileceği hususunda şunları dile getirmektedir; “Bu soruya verilebilecek cevap ‘ben ve siz’ biçiminde olmakla beraber, fazla telaş etmeye gerek yoktur. Sizi adam öldürme, müessir fiil, hırsızlık ve ırza geçme suçlarıyla itham etmiyorum... Taslak halinde bir suç eğilimli kişilik, en olgun insanda bile söz konusudur. Alkol, kıskançlık, gereksinme, duygusal gevşeme, teşvik gibi çeşitli etkenler en doğru insanda bile bunu körükleyebilir ve vicdan dizginini gevşetmek suretiyle nefis yargısını zayıflatabilir.” (Yücel, 1986, s.14) Bu durumda kişinin kendisi ne kadar akli başında olursa olsun, dış etkenler, kalıtsal özellikler, psikolojik rahatsızlıklar ve anlık gelişebilecek olumsuzluklar bireyi suça itebilir sonucuyla karşı karşıya kalınmaktadır.

“*Karın ağrısı vücuttaki çeşitli arazların sonucu olabildiği gibi, suçta insanın hayattaki çeşitli uyumsuzluklarının sonucu olabilir.*” (Yücel,1986, s.13) Bu durumda bireyleri suç, suç işlemeye yönlendirmede sebeplere ihtiyaç vardır. Bu sebepler içerisinde toplumun, bireyin psikolojik yapısının veya kalıtsal birtakım sebeplerin yer alması mümkün gözükmemektedir. “*Bir kitlede, her duygu ve her eylem bulaşıcı (sirayet edici) özellik taşıır. Üstelik bu bulaşıcılık öyle bir boyuttadır ki birey, kitlenin çıkarları için kendi kişisel çıkarlarını feda etmeye hazırdır.*” (Freud,2023, s.12) Bu durumda bireyin içinde yaşamış olduğu toplum ve genlerinden gelen özelliklerle suç işlemesi durumu da bulaşıcılık olarak ifade edilebilir. “*Sadece bir grup içindeki bireyin kendi bilinçsiz içgüdüsel itkilerine uyguladığı baskıyı gevşetmesine müsaade edecek koşullara kavuştuğunu sandığını söylemek bizim için kâfi gelecektir. Bireyin o zaman sergilediği görünüşte yeni olan özellikler ise aslında, insan ruhundaki bütün kötülükleri birer yatkinlık olarak içeren bilinçaltının dışı vuruımlarından ibarettir. Bu koşullar altında, bilincin veya sorumluluk duygusunun ortadan kaybolmasını anlamakta ise güçlük çekeceğimizi hiç sanmıyoruz.*” (Freud,2023, s.11) Bu bilgiler ışığında bulaşıcılık, bilinçaltı zaten kötülüklerle dolu olan bireyin sadece telkinle, bu yatkinlığını açığa çıkarmasıyla ilişkilidir, yorumu yapılabilir. Bilinçaltında uyku halinde olan kötülük, kendine uygun bir zemin bulduğu an -ki bu çoğunlukla bir bahanedir- harekete geçmekte ve somutlaşmış hali suç olarak karşımıza çıkabilmektedir. Böylelikle suçun temelinde psikolojik etkenlerin yattığı düşünöncesi de doğmaktadır.

Suç ve Suçluya Psikolojik Açından Bakış: Psikanaliz

Temel amacı insanı anlamak olan Psikoloji, insanın iç dünyasını, isteklerini, dürtülerini anlamak, anlamlandırmak, ortaya çıkarmak peşinde olup, bu sayede bireyin yönelimleri ile ilgili tahmin yürütme, bireyin davranışlarını önceden kestirebilme yeteneğine sahip olmaya çalışmaktadır. Suç eylemini açıklamada da Psikoloji insanı anlamakla işe başlar. Buradaki temel soru, bireyin ‘suç’ atfedilen eylemi gerçekleştirirken bilinç bir takım psikolojik dürtülerin etkisinde mi kalmıştır, olmalıdır. “*Dürtü uyarıcıları, organizmanın içinden kaynaklanmaları nedeniyle bu mekanizmayla halledilemezler. Bu nedenle sinir sisteminden daha fazla talepte bulunurlar; bu durum sinir sisteminin dış dünyada iç uyarı kaynağına doyum sağlamaya yetecek değişiklikler yapan karışık, anlaşılması güç eylemlere kalkışmasına sebep olur; her şeyin ötesinde, sinir sistemini uyarıcıları engelleme amacından feragat etmeye zorlarlar çünkü kendileri devamlı, önlenemez bir uyarı akışı sağlarlar.*” (Freud,2023, s.56-57) Bu durumda bilinç, beklenmedik olumsuz eylemler gerçekleştirirken daha ziyade dürtü uyarıcılarını takip etmektedir demek mümkündür. Öyle ki bazı eylemlerin izahında çekilen güçlük bizleri eylemin altında yatan sebeplere daha çok çekmektedir.

Bu bağlamda insanın bilinçli veya bilinçsiz şekilde sergilemiş olduğu davranışlarının ardında bir gerekçe yattığı düşüncesi doğmaktadır. “*Freud’un Psikanalitik Kuramı’nın ortaya çıkışı da Spinoza tarafından ortaya atılan bu “nedensellik” kavramına dayanmaktadır.*” (Sağlık, 2021, s. 438) Freud insan davranışlarının altında yatan sebeplere odaklanır. “*Psikanalize göre insan davranışları tesadüfi değildir. Ruhi sebeplere dayanır. Rastgele olduğu izlenimi veren davranışların, sıradan olduğu zannedilen rüyaların, anlam verilemeyen öfke nöbetlerinin, gülüp geçilen dil sürçmelerinin, gafların vs. esasen psikopatolojik bir kırılmanın tezahürü olması kuvvetle muhtemeldir. Böyle bir bilinç yarılması esnasında kişinin zihninde ne varsa ortaya saçılır.*” (Akt., Turna,2020, s.4) Bu noktada denilebilir ki; suçun türleri ve eyleme dökme şeklindeki çeşitlilik, altında yatan sebeplerin de çeşitliliğine işaret etmektedir. Bir suçun işlenme biçiminin, failin olay öncesi ve olay sonrası psikolojisini ele verdiği düşünülmektedir.

Her ne kadar *suç* kelimesinin teorik bir anlamı varsa da aynı zamanda özellikle toplum içerisinde kendine somut yer bulamayan, soyut birtakım hisler de psikolojik suç olarak adlandırılabilir. Örneğin bireyin kendine karşı işlemiş olduğu suçlar (kendine yalan söylemek, hakkını yedirmek, kendine karşı kötücül psikolojik yaklaşımlarda bulunmak, intihar gibi) ve bazı olumsuz duygular bu suç kategorisine girebilmektedir. Freud aynı zamanda telkin ve bulaşıcılıktan söz etmektedir. “*Bir telkinin etkisi altındayken kişi, karşı konulmaz bir tez canlılıkla belirli birtakım eylemleri yerine getirme işini üstlenecektir. Bu tez canlılık, kitlelerde, hipnotize edilmiş tek bir bireyin durumunda olduğundan çok daha karşı konulmaz bir boyuttadır çünkü kitlede bütün bireyleri egemenliği altında tutan telkin, bireyler arasındaki etkileşim sonucu daha da büyük bir güç kazanır.*” (Freud,2023, s.13) Demek oluyor ki birey, gerçekleştirme girişiminde bulunmayacağı bir eylemi, kendisine karşı yöneltilen söylemleri telkin olarak algılayarak gerçekleştirecek boyuta gelebilmektedir. Bu durum, psikolojisi bozulan veya hastalıklı özellikler taşıyan bireyin, çevresel faktörlerin etkisiyle de suça meyilli oluşuna dikkat çekmekte olup, durumun toplumlar için büyük tehlikeler arz ettiğini gözler önüne sermektedir. Toplumun daha sağlıklı bir yaşam alanına sahip olabilmesi adına bu bireylerin belirlenmeye çalışılması gerekli görülmektedir. Bu durumda suç işleme potansiyeline sahip bireylerin etrafının net çizgilerle çizilip çizilemeyeceği merak konusu olmuştur.

Her bireyin karakteristik özellikleri birbirinden farklıdır. Birey gerek aile gerekse toplum içinde kendini diğer bireylerden ayıracak belirli özellikler sergilemektedir. Bu belirleyici özellikler, tıpkı fiziki özellikler gibi (saç rengi, ten rengi, boyu, kilosu, duruşu vs.) çeşitli ve birbirinden tamamen olmasa da büyük oranda farklı ve ayırıcı nitelik taşımaktadır. Kriminoloji disiplininin daha önce suç işlemiş bireyleri inceleyerek belirleyici özelliklerine göre potansiyel suçlu listeleri oluşturabilmesi ve herhangi bir suç eyleminde faili ele alırken bu listeden yararlanabilmesi mümkün görülmektedir. “*Karşılaşılan bir suçta, olay yeri ve kurbanla alakalı bilgilere dayanarak, daha önceden tespit edilmiş kriterler*

ışığında failin kimliği ile alakalı tahmin yapma teşebbüsüne profillemeye denir.” (Önder ve Gönültaş,2005, s.37) Bu noktada profillemeye işleminin, potansiyel suçlu adaylarının belirlenmesi, işlenebilecek suçlarla ilgili tahminlerde bulunulabilmesi ve eyleme dökülmüş suçun failinin bulunmasını kolaylaştırdığı söylenebilir.

Suçlu profillemeye, psikolojik tahliller oldukça önemli gözükmektedir. Psikolojik olarak sağlıklı bir kişiliğe sahip olmayan birey, olumsuz eylemler gerçekleştirmeye yatkınlığı sebebiyle şüpheli listesindeki yerini alabilir. Bu noktada önemli olan suçun gerçekleştiği alanın ve delillerin doğru analiz edilmesi gibi görülmektedir. Sonuca ulaşmanın hızlı ve daha kolay olması için potansiyel suçlu profillerinin ortaya çıkarılması ve şüpheli listesi oluşturulması bu noktada büyük önem arz etmektedir. Ayrıca suçlu profillerinin çıkarılması demek, suç eylemi gerçekleşmeden bu eyleme yatkınlığı bilinen bireylere yaklaşımın değişmesi, gerekli önlemlerin alınması ve bilinçlenme ile suçun önlenbilmesine yardımcı olabileceği kanısını doğurmaktadır.

“Saldırgan profili çıkarmanın profesyonel ve etik standartlarını düzenleyen bir yapı yoktur. Profil çıkarıcı, belli bir meslek kolunun kayıtlı bir üyesi olabilir ya da olmayabilir. Ayrıca, saldırgan profili çıkarmak için akademik bir derece yoktur ve konu üzerinde çok az akademik literatür vardır. Profil çıkarma becerilerinin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için resmi bir form yoktur.” (Akt.Önder & Gönültaş, 2020, s.38-39) Bu da edebiyat ve kriminoloji alanında yapılabilecek doğru çalışmalarla, suçlu profillemeye yeni ve faydalı bir kolun ortaya çıkışına olanak sağlayacağı görüşümüzü destekler niteliktedir. Bu noktada, suçlu bireyi suça yönelten nedenler ve suç işlemede bilinçaltının etkisini öğrenme isteği doğar.

Freud, bireyin davranışlarının temelini içgüdüler ve cinsel dürtüler olduğunu, bu dürtüleri ve içgüdüsel istekleri bastırmaya çalışırken bir takım olumsuz eylemler gerçekleştirebileceği görüşünü savunmaktadır. Bu olumsuz davranışlarda belirli bir sınır vermeyen Freud, bireyin dürtüleri bastırmaya çalışırken, bunu başaramayan bireylerde ortaya çeşitli nevrozların çıkabildiğini dile getirmektedir. *“Psikanalitik yaklaşımın temelini oluşturan isimlerden Freud’a göre benlik kendi içerisinde farklı ve birbirine karşıt unsurlardan oluşan bir yapıyı içermektedir. Freud bireyin benliğini İd, Ego ve Süperego kavramları üzerinden incelemektedir. Freud İd’in bireyin güdülerinin kaynağı olan temel arzularımızın olduğu kısım olarak betimler. Bireyin en temel arzularının cinsiyet ve cinsellikle ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Freud’a göre Ego ise birey benliğinin rasyonel mantıklı tarafını oluşturan kısmıdır. Ego genellikle bireyin isteklerini nasıl gerçekçi bir biçimde elde edeceğini söylediği taraftır. Son olarak benliğin üçüncü kısmını oluşturan Süperego ise bireysel arzu ve itkilerden ziyade ahlaki olanı temsil eden rehber bölümünü oluşturur.”* (Akt., Gökulu,2019, s.1482) Buradan yola çıkarak, bireylerde bazı psikolojik eğilimlerin ve olumsuz davranışların ortaya çıkışında, Ego ve Süperego çatışması etkilidir demek mümkündür. Freud’a göre bazı bireyler Süperego’nun az gelişmesi sebebiyle suç işler, ancak diğer taraftan çok gelişmiş Süperego da fark edilmek ve cezalandırılma konusunda istekli oluş, haz duyma

sebebiyle suç işlemektedir. Suça en yakın, başka bir ifadeyle olumsuz eylemler sergileyebilecek bireyler, nevrotik özellikler (bir takım akıl hastalıkları, sara hastalığı, psikopat, sosyopat, kişilik bozuklukları, vb.) gösteren bireyler gibi gözükse de etkiye ve tetikleyicilere normal bireylerden daha açık oldukları için bu yorum yapılabilmektedir.

Özetle, Ego çatışması, az gelişmiş zihinsel yetkinlikler, bir takım psikolojik rahatsızlıklar sebebi ile normal kabul edilemeyecek davranışlar sergileyen bireyler, normal bireylere nazaran suça daha yatkındır çıkarımı yapılabilir.

F. M. Dostoyevski'nin Budala Eserinde Suç ve Suçlu

Dostoyevski, insanı insanda aramıştır. Onun için insan olmak, insan kalmak kıymetlidir. Bunun da ancak tanrısal insanlıktan uzaklaşmadan mümkün olacağını savunmaktadır. Rus filozof Frank, Dostoyevski'den aldığı ilhamla şunları dile getirmektedir: *“İnsan varoluşunun bu son temeli, aşkın odağı ve yüce otoritesi, bildiğimiz gibi, Tanrı'dır. Dolayısıyla Tanrı'ya karşı tutumun, Tanrı ile bağın insanın özünün belirleyici bir özelliği olduğunu söyleme hakkına sahibiz. İnsanı insan yapan, insanda insanlığın başlangıcı olan şey onun Tanrı-insanlığıdır.”* (Akt., Tapacov, 2021, s. 17) Dostoyevski'ye göre insan, onu sınırlayan, varoluş sebebi olan tanrısal insanlıktan uzaklaştıkça dünyevileşip kötüyeye yaklaşmaktadır. Yazara göre bu durum belirli bir toplum için geçerli değildir. Dostoyevski, sınırların ötesine, zamansız bir eleştiri ve önsezi ile bu düşünceler üzerine eğilmiştir. *“Küreselleşen ve karmaşıklaşan modern dünyada teknolojik gelişmelerin de etkisi ile suç olgusu yeni dinamikler ve görünüm ve ulus ötesi küresel bağlantılar ile karşımızda durmaktadır.”* (Güllü,2014, s. 106)

Budala eserini daha iyi anlayabilmek, suç ve suçlu unsurlara dikkat çekmek için eser, psikanalitik yaklaşım ve kriminoloji arasında ilişki kurarak yorumlanmaya çalışılacaktır. Çünkü bilinmektedir ki *“...psikanalitik yorumlar sayesinde ele alınan eserler daha iyi anlaşılabilen, gizli kalmış unsurlar ortaya çıkabilmektedir.”* (Akt., Kerim,2015, s. 254)

Dostoyevski'nin dünya çapında üne kavuşmuş olduğu eserlerinden biri olan *Budala*, diğer birçok eseri gibi suç teması içermektedir. Rogojin'in cinayet işleme şekli, cinayet sonrası cesedi saklama koşulları, ayrıca cesetten gelebilecek kokuları engellemek için almış olduğu önlemler ve Dostoyevski'nin bu anı anlatış biçimi, dahası eserindeki kriminolojik detaylar, onun bu tür olaylarla ilgili ne denli bilgisi olduğunu ve aslında yazarlık dışında kendisine kriminolog unvanının da yakıştırılmasının sebeplerini gözler önüne sermektedir. Dostoyevski, bilindiği üzere dört yıl hapis cezası almış, ölümle burun buruna gelmiş bir yazardır. *“Yazarın derin düşünceleri kendi kişisel deneyiminden -ölüme mahkûm edilmiş, ölümün dehşetinden kafasında torbayla hayatta kalan bir adamın deneyiminden-kaynaklanıyor Fyodor Mihailoviç, hayatının bu korkunç bölümünden ana*

dersi alıyor: ‘Hayatının kritik anlarında bir insana her şeyden daha yakın olan sadece Tanrı’dır.’” (Клейменов,2021, s. 75). Bu durum göz önüne alındığında Dostoyevski’nin bu kadar iyi suç analizi yapmasının arkasındaki gerçek anlaşıl-maktadır.

Budala eserine genel olarak bakıldığında zaman, ortada büyük bir suç ve bu büyük suçun etrafında irili ufaklı suçların, olay örgüsünde kendi yerini aldığı görülmektedir. *Budala*’da, Rogojin’in Nastasya Filipovna’yı öldürmesi bir suç psikolojisi örneğidir. Rogojin, cinayeti bir bıçak yardımıyla işler, üstelik vahşice değil gayet basit, küçük bir bıçak darbesiyle. Ancak bu cinayeti işleme şekli bizi suçun işlendiği andaki psikolojik durumu üzerinde düşünmeye yöneltir. Görünüşte belirgin bir hastalığa sahip olmayan Rogojin, takıntılı davranışlar sergilemektedir ve cinayetten çok önce, bu durumu kanıtlar nitelikte Nastasya Filipovna ile karşılıklı birden fazla diyalogları mevcuttur. Bunlara örnek olarak aşağıdaki diyalog verilebilir:

Nastasya Filipovna: “Peki, ya bağışlamazsam seni, seninle evlenmezsem?”

Rogojin: “Söyledim, suya atacağım kendimi,” (Dostoyevski,2019, s.269)

Yine Prens Mışkin’le yaptığı bir konuşmada Nastasya Filipovna ile arasında geçen bir olayı Rogojin şu şekilde anlatmaktadır:

Rogojin: “Değil senin karın olmak, şimdi seni yanıma uşak bile almam,’ dedi. O zaman ben şöyle dedim: ‘Ben de şuradan şuraya gitmem, o kadar.’ Şöyle karşılık verdi: ‘Öyleyse şimdi çağırıyorum Keller’i, söyleyeceğim ona, yakandan tuttuğu gibi kapı dışarı edecek seni.’ Üzerine saldırdım, yüzü gözü mosmor olana dek dövdüm...” (Dostoyevski,2019, s.267)

Özellikle burada dikkati Rogojin karakterinin saldırganlığı çekmektedir. Ayrıca Prens Mışkin ile Nastasya Filipovna’nın düğünü öncesi, Rogojin’in sık sık ortaya çıkıp Nastasya Filipovna’yı gözetlemesi de dikkate değer bir ayrıntıdır. Rogojin’in dengesiz davranışları, ani çıkışları, gereksiz kibri ve eserin ilk bölümlerinden itibaren fark edilen şiddete meyli, bizlerde onun nevrotik olduğu şüphesini uyandırmaktadır.

Dikkati çeken farklı bir husus ise cinayet sonrası sergilemiş olduğu davranışlardır. Şöyle ki, Rogojin’in Nastasya Filipovna’yı öldürmeyi istemesi durumunda bir tezatlık söz konusudur ve sanki cinayeti tam olarak gerçekleştirme niyetinde olmadığı izlenimi verilmektedir. Cinayet sonrası içinde bulunduğu psikolojik sarsıntı ve dengesizlik durumu, şokta oluşu, cinayetin plansız ve istemeden gerçekleşmiş olduğunu düşündürmektedir. Bu tip gergin anlar ve durumlarda yaşanan cinayet vakaları için bir tanım mevcuttur: “*Bir cinayet olayında suçlu davranışına bakılarak, failin daha önceden niyeti olmadığı halde cinayeti işlemesine “kriminal tırmanış” denmektedir. Fail sonucu istemeden gerçekleştirir. Çıkan şiddet hızlı bir davranış değişikliği şeklindedir.*” (Gönültaş ve Önder, 2005, s.50) Bu durumda cinayet sonrası gelinen psikolojik durum, bir kriminolojik tırmanış yaşanmış olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Bu önemli ve neredeyse eserin tamamını kaplayan cinayet suçunun yanı sıra Dostoyevski, eser içerisinde yozlaşmış topluma işaret etmek adına pek çok suça ve suça yönlendirmede etkin olabilecek bazı davranışlar sergileyen, potansiyel suçlu sayılabilecek karakterlere de yer vermiştir. Bunlardan bazıları Lebedev, General İvolgin, yine gençler arasından örnek verilebilecek olan Doktorenko ve Keller gibi karakterlerin işlemiş oldukları, küçük gözüken ancak bireyi devamlı ve daha ağır suçlara yönlendirebilecek (yalan, öfke problemleri, hırsızlık, kötü alışkanlıklar sebebiyle yaşanan bilinç kaybı sonrası işlenen şiddet suçları gibi) olumsuz davranışlardır.

Her ne kadar bireyin karşısına çıkan kötü örneklerin varlığından söz edilse de aynı şekilde olumlu bir örneğin yokluğu da bireyi suça yöneltebilir düşüncesi akıllara gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserde sosyal sınıf farklarının ve durumlarının suç ve suçluyu baştan tayin ettiği görülmektedir. Bireyi nasıl ki bir toplumdan ayrı tutmak mümkün değilse, bireyin davranışlarını da bulunduğu toplumdan bağımsız kabul etmek doğru olmayacaktır. Bu nedenle örnek verilen karakterlerin işlemiş oldukları suçlar ve suça yöneltebilecek davranışların sergilenmesi durumu, çevresel etkenler dahilinde meydana gelebilmektedir denebilir.

Eserde sadece bireysel bir suç yoktur. Aynı zamanda grupların sergilemiş olduğu, bireyi suça yönlendirebilecek bazı tutum ve davranışların da yer aldığı dile getirmek gerekir. Yazara göre dönemin Rusya'sının toplumsal ve siyasi yapısı insanlar üzerinde olumsuz etkiler doğururken, dedikodu, yalan ve iftira ile insanları küçük görme, dışlama, yargılama gibi olumsuz toplumsal davranışlar da sıkça karşımıza çıkmaktadır. *“Bir kitlenin duyguları her zaman son derece basit ve son derece coşkuludur. Öyle ki bir kitle kuşkunun da belirsizliğin de neler olduğunu bilmez bile. İşleri doğruca en uç noktaya kadar götürebilir; bir kuşku ortaya vurulmaya görsün o anda değiştirilmesi mümkün olmayan bir kesinlik biçimini alır; hafif bir antipati azgın bir nefret haline dönüşür.”* (Freud, 2023, s.15) Buradan yola çıkıldığında eserde en çok dikkati çeken durumlardan biri olarak elbette toplumun bazı kanılara kapılması, kişi veya kişilere karşı ani bir örgütlenme ile cephe almaya, hatta onu dışlamaya hazır olmasıdır, ki bu da toplumun sergilemiş olduğu olumsuz davranışlara örnek teşkil etmektedir. İpolit ve Nastasya Filipovna toplumun dışlamasına maruz kalan karakterlere örnek verilebilecekken, Aglaya da toplumun ön yargısına verilebilecek bir örnektir. Prens Mışkin'in de bu karakterler arasına girdiği, neredeyse bulunduğu her ortamda budala olarak anıldığı görülmektedir. Bunun sebepleri arasında elbette yozlaşmış topluma ayak uyduramaması, yalan, sahtekarlık, kumar, hırsızlık vb. herhangi bir kötü alışkanlığa sahip olmayışı gösterilebilir. Hatta bu huylar bir kenara, tek bir kötü söz dahi kullanmayan, toplumun algısına ters olduğu için budala olarak nitelendirilen bir karakterdir Mışkin. Toplum denilen yapıda öyle bir durum söz konusudur ki yerleşmiş bazı anlayışlara, genel geçer kurallara uygun görülmeyen en saf düşünceler, davranışlar bile anormal kabul edilmektedir. Bu yapı, Mışkin örneğinde de görüldüğü

gibi en saf en temiz duyguları aptallık olarak kabul eder. Dostoyevski bu eseriyle aslında okuyucuya aynı zamanda bir toplum trajedisi örneği de sunmaktadır.

Dostoyevski eserde, toplumun yenilikler ve teknolojik gelişmeler sonrası yozlaşmasından da şikayetçidir. Yücel'in suç olgusunun artışını bağladığı iki nedenden birisi de budur; "*Toplumun gelişme halinde oluşu, şehirleşme ve endüstrileşme süreci ile iç göçler. Halk artık eskisi gibi kanaatkâr değil, daha fazla para istiyor; başkasının malına karşı saygı azalmış ve suç da para sahibi olmak için kolay bir vasıta olarak belirmektedir.*" (Yücel, 1986, s.17) Eserde sıkça meydana gelen yeniliklerden, dünyadaki ve Rusya'daki yeni düşünceler ve teknolojik gelişmelerden söz edilmektedir. Dostoyevski'ye göre bu gelişmeler insanın özünden kopuşu, inanç sisteminin çöküşünü ve olumsuz davranışların sergilenmesindeki artışı meydana getirmektedir. Ayrıca yeniliklerin, yeni gelişmelerin savunucusu bir kitlenin var oluşu da suçun ve suçlu oranının artması, normalleşmesi durumunun kaynağı olarak işaret edilmek amacıyla Dostoyevski tarafından özellikle konu edilmiştir.

Budala Eserinde Ortaya Çıkan Suçlu ve Potansiyel Suçlu Profilleri

Budala eseri, yozlaşmış toplum, değişen dünya düzeni ve maddeye verilen önemin artışını eleştirmek üzere, durumu anlatmada yardımcı olması amacıyla bir cinayet ve birden fazla suçu konu alan bir kurguya sahiptir. Dostoyevski bu kurguda, toplumda karşılaşılan veya karşılaşılmaması muhtemel potansiyel suçlu profillerine yer vermiştir. Bunlardan ilk ve en önemlisi, yazarın sürekli cinayete hazırlanmış olduğu Rogojin karakteridir. Rogojin karakteri, takıntılı ve davranış bozuklukları sergileyen, ailesi ile iyi geçinemeyen ve toplumun telkin ile suça yönlendirmesine açık bir bireydir. Ayrıca Rogojin karakteri için daha önce nevroitik olarak adlandırılabilceği değerlendirilmesi de yapılmıştır. "*İnsan maruz kaldığı baskılar karşısında bir denge kurmağa çalışır. Bu arada şahıs için manalı olan bazı sembol ve işaretler belirir. Bazı şahıslar istikrarsız ve zayıf bir yaşama eğitimi görmüş olup, sözü edilen belirti ve işaretler karakter bozuklukları olarak şahısta sabitlenmiştir. Bu şahıslara ruhsal patolojide psikopat (sosyopat) denilmektedir. [...] Bütün bu akıl hastalarında müşterek olan husus, kendi şahıslarına veya dışarıya yönelmiş tecavüzkar, yıkıcı ve tekrarlanan fiillerin varlığıdır.*" (Yücel,1986, s.36) Dolayısıyla, aile hayatı düzenli olmayan, özellikle ailesiyle sorunlar yaşadığı için düzgün bir aile yaşamı olmayan ve Nastasya'yla ilgili takıntılı, tekrarlanan davranışları sebebiyle Rogojin, bu tanıma uygun görülmektedir. Nitekim onun suç işleyebileceği, sergilemiş olduğu davranışlar sebebiyle sık sık dile getirilmiş, sonuç da tıpkı tahmin edildiği gibi olmuştur. Prens Mışkin, bu karakterin suça meylini fark etmiş ve onu bundan vazgeçirmek için bazı önemli adımlar atmışsa da (örneğin inancı kullanmak gibi) bu pek bir işe yaramamıştır.

Bunun yanı sıra, gerçekleştirdiği eylemler sebebiyle suçlu ve potansiyel suçlu aday olarak gösterilebilecek, alkol kullanan ve bunun etkisiyle suç işleyebilen, alkol kullanabilmek adına ve her türlü durumda yalan söyleyebilen, bundan zevk alan, toplumun dışlamalarına, aşağılamalarına hatta birtakım cezalandırmalarına maruz kalmasına rağmen, belki de kabul görmek adına bu eylemlerine devam eden bir veya birden fazla isim sırlanabilir. Bu isimlerin başında gelenler Lebedev, Keller ve General İvolgin'dir. "*Bilinçaltındaki çatışma insanda suçluluk hissi, endişe ve bu suçluluk hissini gidermek için kendini cezalandırmak arzusu doğurur, denilmektedir. Şahısta beliren suçluluk hissi ifadesini suç işlemekte bulup, suç sonucu verilen ceza ile şahıs geçici olarak sulh ve sükuna kavuşmaktadır.*" (Yücel, 1986, s.36). Belki de sürekli olarak cezalandırılmaları Yücel'in de aktarmış olduğu gibi suçların sonuçlarından almış oldukları hazdır. Ancak General İvolgin, yalan söylediği için sürekli dışlanmalara ve alkolün etkisine daha fazla dayanamaz ve vicdanen rahatsız hissettiği için hastalanır ve hayatını kaybeder. Bu ölüm insanın bir yerlerde hala özüne olan inancına örnek verilebilir.

Para için Nastasya Filipovna ile evlenmeye kalkan, bunun için türlü oyunlar çeviren, kötücül düşüncelerin etkisi altında olan Gavrilâ karakteri de potansiyel suçlu profillerine verilebilecek bir başka örnektir. Onun suçu ahlaki bir suç sayılabilmektedir.

Potansiyel suçlu adayları olarak kanser hastası İppolit, suça ve her türlü baş kaldırıya hazır, para koparmak için Prens Mışkin'i bile kandırmaya müsait gençler Keller, Doktorenko, Burdovski örnek verilebilir. İppolit, hastalığının arkasına saklanarak, suç işlese dahi ağır bir ceza almayacağına dair senaryolar yazmaktadır. Ancak burada dikkati çeken başka bir durum vardır ki o da İppolit'in zaten hasta olduğu için birçok kimse tarafından dikkate alınmayışıdır. Bu dışlanmanın sonu İppolit'in kendi canına kastına kadar gider. Bireyin kendine karşı işlemiş olduğu suçlar da eserde sıralanabilecek suçlardan ve suçluluk durumundan kabul edilebilir. Ayrıca aralarında İppolit'in de bulunduğu ve Prens Mışkin'e karşı sözde ayaklanan gençlerin suça yatkınlığı ile ilgili Prens Mışkin şunları dile getirmektedir: "*Geçenlerde cezaevlerini dolaştım, birkaç mahkûmla, sanıkla tanışma fırsatım oldu. Hatta onlarca insanı öldürmüş ve hiç pişmanlık duymayan çok daha korkunç katillerle tanışma fırsatım da oldu. Bakın bu arada neyi fark ettim: En azılı, en acımasız bir katil bile suçlu olduğunu biliyor, yani hiç pişmanlık duymasa da kötü bir şey yaptığımı vicdanında kabul ediyor. Ve hepsi böyledir. Oysa Yevgeniy Petroviç'in söylediği katiller kendilerini suçlu bile kabul etmezler, buna hakları olduğunu, hatta... iyi bir şey yaptıklarını düşünürler. Yani aşağı yukarı böyledir. Bana sorarsanız, korkunç fark buradadır işte. Unutmayın ki, bunu yapanlar gençlerdir, yani çarpık düşüncelere kendilerini kolayca kaptırabilecek yaşta olan gençler...*" (Dostoyevski, 2019, s.428)

Psikanalistler, sara hastalığının da psikik süreçlere sahip olduğunu ve nöbet öncesi gelen anlık bilinçdışı hareket olasılığına göre, bu hastalığa sahip olan bireylerin olumsuz davranış sergilemeye müsait olduğunu belirtmişlerdir. "Lombro-

so da “suçlu atavizmi” teorisinin suç, ahlaki çılgınlık ve sara’ya bağlı olduğunda geçerlilik kazanacağını vurgular “Beynin eksik beslenmesi ve sara hastalığı nedeniyle iflas etmiş bir sinir sistemiyle hastalıklı olma durumu canavarlıkla birleşir.” (Akt., Ruggiero,2009, s.17-18) Eserde sara hastası olan Prens Mışkin, anlık da olsa kendini kaybettiği için potansiyel suçlu aday olma konusunda şüphe çekici gözükmektedir. Prens Mışkin’in suça yatkınlığına, sara nöbetinin hemen öncesinde gelen garip hissiyat ve düşünceler silsilesi işaret edilmektedir. Prens Mışkin, bir dükkân vitrinindeki sapı işlemeli bıçağı görünce adeta kendini kaybetmiştir. O anlar eserde şu şekilde aktarılmaktadır: “*İstasyondan koşarak çıkmış, ancak bir bıçakçı dükkanının önünde, vitrinindeki altmış kapık değer biçtiği, sapı işlemeli geyik boynuzundan bir şeye bakarken gelmişti kendine. Tuhaf, korkunç bir iblis iyice eline geçirmişti onu, bırakmıyordu.*” (Dostoyevski,2019, s.293-294) Burada Prens, sara nöbeti öncesi bir etkinin altındadır ve onu korkunç düşüncelerle tutsak etmektedir. Her ne kadar nöbet öncesi böyle bir düşünceye dalmış olsa da Prens Mışkin kendine çabuk gelir. Dostoyevski, bu olayla belki de insanın iyi ve kötü arasında tercih yapma yetisine ve iyiyi seçme iradesine sahip olduğuna işaret etmek istemiştir.

Eserde Dostoyevski’nin belirtmek istediği bir husus vardır ki, o da Rogojin’i de Gavril’a’yı da General İvolgin’i de hatta hasta İppolit’in bireysel suça yönelmesini de etkileyebilecek olan, yönlendirme ve telkin kabiliyetine sahip, bireyi suça yönelten toplumun gerçekleştirmiş olduğu suç’a teşvik durumudur. Toplum, geçen zamanla ve özellikle özünü unutma, modernleşme, dünyevileşmeyle; temiz, saf, normal ve doğuştan gelen insani davranışlara, sözlere ve yaklaşımlara kendini kapatmakta, bunun dışındaki her türlü kötücül yorum ve davranışı normal kabul etmektedir. Hatta Prens Mışkin’i bile sık sık kendini sorgulama durumunda bırakmakta, onlar gibi olmazsa toplumda kabul görmeyeceğini göstermektedir. Dolayısıyla *Budala* eserinde insan yapısının suça meyilli oluşunun çevresel faktörler, toplumsal yapı ve yozlaşma, dışlanma, psikolojik baskılar gibi etkiler sonucunda, bireyin psikolojik yapısının bozulmalara uğramasıyla ortaya çıktığı açıkça vurgulanmaktadır.

Dostoyevski’nin *Budala* eserinde çizdiği potansiyel suçlu profilleri ve suç sınıflandırmaları ışığında insanın özünden uzaklaştığı vakit, derece derece ne kadar kötüye yaklaşabildiği de ayrıca gözler önüne serilmektedir. Dostoyevski, insanın tanrısal bir yönü olduğunu ve yapacağı tercihlerle suçlu sıfatına bürünüp bürünmemeye karar vermesinin kendi elinde olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bu sebeple yazar, eserlerinde insanın özüne değinmekte ve onun içsel gücünü açığa çıkarmaya çalışmakta ısrarcıdır. Daha çok insanın tanrısal bir yanı olduğunu ve bu yanından uzaklaştıkça onun asıl bulunması gerektiği yoldan ayrıldığını vurgulamaktadır. Bütün iyiliklerin, güzelliklerin insanın tanrısal özünde var olduğuna, insanın o yönüne odaklandığında doğru yola girebileceğine, insanın tanrısal safliğinde kalmasının gerekliliğine değinmektedir. Dostoyevski’ye göre bu tanrısal insanlığın en güzel örneği elbette Hz. İsa’dır.

Budala'da Dostoyevski'nin genel anlamda Tanrının yolunun doğru yol olduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu durum eserde sosyeteden bazı kimselerin bulunduğu ortamlarda yapılan sohbetlerde, Prens Mışkin'in genel yaşam prensibi ve tavırlarında görülmektedir. Hatta Dostoyevski bu durumu dönemin genel inancını eleştirerek de vermeye çalışmıştır:

Prens Mışkin: “*Orada, Avrupa’da halkın büyük çoğunluğu önce cahillikten, yalan dolandan inanmamaya başlamış, şimdi ise fanatizmden, kiliseye ve Hristiyanlığa olan nefretinden inanmıyor!*” (Dostoyevski, 2019, s.689)

Prens Mışkin: “*Bilindiği gibi, sosyalizm Katolikliğin ve Katolik gerçeğin bir ürünüdür! O da kardeşi tanrıtanımsızlık gibi, umutsuzluktan, dinin kaybolan etik değerinin yerini almak, içi yanan insanların ateşini söndürmek ve onları İsa ile değil, yine zorbalıkla kurtarmak için doğmuştur!*” (Dostoyevski, 2019, s.690)

Eserde sıkça rastladığımız budala tabirinin, Hz. İsa prototipi olarak verilen bir karakter için kullanımı akılları karıştıran bir kelime oyunudur. Latince aslı ‘idiot’ olan, Dostoyevski'nin de orijinal metinde aynen kullanmış olduğu bu kelimenin öncelikle kökenine bakılması gerekmektedir. Latince ‘idiota’ “cahil, dünyadan habersiz” sözcüğünden evrilmiştir. Yunancada ise sözcük Eski Yunanca yazılı örneği bulunmayan *ídios* <sup>*h>wídios *ídioc* “kendi” sözcüğünden türetilmiştir. (Etimoloji- Türkçe Etimoloji Sözlüğü, 2024)

Buradan yola çıkarak görülmektedir ki, Rusçada budala kelimesini karşılayacak kelimeler arasından yazarın *idiot*'u seçmesi tesadüf değildir. Dostoyevski Rusya'da *idiot* kelimesine yeni bir anlam, yeni bir soluk getirmiştir. Dostoyevski'nin ‘*idiot*’u insanın özünü, benliğini, gerçek insanı, insanın kendi’sini ifade eder.

Aşağıda Prens Mışkin'in budala olarak anıldığı birkaç örneğe yer verilmiştir:

Aleksandra: “*Bence bu prens budala falan değil, düpedüz bir düzenbaz.*” (Dostoyevski,2019, s.66)

“*Lebedev’in yeğeni kötü kötü gülümsedi. -Siz yalnızca saf değil, sanırım saf-tan da öte bir şeysiniz prens.*” (Budala kastediliyor.) (Dostoyevski,2019, s.347)

Keller: “*Nasıl oluyor da budala diyorlar size, aklım almıyor!*” (Dostoyevski,2019, s.395)

Lizaveta Prokofyevna: “*...Oysa ‘biçimsiz şey’, ‘budala’ diyordu senin için.*” (Dostoyevski,2019:404)

Ayrıca İppolit karakteri Prens Mışkin için şu tanımlı yapıyordu: “*Cizvit, aşırı tatlı ruhlu, budala, iyilik budalası, milyoner...*” (Dostoyevski,2019, s.380-381)

Sözde ‘budala’ bu şekilde dile getirilirken yukarıda da bahsetmiş olduğumuz ‘insanın özü’ anlamına Prens Mışkin’le yapılan sohbetlerde veya onu tanıdıktan sonra insanların üzerinde bırakmış olduğu etkilerde rastlamak mümkündür.

Budala’daki hemen her karakter, Prens Mışkin’le karşılaştıktan veya konuştuktan sonra anlamsız bir rahatlama yaşadığını ve hemen her defasında insanın kendini çok garip hissettiğini, Mışkin’in anlamsız bir şekilde suçluyu, kötüyü, şımarıklığı affetmesinin garip olduğunu dile getirmektedir.

“General İvan Fyodoroviç Yepançin- Prens orada olduğu ve her şeyi duymuş olabileceği için kaygılı bir ifade belirdi yüzünde. Ama bir anda geçti kaygısı. Prens bir bakışta insanın bütünüyle rahatlaması olasıydı.” (Dostoyevski,2019, s.38)

Keller:“Ansızın derin bir psikolojik gözlem gücüyle ok gibi giriyorsunuz insanın ruhuna.” (Dostoyevski,2019, s.393)

İppolit: “Çok şaştığım bir şey de prensin ‘kötü rüyalar’ gördüğümü nasıl anladığı...Bir tıp adamı mıdır, yoksa her şeyi sezinelebilen olağanüstü zeki biri mi? (Ama sonuçta bir ‘budala’ olduğu da kesin.)” (Dostoyevski,2019, s.493)

Yevgeniy Pavloviç: “Eşsiz bir insansınız, yani adım başı yalan söyleyenlerden değilsiniz, belki hayatınızda hiç yalan söylememişsinizdir; bana da dost ve akıl hocası olarak gerekli bir insansınız. Çünkü şu anda tam anlamıyla mutsuz bir insanım...” (Dostoyevski,2019, s.469)

İdiot kelimesinin kökeni ile Prens Mışkin karakterinin varsayımsal kesişimi burada ortaya çıkmaktadır. Prens Mışkin ile konuşan her karakter aslında kendi kendisiyle konuşmakta, bir nevi vicdan muhasebesi yapmaktadır. Bu konuşmalar önce karakterleri rahatlatırsa da kimi zaman kendini ölümlü cezalandırma, kimi zaman insanlardan uzaklaşma ve kimi zaman da vicdan azabıyla yataklara düşme sonucunu doğurur. Bu da psikolojik açıdan bireyin kendi kendini cezalandırması sayılabilir. Örneğin Rogojin’in Nastasya’yı öldürdükten sonra Mışkin’i gizlice eve alması, onunla karanlıkta diz dize oturması, – kaldı ki Rogojin’in özüne en yakın olduğu zamandır denebilir bu sahne için – Mışkin oradayken hiçbir şey olmamış ve sanki Mışkin orada değilmiş gibi davranması psikolojik olarak bireyin kendisiyle baş başa kaldığı izlenimini vermektedir.

Ayrıca Prens Mışkin’le yapılan sohbetler, Dostoyevski’nin Prens Mışkin’e biçtiği rolü gözler önüne sermektedir. Dostoyevski kendine Hz. İsa’yı *Budala* eserinde anlatmak için Prens Mışkin’i seçer. Ayrıca Dostoyevski’de Hz. İsa=İnsanın özüdür, yani olması gereken insan profilidir. Mışkin karakteri günümüz insanlarından farklıdır, Tanrı ile insan arasına hiçbir dünyeviliğin girmemesi gerektiğini düşünür, insanlara saf ve temiz duygularla, tanrısal sevgi ile yaklaşmaktadır. Bunun en belirgin örneği olarak Mari, Aglaya, Nastasya Filipovna ve çocuklara olan saf sevgisi, merhameti gösterilebilir. Prens Mışkin bütün kötülüklerine, yaramazlıklarına, haylazlıklarına rağmen en çok çocuklara özen gösterir ki, bu da onlar üzerinden, bütün insanların günahsız olarak bu dünyaya geldikleri ancak dünyevi birtakım hırsların, bulaşıcı kötülüklerin onları değiştirdiği, bu saf temiz haldeyken olumsuz örnek teşkil edecek bireylere dönüştüğü mesajını vermektedir. Bahsedildiği üzere Dostoyevski’nin Prens Mışkin ile Hz. İsa’yı özdeşleştirme çabasından hareketle, daha önce bahsedildiği üzere, Prens Mışkin karakteri ile yapılan sohbetler, adeta bir günah çıkarma eylemini çağrıştırmaktadır.

Hz. İsa figürünün kullanıldığı bir başka durum da söz konusudur. Ancak bu kez bahse konu olan ‘Ölü İsa’ tablosudur. Bu tablo Rogojin’in evinin duvarında yer alır ve Prens Mışkin’in Rogojin’i ziyareti sırasında çok dikkat çeker. Ayrıca İppolit bu tablo ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle dile getirir; “Çarmıhtan yeni indirilmiş İsa

vardı tabloda. Hatırladığım kadarıyla, ressamlar İsa'yı tablolarında ya çarmıhta ya da çarmıhtan indirilmiş, olağanüstü güzel bir yüzle vermişlerdir. En büyük acıları çekerken bile bu güzelliği eksik etmezler yüzünden. Rogojin'in evindeki tabloda bu güzelliğinden eser yoktu.” (Dostoyevski, 2019, s.516) Burada önemli olan Dostoyevski'nin vermek istediği mesajı almaktır. Daha önce de bahsedildiği gibi Mışkin karakteri Hz. İsa'yı yansıtmaktadır. Ancak Dostoyevski burada Hz. İsa'yı ölü göstererek, insanlar tarafından saf ve temiz duyguların, çıkarsız sevginin, dahası tanrısal insanlığın öldürüldüğünü, artık inanç üzerine hareket etmediklerini, dünyevileştiklerini ve fayda peşinde koştuklarını dile getirmek istemiştir.

Sonuç

Çalışmanın ilk bölümünde hem kriminoloji hem psikoloji hem de edebiyatla ilgili görüşler dile getirilmiştir. Edebi eserin gerçekleşmiş veya gerçekleşme olasılığı düşünülen olaylar etrafında meydana geldiği, insandan ve insana dair her alandan etkilendiği de belirtilmiştir. Dostoyevski'nin de odak noktasının insan olduğu söylenebilmektedir. Dostoyevski'de insan her zaman bir soru işaretidir. Yazara göre insan, dünyaya en saf ve temiz haliyle gelir, ancak bu şekilde kalmaz. “Her insan iyilik (ve sonsuz yaşam) ile kötülük (ruhun ölümü) arasında böyle bir seçim yapmak zorundadır ve büyük kriminolog bize, yani torunlarımıza şu çağrıyla sesleniyor: ‘İnsan kalmak istiyorsanız, doğru seçimi yapın!’” (Клейменов, 2021, s.81) İyilik ve kötülük arasındaki mücadeleyi, yaşamından almış olduğu derslerle birlikte eserlerinde aktarmaya çalışmış ve doğru yolu seçmenin, tanrısal-insanlığın en doğru yol olduğunun mesajını vermeye çalışmıştır ünlü yazar.

Dostoyevski, yazmış olduğu eserlerde ve bu eserlerde yer vermiş olduğu temalarda yozlaşmış toplum, küçük büyük suçlar ve cinayet dahil birçok soruna yer vermiştir. Eserleri psikanalistler tarafından incelenmeye değer görülmüş ve hatta Psikanaliz'in kurucusu Freud tarafından ilk analiz konusu iki eserden biri olarak (Karamazov Kardeşler) seçilmiştir. “Dostoyevski'nin insanda keşfettiği bilinçli ve bilinçsiz, sosyal ve asosyal (mitolojik, arkaik vb.), rasyonel ve mantıksız sorunlar, F. Nietzsche, Z. Freud, A. Gide, K. Jung, E. Fromm ve diğerlerinin çalışmalarında daha da geliştirilmiştir. Yazar suç sorununu ideolojik boyuta bağlamaktadır.” (Сухарев, 1999, s.95) Bu durum Dostoyevski'nin kendisine ve eserlerine kriminolojik yaklaşımlarda bulunulması ve onun eserleri ışığında potansiyel suçlu profilleri çıkarma çalışmalarının doğru bir yaklaşım olduğunu destekler niteliktedir.

Budala eseri özelinde bakıldığı zaman, eserde yer alan suçlu ve suç işleme potansiyeli yüksek karakterler, psikanalistlerin suç işlemeye meyilli olarak gördükleri karakterlerle örtüşmektedir. Eser, bilinç dışı hareketlerin, sara hastalığının, bazı sağlık problemlerinin, kötü alışkanlıklar sonucu ortaya çıkan suçluluk durumunun, toplum baskısı veya toplumun telkin etkisi ile meydana gelen suçların yer aldığı, adeta bir kriminolojik değerlendirmeler bütünüdür. Yapılacak olan bir

çalışma ile eser karakterleri üzerinden potansiyel suçlu adaylarının profillerinin çıkarılması ve bu bilgiler ışığında kriminolojik çalışmalar yapılabilmesi mümkün gözükmektedir.

Bahsi geçen profillemeye çalışması, suç araştırmaları yani kriminoloji alanında yenilikçi ve geleceği parlak bir alan gibi gözükmektedir. “*Dinamik ve kompleks bir yapıya sahip suç olgusunu analiz etmede dinamik bir teorik sosyolojik analiz çerçevesi önemlidir. Bu teorik dinamizmi oluştururken kültürel ve toplumsal yapının kodlarını dikkate alarak çözecek (decoder) bir dil geliştirilmesi son derece önem arz etmektedir. Oluşturulacak bu dilin suçu önlemeye yönelik toplumsal işlevi ayrıca ifade edilmesi gereken bir noktadır. Toplumun oluşturan bireylerin düşünsel, davranışsal ve inançsal kodlarını okumaya çalışarak geliştirilecek suç teorisi gerçekçi bir teori olacaktır.*” (Güllü,2014, s.106-107) Edebi eserler üzerinden birey psikolojisine yakından bakılması, suç temalı eserlerin analizi ile profillemeye çalışmalarının yapılabilmesi, ülkemizde bu disiplinde oluşturulacak olan yeni bir araştırma alanı gibi gözükmektedir. Suç evrenseldir ve belirlenecek olan suçlu profilleri geniş bir çerçevede suçun engellenmesi ve azalması yönünde fayda sağlayacaktır. Biz de bu alandaki çalışmalardan biri olan çalışmamızın, ülkemizde daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacağı kanısındayız.

Son olarak Dostoyevski'nin insan için ve insanın özü gibi temiz kalabilmesi için vermiş olduğu mücadele ve eserlere ithafen, Kleymenov'un aktarmış olduğu şu görüşü paylaşmak yerinde olacaktır. “... ‘*Millet, uyanık olun!*’ Ve bir şey daha: ‘*İnsan kalmak için Dostoyevski’yi okuyun!*’” (Клеймёнов,2021, s. 244)

Kaynakça

- Baran, A. G. (1993). Toplum, Birey ve Çevre İlişkileri, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10, (I), 261-278.
- Bulut, Y. (2010). *Sosyolojiye Giriş 1*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Dostoyevski, F. M. (2019). *Budala*, (E. Altay, Çev.). İş Bankası Yayınları.
- Freud, S. (2023). *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*, (E. Yıldırım, Çev.). Roman Yayınları.
- Gökulu, G. (2020). Suç kuramları: Biyolojik ve Psikolojik Yaklaşımlar: Eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies- Social Sciences*, 14(4), 1471-1488.
- Gönültaş, M. B., Önder, Ş. G. (2005). Suçlu Profillemeye ve Türkiye’deki Genel Durumu. *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(4), 35-58.
- Güllü, İ. (2014). Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı I), 104-107.
- İdiyo. (2024, Mart 16). Etimoloji-Türkçe Etimoloji Sözlüğü. *Etimoloji- Türkçe Etimoloji Sözlüğü*. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/idiyo>
- Kerim, L. (2015) A Psychoanalytic Approach To Afanasy Fet’s Work, “A Dream”/ Afanasiy Fet’in “Rüya” Adlı Eserine Psikanalitik Yaklaşım, *International Journal of Languages’ Education and Teaching* 3(I), 246-255.

- Koçak, R. & Gökler R. (2008), *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 91-107.
- Ruggiero, V. (2009). *Edebiyat ve Suç*, (B. Kılınçer, Çev.). Everest Yayınları.
- Sağlık, G. N. (2021). Psikanalitik Kuram ve Sosyal Hizmet, *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)* 31, 435-455.
- Tekin, M. (1989). *Roman Sanatı*, Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Turna, M. (2020). Edebiyat ve Psikanaliz Üzerine, *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Yücel, M. T. (1986). *Kriminoloji, Suç ve Ceza*, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını.

Rusça Kaynaklar

- Дядык, Н. Г. (2021). “Экзистенциальная неопределенность в романах Ф. М. Достоевского и современность” Южно-Уральский государственный гуманитарно-педагогический университет (Челябинск, Россия), *Достоевский в Смене Эпох и Поколений, Материалы II Международной научной конференции, посвященной 200-летию со дня рождения Ф. М. Достоевского*, 15-41.
- Клеймёнов, М. П. (2021). Криминалогия Ф. М. Достоевского. *Вестник Омского университета. Серия «Право»*. 18(3), 74–83. УДК 343 DOI 10.24147/1990-5173.2021.18(3),74-83.
- Косицына, Е. А. (Составитель). (2021). Ф. М. Достоевский: жизнь и творчество Библиографический указатель. *Амурская областная научная библиотека имени Н.Н. Муравьева-Амурского Отдел обслуживания, Благовещенск*.
- Сухарев, Ю. А. Религиозно-Нравственная Проблема Свободы Личности в Творчестве Достоевского, *Философия и общество* 3/1999, 94-108.
- Тарасов, Б. Н. (2021). “Исторический процесс в свете христианской антропологии Ф. М. Достоевского”, *Литературный институт имени А. М. Горького (Москва, Россия), Достоевский в Смене Эпох и Поколений, Материалы II Международной научной конференции, посвященной 200-летию со дня рождения Ф. М. Достоевского.*, 15-41 ISBN 978-5-7779-2570-1.

Moffitt'in Gelişimsel Suç Teorisi Açısından Gençlerde Tekrar Suç İşlemeyi Etkileyen Risk ve Koruyucu Faktörler: Bir İnceleme Çalışması

Melisa Kesen*

Özet: Gençlerin tekrar suç işleme, çeşitli risk ve koruyucu faktörlerden etkilenen dünya çapındaki ceza adalet sistemleri için büyük bir zorluk teşkil etmektedir. Bu inceleme, tekrar suç işlemenin önemli nedenlerini belirlemek amacıyla çeşitli çalışmalardan elde edilen bulguları ve Moffitt'in Gelişimsel Suç Teorisinin geniş bir perspektifini içermektedir. Ailevi işlev bozukluğu, madde bağımlılığı, akran etkisi ve yetersiz denetim gibi risk faktörleri, genç suçlular arasında daha yüksek tekrar suç işleme oranlarına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, sosyoekonomik dezavantajlar ve şiddete maruz kalma, gençlerin tekrar suç işleme riskini daha da artırmaktadır. Ancak, yapılandırılmış rehabilitasyon programları, eğitim desteği, toplum temelli müdahaleler ve aile katılımı, genç suçluların tekrar suç işleme oranlarını azaltan koruyucu faktörler olarak hizmet etmektedir. Ayrıca, ruh sağlığı tedavisi ve davranışsal yaklaşımlar da etkinliğin iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, gençlik tekrar suç işlemesini önemli ölçüde etkileyen risk ve koruyucu faktörleri kanıta dayalı bir yaklaşımla ele almak, gençlik adalet politikalarını güçlendirmek, bireylerin topluma entegrasyonunu sağlamak ve suç oranlarını azaltan etkili müdahale stratejileri geliştirmek açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk suçlu, yeniden suç işleme, risk faktörleri, koruyucu faktörler, gelişimsel suç teorisi

* Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü, pskmelisakesen@gmail.com,
ORCID:0009-0006-1104-7922

Risk and Protective Factors Affecting Juvenile Recidivism from the Perspective of Moffitt's Developmental Theory of Crime: A Review Study

Melisa Kesen*

Abstract: Juvenile recidivism presents a major challenge for criminal justice systems worldwide, influenced by a range of risk and protective factors. This review includes findings from a variety of studies and a broad perspective of Moffitt's Developmental Theory of Crime to identify important causes of recidivism. Risk factors such as familial dysfunction, substance abuse, peer influence, and insufficient supervision all contribute to greater recidivism rates among young offenders. Furthermore, socio-economic disadvantages and exposure to violence further increase the risk of juvenile recidivism. However, structured rehabilitation programs, educational support, community-based interventions, and family involvement serve as protective factors that decrease the re-offending rates of young offenders. Furthermore, mental health treatment and behavioral approaches also contribute to improving effectiveness. Therefore, addressing the risk and protective factors that significantly affect juvenile recidivism with an evidence-based approach is important in terms of strengthening youth justice policies, ensuring the integration of individuals into society, and developing effective intervention strategies that reduce crime rates.

Keywords: juvenile offender, recidivism, risk factors, protective factors, developmental theory of crime

* Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü, pskmelisakesen@gmail.com,
ORCID:0009-0006-1104-7922

Risk and Protective Factors Affecting Juvenile Recidivism from the Perspective of Moffitt’s Developmental Theory of Crime: A Review Study

In recent years, juvenile recidivism has increasingly drawn attention from the public, policymakers, and scholars, reflecting the growing concern over recidivism in this population. Individuals who are under the age of 18 and who violate the law or societal norms are defined as juvenile offenders. Recidivism, defined as the tendency of offenders to re-offend, remains a serious concern for juvenile justice systems globally, impeding the effectiveness of rehabilitation programs. As Cunneen and Luke (2007) assert, recidivism includes the recurrence of juvenile offenders in the justice system, eliciting additional criminal activities and continued legal supervision. An individual’s violation of behaviors that are in accordance with the norms accepted by society, usurpation of the rights of others, and failure to comply with social norms are defined as “antisocial behaviors” (Kaner, 1991). Certain youth exhibit higher levels of irresponsibility, aggression, hostility, easily becoming agitated, or difficulty expressing themselves, which can aggravate their engagements with parents and caregivers, causing parents and caregivers to withdraw or use erratic, inconsistent, or harsh parenting techniques (Wolff & Baglivo, 2016). Research reveals that the period between middle and late adolescence is a notably high-risk stage for committing criminal behavior (Elliott, 1994). In this review, within the framework of Moffitt’s Developmental Theory of Crime approach, how criminal behaviors are shaped by developmental processes during and after adolescence and the effects of these processes on recidivism will be discussed together with protective and risk factors.

Moffitt’s Developmental Theory of Crime and Comparison with Other Theories

The emergence and continuity of antisocial behavior is an important issue from both a psychological and criminological perspective. The developmental process of antisocial behavior requires explaining why criminal tendencies are sometimes temporary and sometimes permanent. Terrie E. Moffitt (1993) developed the Developmental Theory of Crime to clarify this issue and explain adolescent criminality. This theory examines individuals who exhibit antisocial behavior and criminal tendencies in two groups. According to Moffitt’s theory, many individuals exhibit antisocial behavior, but some are short-term and situational, while others are stable and permanent. Life-Course Persistent Individuals exhibit chronic criminal behaviors starting in childhood. Adolescent Limited Antisocial Individuals commit crimes only during adolescence and move away from crime in adulthood. There are important biological, psychological, and social factors that distinguish

these two groups. It is important to understand how risk factors in early childhood, in particular, affect the continuation of criminal behavior.

Life-Course Persistent Individuals exhibit permanent criminal tendencies that begin in early childhood and continue into later life. The criminal behaviors of these individuals may change shape over time, but the underlying behavioral tendencies and personality traits remain constant. There are neuropsychological and environmental factors in their developmental roots. Impulsivity, aggression, and cognitive deficits cause antisocial behaviors to begin at an early age, and these behaviors can continue into adulthood (Maneiro et al., 2017; Morgan & Lilienfeld, 2000). The causes of antisocial behavior, however, cannot be attributed solely to neuropsychological factors. Environmental factors such as risky family environments, neglect, abuse, domestic violence, inadequate parenting and maltreatment, alienation, peer rejection, poverty and socioeconomic status that the individual is exposed to also reinforce the individual's antisocial behaviors and cause them to continue throughout life (Egeland et al., 2002; Cohen et al., 2004; Dodge & Sherrill, 2007; Kerig & Becker, 2014). In fact, these individuals develop a difficult relationship with their parents, which compounds their difficult temperament and behavioral problems (Tärnhäll et al., 2023). When neuropsychological and biological risk factors are considered in conjunction with social and environmental risk factors, antisocial and criminal behaviors are more likely to increase (Scarpa & Raine, 2007). It is crucially important to understand which neuropsychological predispositions in children are more influenced by environmental factors (Dodge & Sherrill, 2007). When the developmental process of an individual with antisocial behavioral tendencies is examined from birth, the difficult temperament of the newborn, excessive mobility that develops with walking, poor relationships with peers and adults in the preschool period, academic failure, truancy, and problems such as theft best describe the developmental process of the individual's antisocial behavior (Kelley et al., 1997). In addition, it has been shown that risk factors such as the presence of a criminal history in the family, low education level, separation from the family of origin, behavioral disorder symptoms, early onset alcohol and substance use, and truancy from school have a significant effect on committing crimes, and it has been emphasized that neuropsychological and environmental factors have a significant effect on committing crimes (Tärnhäll et al., 2023). In the study by Dodge and Pettitt (2003), it was emphasized that some individuals are born with neuropsychological tendencies and that these tendencies evolve into behavioral problems with negative environmental/sociological interactions, and therefore the problems will be more evident in the individual's adolescence. Especially in childhood, exposure to risk factors such as harsh attitudes and neglect of parents, being ostracized by peers, being scolded by teachers, and academic weakness can lead the individual to interact with antisocial peers and learn destructive behaviors as of adolescence. This can prevent the adolescent from learning prosocial behaviors. When the individual does not develop

healthy problem-solving skills, he or she begins to solve the problems he or she already encounters in an impulsive, aggressive, and hostile manner through the interaction of biological and environmental risk factors. These studies supports the idea that early risk factors have a significant effect on recidivism according to Moffitt's theory of crime. Therefore, it is extremely important for the individual to learn prosocial behaviors that will contribute to the ability to solve interpersonal problems during childhood. In this process, parents, educators, even relatives and neighbors, in short, everyone who comes into contact with the child, has a great role (Kelley et al., 1997). This finding provides evidence for why the life-course persistent antisocial group is more likely to be more exposed to higher levels of both environmental and neuropsychological/biological risk factors compared to the adolescent-limited antisocial group. Life-Course Persistent Individuals start with behaviors such as hitting, biting, and disobeying rules at a very young age, and as they grow older, they display many different types of antisocial behaviors such as fighting, stealing, escaping from school, drug dealing, abuse, and fraud. Especially individuals who defy rules and display aggressive behaviors at a young age may be excluded from the environment and turn to antisocial peers as they experience problems with authority figures. As a result, a decrease in academic success, indiscipline, and loneliness may increase the tendency to engage in criminal activities at later ages (Moffitt, 1993).

The other group in the taxonomy, Adolescent-Limited Antisocial Individuals, do not exhibit antisocial behavioral characteristics in early childhood, and the continuity of their antisocial behaviors is low (Moffitt, 2003). They tend to stop committing crimes as soon as they suddenly start. According to Moffitt (1993), the reason individuals in this group commit crimes is "social imitation". Therefore, as individuals in adolescence interact with peers with antisocial tendencies, they begin to imitate antisocial behaviors and gain status. In these behaviors of antisocial individuals limited to adolescence, the motivation to seek identity and gain status, also under the influence of their antisocial peers, dominates (Moffitt, 2003). This is an indication that individuals who are limited antisocial in adolescence need antisocial peers to commit crimes (Knight & West, 1975). In contrast, individuals in the life-course persistent antisocial group do not need peer support to commit crimes. Adolescent limited group exhibit antisocial behaviors when they gain certain benefits, and they stop when appropriate social behaviors bring benefits. In a sense, those in the adolescent limited group can control their antisocial behavioral impulses. As a result, most individuals stop criminal behaviors as they enter early adulthood.

Before Moffitt's (1993) Developmental Theory of Crime, various theories based on both biological and environmental factors were developed. The biologically based explanation of criminal behavior dates back to the eighteenth century, and these explanations are based on theological views (Rafter, 2001). The idea that people can be inherently evil continued to be influential until Dr. Benjamin

Rush based the behavior of individuals who do not comply with social rules and laws on biological foundations (Rafter, 2001). Rush (1812) suggested that some families are genetically predisposed to mental illness and insanity, that disorders in the brain may have an effect on criminal behavior, and that environmental factors also contribute to this process. In the early nineteenth century, Franz Joseph Gall (1819), the founder of phrenology, took Rush's (1812) biological explanations of crime one step further and argued that the structure of the skull affects personality and mental processes. In this direction, he suggested that criminal behavior is linked to certain regions in the brain. However, although phrenology is a biologically based explanation, it cannot relate criminal behavior to hereditary factors (Rafter, 2001).

Another biological and genetic explanation of crime is the "Theory of Degeneration" developed by Bénédict Morel (1857), which was influential in the nineteenth and twentieth centuries. Morel stated that he was influenced by F. J. Gall while developing this theory (Rosio et al., 2024). According to the theory, moral deterioration of individuals can be caused by both internal and external factors. Living in unhealthy and crowded environments causes deterioration in the nervous system, which is passed down through generations over time and causes the formation of degenerate human races. In addition, Morel (1857) argued that skull deformities, abnormalities in mental processes, and biological deterioration contribute to the degeneration of the human race. However, although this theory bases crime and moral deterioration on biological foundations, it has lost its scientific validity today and has been criticized because it leads to the stigmatization of certain communities.

From the beginning of the twentieth century, intelligence tests began to be used to identify criminals, and the "Feeble-mindedness Theory" was developed by Henry Herbert Goddard (1912). This theory suggests that low intelligence is a hereditary problem and leads to various moral deviations such as criminal behavior, alcoholism, and social corruption (Dennert, 2021). Goddard (1912) argued that if individuals with low intelligence continued to reproduce, these negative effects would spread increasingly in society. He also completely rejected the role of the environment on behavior, stating that no matter how good the environmental conditions are, individuals with low intelligence could not be positively affected by society or environmental factors.

As of the twenty-first century, genetic and neurobiology studies have gained momentum and biocriminology studies have come to the forefront to explain criminal behavior (Rose, 2000). To examine the biological basis of criminal behavior, twin studies, adoption studies, EEG results, heart rate results (HRL), low arousal level, brain imaging, birth complications, minor physical abnormalities (MPAs), malnutrition, neurotoxicity, hormones, neurotransmitters, monoamine oxidase-A gene (MAOA) and other biological indicators such as research have been conducted (Raine, 2002).

In Social Bonds Theory, Hirschi (1969) argued that the most important influence on individuals committing crimes is social/environmental factors such as family, school, and friends. According to him, the most important thing that protects individuals from criminal behavior is social bonds, and he explains this with the concepts of “attachment, commitment, involvement, and belief.” (Macit, 2023). Moffitt (1993), on the other hand, has shown that in addition to environmental factors, biological factors are as effective as environmental factors, especially in order to explain the criminal behaviors of Life-Course Persistent individuals in a broader context and to show in what way they differ from Limited Individuals in Adolescence, and has shown that criminal behavior cannot be explained only in a social context.

According to Social Learning Theory (Bandura, 1977), individuals learn criminal behavior by observing people around them (modeling) and imitating them (imitation). This explanation is significant in terms of the importance of environmental factors emphasized in Moffitt’s (1993) Developmental Crime Theory. However, it leaves out biological factors as in Hirschi’s (1969) theory. In addition, although Adolescent Limited Individuals have gained a certain status by learning criminal behavior from their peers or other social groups through modeling and imitation, this theory is inadequate in explaining the difficult temperaments and neuropsychological problems of Life Course Persistent Individuals. Akers (1998), who developed Bandura’s (1977) theory, explained criminal behavior by adding the concepts of differential association and reinforcement to Social Learning Theory. According to this theory, if an individual spends more time with people who commit crimes (Differential Association) and observes them (Modeling), the probability of learning criminal behavior increases. In addition, reinforcement of criminal behavior leads to the repetition of this behavior (Differential Reinforcement). In addition, positive evaluation of criminal behavior and the development of beliefs and attitudes towards it (Definitions and Values) are also factors that increase criminal behavior (Akers, 1998). In summary, this theory argues that the interaction of environmental factors, learning behavior, and rewards explain criminal behavior. However, Moffitt’s (1993) Developmental Crime Theory also accepts the effect of environmental factors on criminal behavior, and the fact that the criminal behavior of Life Course Persistent individuals is supported by biological and neuropsychological factors makes the theory stronger. On the other hand, Adolescent Limited Individuals are consistent with Akers’ (1998) theory because they receive various opportunities during adolescence and learn criminal behavior through imitation. However, this theory is insufficient to explain the continuity of criminal behavior throughout life. Because Akers (1998) suggests that criminal behavior may be temporary due to changes in environmental factors. In this context, Akers’ theory cannot fully explain the permanent nature of criminal behavior of Life Course Persistent individuals, which is supported by biological and neuropsychological factors.

Routine Activities Theory (Cohen & Felson, 1979) is an approach that argues that criminal behavior occurs when certain opportunities arise for the individual. This approach is a characteristic seen in Adolescent Limited Individuals mentioned in Moffitt's (1993) Developmental Crime Theory. These individuals continue their criminal behavior as long as they gain profit when they commit crimes, but they abandon their antisocial behaviors when they see the possibility of obtaining other opportunities in early adulthood. However, in Life Course Persistent individuals mentioned in Moffitt's theory (1993), the interaction of external factors as well as biological and negative environmental factors emerge as the basic factors shaping crime. For this reason, Routine Activities Theory (Cohen & Felson, 1979) cannot fully explain the reasons why some individuals give up committing crimes throughout their lives and some continue to do so in adulthood. Moffitt's (1993) Developmental Crime Theory, on the other hand, explains in a clearer framework that crime is shaped not only by external factors and opportunities but also by the effect of biological and environmental risk factors on opportunities.

Gottfredson and Hirschi (1990) argued that individuals are not born criminals, stating that genetic factors that contribute to their tendency to commit crimes are not inherited. In this respect, they explicitly rejected the role of biological factors on criminal behavior. Hirschi and Gottfredson (1995) showed low self-control as a general explanatory factor for the tendency to commit crime. However, Moffitt's Developmental Theory of Crime (1993) provides a wide range of explanations, both in terms of biological and environmental factors, as to how criminal behavior progresses with age and under what conditions this situation varies.

In summary, many theories have been put forward to explain criminal behavior from the eighteenth century to the present. These theories have been shaped mainly based on biological and environmental factors and have developed over time and reached the present day. However, many theories have been found inadequate in explaining criminal behavior, and some theories have even been found to lack scientific basis. Moffitt's (1993) Developmental Theory of Crime has provided a comprehensive explanation by emphasizing the interaction of biological and environmental factors as well as the interaction of these two elements and has made an important contribution to the literature. In addition, Rose (2000) has stated that biological factors may play a role in the formation of antisocial behavior, and this supports Moffitt's (1993) emphasis on the importance of the interaction of biological and environmental factors. Rush's (1812) emphasis on the interaction between biological and environmental factors shows that he drew attention to the importance of this interaction approximately a hundred years before his theory, which was based on an approach similar to Moffitt's. In addition, Rafter (2001) has shown in his study that today, the fields of biocriminology and behavioral genetics consider genetic and environmental factors together when explaining criminal behavior.

Risk Factors in Juvenile Recidivism

Risk factors refer to psychological, environmental, and social factors that increase and sustain criminal behavior. These factors consist of components that increase the likelihood of recidivism, especially among juvenile offenders. A review of the literature has identified many risk factors, including family dynamics, adverse childhood experiences, peer influence, substance use, psychological problems, and educational status. However, more work needs to be done on why and how these factors reinforce criminal behavior.

Van der Put and De Ruiter (2016) state that neglect and abuse, being kicked out of home or running away, and preferring to fight to resolve conflicts are important factors that continue the tendency of juvenile criminals to commit crimes. This finding reveals how lack of family support has a negative effect on young people and how this paves the way for them to be prone to crime in the long term. Similar findings are also shown in the study by Ryan et al. (2013). However, the relationship between neglect and crime should be examined in detail. Understanding the point at which neglect within the family triggers recidivism will help develop intervention strategies. An analysis of what kind of psychological and social effects neglect has on young people can provide an important step toward preventing criminal behavior. In addition, Van der Put and De Ruiter (2016) emphasize that women experience various types of child abuse and neglect more than men, but that the relationship between abuse experienced by men and recidivism is strong, while this relationship is weaker in women. This finding indicates a significant gap in understanding the effects of gender on criminal behavior and recidivism. It can be said that the traumas experienced by female offenders, their consequences, and their relationship with crime should be addressed in more detail. More comprehensive studies are needed on the effects of gender differences on psychological traumas and treatment processes. Goldstein and McMullen (2018) also argued that family factors have an effect on the behavior of young people and stated that a broken family can result in a sense of rejection. This research reveals that environmental factors significantly affect the emotional development of an individual as well as their behavioral development.

Studies conducted on Gottfredson and Hirschi's (1990) general theory of crime and Moffitt's (1993) developmental theory of crime show that recidivism can be largely associated with impulsivity and self-control problems (Tillman, 2015). These findings emphasize the role of personal characteristics in understanding individuals' recidivism. However, the general theory of crime may neglect the role of environmental factors. It is known that young people with low socioeconomic status are more prone to risk factors associated with crime. Socioeconomic factors interact not only with individual characteristics but also with environmental and family conditions. This requires considering criminality in a broader social context rather than reducing it to a single factor. Therefore, as in Moffitt's (1993) theory, the factors that predict crime should be examined in detail.

A study conducted by Mallet et al. (2013) indicates that past negative experiences such as behavioral disorders and suicide attempts, age, and the number of crimes committed increase the risk of recidivism. These findings reveal that psychological and emotional traumas in particular are the main factors that cause juvenile offenders to recidivate. However, it is clear that such psychological factors, especially suicidal thoughts, need to be treated with a more comprehensive approach. In addition, it should be considered that family and social support should also be included in addition to individual treatment plans. It should be discussed whether the variables of age and number of crimes are shown to be important risk factors for recidivism and whether young people use this as a coping strategy by reinforcing criminal behavior with age.

In a retrospective study conducted in our country (Erbay & Gülüm, 2018), the factors that are effective in the recidivism of children tried in juvenile courts are examined. According to the results, risky peers, spending time in internet cafes, dropping out of school, number of siblings, poor family sharing and substance use, and age at first crime play an important role in recidivism. This study emphasizes how much recidivism is affected by environmental factors. In addition, it reveals that family support, education, healthy peer groups, and quality time are important in preventing crime. The findings reveal that environmental factors have a significant effect on the future behavior of young criminals. Similarly, Crawford et al. (2018) stated that socializing with peers who use substances can cause antisocial behavior. The increase in time spent with unhealthy peers can cause their anti-social and maladaptive behaviors to be imitated and reinforced over time, leading to criminal behavior.

In the study by Benda and Tollett (1999), it was shown that environmental and social factors such as criminal history, carrying a weapon, domestic neglect/abuse, poor family relationships, not living in a two-parent home, being a gang member, substance abuse, ethnicity, and gender are among the factors that determine recidivism and that the strongest effect is criminal history. However, no effect of psychological factors was found in this study, indicating that recidivism is largely due to environmental factors. In this context, it can be suggested that supportive family environments should be provided, gangs should be prevented, and early intervention programs should be developed. In addition, the fact that ethnicity is effective in recidivism indicates that the effect of discrimination should be investigated further.

Similar findings were also shown twenty years later in the studies of Kennedy and colleagues (2019) and Forsyth and colleagues (2018). According to the findings of these studies, neighborhood, antisocial peers, family problems and bad parenting, bad family relationships, gang membership, substance use, and academic failure were found to be risk factors affecting the recidivism of youth. When the studies of Benda and Tollett (1999), Kennedy and colleagues (2019), and Forsyth and colleagues (2018) are examined, it is seen that the intervention

studies for crime have not made much progress in the past and there are still some things that are missing. The findings emphasize that the factors in the individual's environment should be rearranged in a way that does not lead to crime and prevents crime.

In a study examining the relationship between ethnic differences, socioeconomic status, and violence and recidivism (Chauhan et al., 2009), it was revealed that black people who live in more disadvantaged neighborhoods therefore witness violence more, which increases recidivism; white people are also exposed to parental abuse, which predicts recidivism. This study reveals different reasons for recidivism by focusing on ethnic differences together with environmental factors. However, it has not been explained why these factors predict recidivism. In addition, since the measurement of witnessing violence with a self-report scale involves the subjective assessment of violent behavior, it does not provide a strong result. When the findings are considered as a whole, it is shown that more studies specific to ethnic groups are needed. A healthier living environment should be provided for black individuals, and security forces should be increased to reduce witnessing violence. It is also important to implement abuse prevention studies for white individuals.

In a study examining the risk factors for recidivism in Spain, antisocial peer group, academic failure, age at first crime, family criminal history, low parental supervision, and psychological problems were found to be important factors (Ortega-Campos et al., 2016). The results were consistent with other results both in Spain and around the world. In addition, categorizing risk groups may help identify individuals who require high-level intervention. However, the short duration of the study may be considered a shortcoming in determining the level of recidivism. Conducting longer cross-sectional studies in the future will provide more reliable results in determining recidivism rates. In addition, basing individuals' psychological problems on subjective assessments may be considered among the shortcomings of the study. In future studies, using personality inventories or symptom screening tests to detect psychological problems may provide more effective results. Finally, socioeconomic level, court decisions, and rehabilitation programs could be associated with recidivism rates, and more reliable results could be obtained. Nevertheless, shedding light on the interaction of the risk factors mentioned in the study and emphasizing protective factors are important in determining preventive studies on criminal behavior.

In a study conducted by Mulder and colleagues (2010), criminal history, domestic violence and problems, substance abuse, behavioral and psychological problems, antisocial behavior during treatment, conscience and empathy, social and academic skills, and social networks were found to be associated with recidivism among young offenders. Based on the factors given, it can be concluded that environmental factors have a major impact on recidivism. However, it can be said that the treatment phase needs to be structured more effectively to cont-

rol the antisocial behavior factor during treatment. Reducing recidivism requires paying close attention to dynamic risk factors such as antisocial behavior during treatment, as these characteristics can be changed by the therapeutic process. In addition, the study shows that recidivism can be successfully prevented by using a multi-system strategy that addresses the needs of the offender and their family. It was also found that the model formed by the risk factors mentioned did not explain a high rate of recidivism. In addition, it is thought that the lower recidivism rate of sexual offenders can provide more meaningful data in terms of risk factors by separating offenders according to their crime types. Similarly, Mulder et al. (2010) stated that the risk factors that are effective in re-offending include past criminality, behavioral disorders, family problems, family criminality, interaction with criminal peers, and defiance of treatment. When the findings are considered, it is seen that psychological and environmental factors affect recidivism. However, the limited period measured for re-offending is at a level that questions the effectiveness of the research results. Future studies should re-examine risk factors by targeting a longer risk period and making repeated measurements. Based on the results, it can be said that recidivism can be prevented by increasing family support programs and improving rehabilitation processes.

Although many studies have shown that family problems, parental criminality, neglect and abuse, and parenting skills predict recidivism in youth, it is not clear how family processes relate to recidivism. Williams and Smalls (2015) investigated the relationship between family problems and recidivism in youth and showed that most parents of youth who recidivism are individuals who adopt a permissive parenting style and apply inconsistent discipline and weak supervision. Based on these results, it can be concluded that in families where praising, appreciating, rewarding, spending time together, and establishing closeness with their children are lacking, youth are inadequate in learning prosocial behaviors, cannot learn to recognize and express their feelings, and therefore tend to engage in antisocial behaviors more. This study demonstrates how parental behaviors can have a major impact on a youth's life. Therefore, increasing family education and increasing the participation of parents and children in guidance programs will be beneficial in preventing recidivism. Apart from this, it is thought that examining the parenting styles of mothers more in this study will provide more meaningful results in understanding the effect of parents on recidivism. Similar results are found in the study of Kennedy et al. (2019). According to this study, parents' inadequacy in raising children and their inability to set boundaries are important risk factors. Children who do not set boundaries may turn to antisocial behaviors and take the risk of engaging in criminal behavior to get what they want because they cannot learn to respect the boundaries of others as of adolescence. Another study found that for young girls, attachment to mothers and for young boys, attachment to fathers were related to the development of criminal behavior (Hoeve et al., 2012). The quality of identification that young people establish with their same-gender

parents is important because they can learn from imitating their parents' behaviors, which can affect their identity development and the extent of their relationships with other people.

Docherty and colleagues (2021) examined the relationship between cognitive and emotional regulation skills and recidivism in detained young offenders. The factors examined in cognitive regulation included consequential thinking, goal setting, situational perception, dealing with others, and staying in the moment, while the emotion regulation factors included dealing with emotions, controlling impulses, controlling aggression, dealing with distress, monitoring internal triggers, and monitoring external triggers. When the findings were examined, it was found that emotion regulation skills were related to aggressive behavior, which in turn was related to recidivism behavior. In addition, it was stated that cognitive regulation skills affected emotional regulation skills. When the findings were considered, it could be inferred that the way a young person handles a problem could affect their feelings towards the problem, which could result in criminal behavior. If interventions on the subject could be designed to improve the cognitive and emotional skills of young people, a decrease in recidivism rates could be observed. Although the study was conducted with a large sample, the fact that interviewer bias was not taken into account may have created a significant problem. In addition, the lack of understanding of which emotional or cognitive skills have a significant effect on recidivism and the lack of specification of which paths are followed for the acquisition of these skills during the detention process point to the shortcomings of the study.

The proportion of juvenile offenders exposed to domestic violence was compared to those not exposed, and the study looked at the relationship between risk and protective factors. The results show that juvenile offenders exposed to domestic violence have greater historical, social/contextual, and individual risk factors for recidivism and fewer protective factors against recidivism (Aguliar Ruiz and Pereda, 2021). It is known that exposure to domestic violence among family problems has a significant impact on recidivism. Knowing what psychological, social, and individual differences are associated with recidivism and whether or not exposure to domestic violence is important for developing interventions that address the needs of young people (Aguliar Ruiz and Pereda, 2021). When the findings are examined, it is indicated that exposure to domestic violence and poor parental management are associated with greater individual and social risk factors and lower levels of protective factors for recidivism. It is also important that peer delinquency has a significant impact on recidivism in young people. Therefore, intervention studies should help young people interact with healthy peers and develop healthy bonds. Young people who are exposed to domestic violence and grow up with a lack of supervision cannot learn prosocial behaviors, cannot establish healthy bonds, do not participate socially, do not have compatible personality traits, and show low commitment to school/work. However, this study is

interesting in that it indicates that being exposed to domestic violence does not make a difference in terms of recidivism. Because being exposed to domestic violence has been associated with having more risk factors and fewer protective factors for recidivism. Therefore, studies aimed at preventing recidivism should be structured specifically according to the characteristics and needs of domestic violence groups.

The frequency of childhood negative experiences, maltreatment, and post-traumatic stress is higher in criminals than in the general population (Vitopoulos et al., 2018). Wolff and Baglivio (2016), who investigated the effect of childhood maltreatment on recidivism in detail, showed that individuals who were exposed to childhood maltreatment perceived other people's attitudes as malicious due to the negative effect, and thus criminal behavior was predicted. In addition, it was stated that problematic peers, substance use, and age of onset of crime also increased the risk of recidivism. In addition to environmental factors, ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) was found to predict recidivism. This finding was similar to the study by Van der Put et al. (2012). In this study, it was found that juvenile criminals with both ADHD and behavioral difficulties had the highest recidivism rates compared to juvenile criminals with only ADHD or without either of these disorders. As a result, therapies that focus on risk and protective variables in multiple areas may be most advantageous for juvenile offenders with ADHD. Functional Family Therapy and Multisystemic Therapy are examples of evidence-based therapies that may work well with these populations. Wolff and Baglivio's (2016) study is an important study that demonstrates both the direct and indirect effects of childhood maltreatment on recidivism. However, it falls short of explaining which type of childhood maltreatment has a greater effect on recidivism. In addition, the limited follow-up period of recidivism risk was found to be insufficient to understand whether these offenders limited their risk to adolescence or continued throughout their lives. To obtain better results, a more detailed study of childhood maltreatment with a longitudinal study would be effective in improving the family trauma of young people and in intervention studies aimed at preventing crime. The potential emotional, social, and mental health effects of maltreatment, along with other areas of crime risk for young people, would be appropriate targets for correctional rehabilitation interventions (Vitopoulos et al., 2018).

It is important to examine the effects of both environmental and psychological factors on recidivism. Baglivio et al. (2017) examined the effects of parental problems and psychological diagnoses on recidivism in a large sample. The results found that parental substance use was related to ADHD diagnosis and negative emotionality in youth and that these were positively associated with recidivism. Although this study explained how both psychological and environmental factors interact, it was insufficient to explain the interaction of psychological and environmental factors because a limited number of variables were examined. More

meaningful results could be obtained by focusing more on psychological problems and parental problems in future studies.

Narvey et al. (2020), in their study investigating the effects of childhood negative experiences and empathy skills on recidivism, concluded that exposure to trauma and low empathy levels are associated with recidivism. In particular, an increase in the type of negative childhood experiences has been associated with an increased rate of recidivism. In addition, the finding that improvements in empathy skills can reduce the impact of childhood negative experiences has been shown to indirectly prevent recidivism. This study, showing that empathy skills have a significant effect on childhood negative experiences, may be important in understanding why individuals who have negative experiences in childhood are more prone to criminal behavior. In addition, the fact that the study was conducted with a large sample is among its strengths. However, the fact that psychological assessment tools were not used to measure risk factors in this study may have caused the problem of interviewer bias.

Up to this point, environmental, social, and psychological factors that cause young people to recidivism have been examined in depth. However, these risk factors have mostly been outlined around the lack of positive factors and the abundance of negative factors in the individual's private life. A limited number of studies have investigated the role of prisons in recidivism. Wallace and Wang (2020) investigated how the physical and mental health of offenders during their sentences would affect recidivism. The results showed that good physical health had a positive effect on recidivism, while psychological health had the opposite effect. These findings show how important psychological health is in preventing recidivism. As long as an individual's psychological health is poor, the likelihood of recidivism poses a great risk. If young offenders are rehabilitated and supported in a way that allows them to be integrated into society while in prison, the likelihood of them committing crimes will decrease. Therefore, the importance of each day spent in prison is very important for both the individual and society. As a result, the physical and psychological health status of the individual in prison is closely related to the recidivism status.

In summary, research on recidivism demonstrates the multifaceted nature of risk factors faced by juvenile offenders and how these factors interact. However, the interactions of these factors should be analyzed in more depth, and more research should be conducted on how different social, psychological, and environmental factors shape recidivism. In addition, it is seen that gaps in the literature need to be filled, and factors such as age, gender, race, socioeconomic status, psychological health, and biological problems should be addressed more comprehensively. In this context, future studies should adopt a broader and multidisciplinary approach, which will allow for the development of more effective strategies for preventing recidivism. In addition, the literature sheds light on why some juvenile offenders continue to commit crimes throughout their lives by emphasizing the

effects of social, psychological, and environmental risk factors. However, examining both environmental and neuropsychological factors together will allow for the explanation of the continuity of recidivism. In this way, Moffitt's (1993) developmental theory of crime will be understood more clearly.

Protective Factors in Juvenile Recidivism

Focusing on risk factors that are effective in preventing crime; however, the lack of protective factors may not be sufficient to avoid criminal behavior in the long term. Therefore, examining protective factors as well as risk factors is equally important. It is important to identify protective factors, which are psychological, environmental, and social factors that come together to reduce the likelihood of young offenders re-offending. These factors play a key role in deterring young people from crime and reintegrating them into society. When the literature is examined, it is seen that many factors such as a healthy family environment, positive peer relationships, academic success, and the development of cognitive and emotional skills are effective in this process. Studies on protective factors in the literature are limited. However, further research will contribute to the development of effective treatment plans and rehabilitation programs by identifying more comprehensive protective factors.

In the bulletin published by the American Justice Department, it was stated that the fact that protective factors are more than risk factors can help balance the negative effects of risk factors in the lives of young people (Flores, 2003). According to this bulletin, protective factors include female gender, preschool social behaviors, cognitive performance level, academic development, and empathy. Another study investigated the effects of parental support and supervision and peer influence on criminal behavior. According to the findings of this study, while parental support and supervision had a negative effect on criminal behavior in a 12-month period, it was found that the criminal behavior of the closest friend had no positive or negative effect on the young person. However, the fact that the majority of the young people in this study lived with both parents and continued their education was insufficient to show whether there was a difference between young people living in separated families and those who disrupted their education. It is thought that more comprehensive results can be obtained with a more diverse sample group. In addition, obtaining information about parental support from both the parent and the child can clarify how this interaction looks from the perspective of the child and the parent. Although it has been stated in the literature that antisocial peers and gangs affect criminal behavior, the fact that the best friend's positive or negative effect on criminal behavior was not observed in this study underlines the need for more detailed research on friendship relationships.

Cuervo and Villanueva's (2014) study investigated the protective factors that are effective in young people's re-offending. According to the results, having

more protective factors is associated with lower levels of recidivism. These protective factors include a positive parenting style and family environment, a good school/work environment and success, positive peer relationships, opposing substance use, positive leisure/entertainment times, and pro-social personality, behaviors, and attitudes. It has been stated that opposing substance use and pro-social attitudes are the strongest protective factors in reducing re-offending. Based on the findings, it is seen that family support, supportive parenting, and a good school/work/friend environment reinforce the behaviors that are accepted by society, and these create a shield against committing crime. However, instead of evaluating protective factors as two-sided as present/absent in the analysis, restructuring protective factors with a Likert-type scale may provide more effective results. It would be beneficial for future studies to examine more protective factors and to offer suggestions for improvement work appropriate to these factors.

A study investigated which protective factors were effective in serious, violent, and chronic young offenders (Baglivio et al., 2014). The results show that lower levels of substance use and pro-social behavior in the past reduce the rate of recidivism. This study is important in that it investigates both the past and current existence of protective factors. In this way, it can be clearly understood whether past experiences, conditions or current situations are important in young people's recidivism. In addition, it was emphasized in this study that serious, violent, and chronic young offenders have fewer protective factors. It has been shown once again how important it is to increase protective factors in treatment and prevention studies. It can be said that more meaningful results can be achieved by reaching more parents and young offenders.

Shepherd et al. (2016) investigated the effects of the prevalence of protective factors on recidivism in youth. Individuals with a low risk of committing crime were found to have more protective factors. In particular, pro-social behavior and school adaptation were found to be associated with not committing crime again. In addition to these factors, strong social support, positive attitudes towards intervention and authority, and resilient personality traits are among the factors that prevent crime. When the findings are examined, it is seen that improving social and environmental factors can significantly prevent crime. However, conducting this study with young female offenders prevented the similarities and differences in protective factors across genders. In addition, the fact that protective factors were not evaluated with an ordinal scale like risk factors prevented the understanding of how the level of protective factors is related to criminal behavior. A larger sample study including young female offenders would be important in understanding the effects of protective factors.

In a study investigating the protective factors that prevent young offenders from recidivism, it was shown that family support and control, school participation, education, having social support networks, moral development, and pro-social behaviors were important protective factors (Cardona Isaza & Trujillo Cano,

2022). When these protective factors are examined, it can be thought that a healthy family environment positively affects both school participation and social support networks, which contribute to both moral development and prosocial behaviors. Children who grow up in a healthy family environment can solve problems by talking and discussing, not by fighting, and thus their acceptance in society can increase. This study provides a multifaceted evaluation by using a large sample and valid and reliable measurement tools, examining individual, environmental, social, and community factors. However, it did not address psychological factors. In addition, the insufficient female sample reduces the generalizability of the findings. The fact that the relationship between different types of crime and protective factors is not examined can be shown as a weakness.

The study conducted by Barnes-Lee and Campbell (2020) examined protective factors that reduce the risk of recidivism during adolescence. This study grouped protective factors as individual, family, and social factors. These factors include strong social skills, prosocial attitudes, low aggression levels, positive responses to authority, strong parenting, consistent parenting, strong bonds, the importance given to education, healthy peers, interaction with healthy adults, and participation in social activities. This study focused on environmental and social factors as well as individual factors. Considering that the characteristics of the individual may also affect access to environmental and social protective factors, it is thought that individuals with strong social skills can interact more easily with environmental and social factors. In addition, it can be commented that young people who respond positively to authority can establish healthier relationships with authority figures in the family, school, and other adults in the community. However, the fact that the study was below the expected follow-up period may be a fundamental factor preventing a more reliable study of the possibility of recidivism. In addition, a detailed examination of gender and race factors will help to reach healthier results.

ADHD has been associated with recidivism in studies in the literature (Moffitt, 1993; Pratt et al., 2002; Gordon & Moore, 2005; Van der Put et al., 2012). Therefore, it is important to examine the protective factors in youth with ADHD. Van der Put and colleagues (2012) divided the protective factors effective in ADHD into three main groups. Individual protective factors include positive attitudes and behaviors, low levels of aggression, and self-control skills. Family factors include parental support and supervision, strong relationships within the family, and consistent discipline. Finally, environmental factors include school attendance and academic success, establishing relationships with healthy peers, and communicating with positive adults. This article presents a large sample review, evaluates protective factors, provides necessary guidance for intervention and rehabilitation programs, and emphasizes multifaceted interventions for youth with ADHD. However, the fact that the factors evaluated in the study are based on self-reporting and lack gender and racial diversity despite the large sample reduces the generalizability of this research.

In the meta-analysis study conducted by Aazami et al. (2023), it was stated that high academic success and strong and positive parental relationships are protective factors against delinquency. Therefore, it has been suggested that family-based treatments and approaches are effective intervention strategies in preventing crime. Therefore, it has been argued that the effects of family, peers, neighborhood, school, and society should be examined to combat environmental factors that cause criminal behavior. Based on the meta-analysis findings, the fact that the family factor is effective in protective factors, as well as risk factors, underlines how important it is in building the individual's future life. Future studies, especially investigating which approach or intervention will yield the most effective results, will help prevent criminal behavior.

There is a negative relationship between low empathy levels and criminal behavior (Ashraf et al., 2014). It has been proven that negative treatment in childhood is also associated with low empathy skills (Cerqueira & Almeida, 2023). Therefore, the finding that developments in empathy skills can reduce the impact of negative childhood experiences can indirectly prevent recidivism (Narvey et al., 2020). Focusing on empathy skills in family support programs or family therapy interventions can help young people establish healthier relationships with their families. In this way, young people can integrate into society and have the opportunity to maintain healthier relationships.

The effects of risk and protective factors during the intervention on recidivism were examined (Kleeven et al., 2025). When the results were examined, it was found that male offenders had less risk and more protective factors after the intervention. Increased protective factors include resilience, motivation, relationships, and expert support. Based on these results, it is concluded that both individual support and improvement of environmental factors have a positive effect. However, both the exclusion of female offenders from the study and the insufficient sample size prevented the research results from being strong. In addition, it would be useful to discuss what kind of results longer-term interventions will yield.

Van Dam (2005) drew attention to other important factors in addition to similar findings in the literature in his doctoral study on risk and protective factors. He stated that attitudes toward crime affect criminal behavior and that having a negative attitude toward crime will also prevent recidivism. It has been associated with the fact that young people who are released after treatment or prevention studies re-engage in crime because they return to the environment where they committed crimes. This finding is an indication of how important the environment they live in has an effect. Although young people stay away from crime during the treatment phase, behaviors that have been extinguished can be reinforced again, and criminal behavior can continue. For this reason, making the neighborhood where young people live safe is important in terms of ensuring the continuity of the effectiveness of treatment and intervention studies. Apart from this, it has been stated that attendance at work has a preventive effect on crime, just like school

performance. Attendance at work can create a sense of attachment and belonging for the individual, which can contribute to the individual's social relationships. In addition, it has been shown that thinking about the future and having certain goals regarding school or work is an important protective factor for juvenile offenders. Having a purpose and goal for an individual can help them make an effort for themselves and increase their motivation. In addition to positive peer and social relationships, marriage and having a supportive partner have also been shown to have a preventive effect on criminal behavior. Both emotional and social support from a partner can help an individual stay away from unhealthy behaviors and continue a regular life.

In summary, many individual, social, psychological and environmental factors are effective in young people's re-offending. Studies have shown that individuals need the integrated effect of more protective factors in order to combat existing risk factors and reduce the negative effects they create. It is predicted that young criminals will move away from criminal behavior as long as they are supported by effective interventions and treatment plans. Future studies need to work with different ethnic groups, determine protective factors specific to different types of crime, investigate the female gender, and continue studies with longer follow-up periods.

Crime Rates in USA and UK

It is observed that juvenile delinquency has decreased significantly in the US and the UK. This decrease is a promising sign that security policies against crime have been increased, social safety has been provided, and treatment and intervention programs are effective. According to the report published by Juvenile Court Statistics (Hockenberry et al., 2024), juvenile delinquency rates in the US increased between 1960 and 2005, decreased from 2005 until 2021, but increased again in 2022. When rates are examined by type of crime, total crime decreased by 45% between 2013 and 2022. However, the increase between 2021 and 2022 is stated as 27%. The crime types that have decreased the most from 2013 to 2022 include larceny-theft (-71%), liquor law violations (-68%), obstruction of justice (-65%), burglary (-57%), drug law violations (-56%), trespassing (-53%), disorderly conduct (-52%), and arson (-50%). According to these results, it is concluded that the most significant decreases were in property and public order crimes. The crime types that increased in the same period include homicide (159%), motor vehicle theft (35%), other personal crimes (7%), aggravated assault (6%), and nonviolent sex offenses (3%). The fact that the total crime rate 2022 remained below the pre-pandemic rate reveals that crime prevention policies contribute to social order.

When the demographic characteristics of juvenile offenders are examined, it is stated that 89% of the 33 million children tried in 2022 were between the ages

of 10 and 16. The same report also states that the type of crime committed creates certain differences in terms of age. According to this report, slightly more than half of the general crimes were committed by juvenile offenders under the age of 16. Common crimes committed by those under the age of 16 include personal crimes and most property crimes. The highest rates include arson (76%), violent sex offenses (66%), disorderly conduct (65%), other nonviolent sex offenses (65%), and other public order offenses (65%). According to the report, it is stated that the number of cases involving 17-year-olds is lower than that of 16-year-olds. This is because, in some states, 17-year-olds are referred to criminal court rather than juvenile court. However, adding juvenile offenders aged 17 and over to these statistics will help determine whether the crime is limited to adolescence. From 2005 to 2021, the crime rate for juveniles of all ages decreased and increased in 2022. When the rates in 2022 were examined, it was stated that the largest share of crime cases was made up of young people aged 16, and this rate decreased sequentially from the age of 17. When the difference in crime rates between genders was examined, it was stated that 72% of the crimes were committed by males in 2022. Although crime rates have been decreasing since 2005, males have always committed more crimes than females every year (Hockenberry et al., 2024). When evaluated in terms of ethnicity, it was stated that the crimes committed were white, black, Hispanic, American Indian, and Asian, respectively. This difference between ethnicities underlines the need to provide specialized intervention programs for each cultural group and to ensure that individuals from different ethnic groups can live together safely.

When the findings are considered as a whole, it is stated that crime rates in the USA increased gradually between 1960-1995, did not change between 1995-2005, decreased between 2005-2021, and increased slightly again in 2022. It can be concluded that the majority of juvenile offenders committing crimes are 16-year-old white males. The reflection of the developments in America's security and intervention policies after 2005 as a decrease in crime rates is promising for the future. However, more importance should be given to the types of crimes that increase in some age groups, and both school and family support programs should be increased. It is thought that this will prevent juveniles from being dragged into crime.

When crime rate reports in England and Wales are examined (Youth Justice Statistics, 2024), a decrease is observed in the number of juvenile offenders arrested between 2013 and 2021, but a slight increase is observed from 2022 onwards. These rates are similar to juvenile delinquency rates in the USA. Although there has been a 53% decrease since 2013, there is a 9% increase in crime from 2022 to 2023. When arrest rates by type of crime are examined between 2022-2023, robbery is in the first place with a rate of 31%. This list is followed by theft offenses (22%) and community crimes (21%). On the other hand, there are decreases in the rates of public order (-1%), fraud (-3%) and sexual crimes (-5%). Proven

crimes committed by children have only increased by 1% in 2023 compared to the previous year. Two crimes that increased compared to the previous year were burglary theft and handling stolen goods. In contrast, drug crimes and property damage crimes decreased.

When the demographic characteristics of the arrested juvenile offenders are examined, it is stated that 73% of the crimes between 2013 and 2023 were committed by whites, similar to the USA. It was determined that this list was followed by blacks, Asians/others, and mixed groups, respectively. When examined according to the age variable, it was stated that 74% of the juveniles who received warnings and punishments were in the 15-17 age group, and 26% in the 10-14 age group. Juvenile offenders in the 15-17 age group, which has a high rate of committing crimes, constitute 36% of the population, and 86% of the children who received warnings or punishments are boys. According to the results of the published report, although a slight decrease has been observed in the rate of girls receiving warnings or punishments since 2013, this decrease is more pronounced in boys. These rates are similar to the rates in the USA.

The proven recidivism rate of juvenile offenders increased by 0.9 points to 32.2% in 2022. However, the recidivism rate of juvenile offenders has decreased significantly from 2012 to 2021. Similarly, the recidivism rate for men was found to be higher than that of women. The recidivism rate was also found to be higher in the 15-17 age group. The findings show that the recidivism rate is related to the number of previous offenses. While the probability of a juvenile offender committing a first-time offense to commit a second offense is 17.6%, the recidivism rate for those committing 11 or more offenses suddenly increases to 66.6%. This sharp increase is a clear indication of how seriously involvement in crime affects recidivism. If we summarize the crime rates in England and Wales, it is stated that the majority of proven offenses are committed by white males aged 15–17. This result is almost the same as the results in the USA.

The declines in juvenile crime rates in the US and UK over the last 20 years may have been possible with the totality of efforts to reduce risk factors and increase protective factors, and with the deterrence of the criminal justice system. In this sense, it would be beneficial for the government to address environmental and social risk factors in detail and to educate youth, their families, and all individuals who may interact with them about the negative aspects of criminal behavior. Informing and educating citizens about youth crime in the media, schools, and workplaces may enable adults to become healthier role models. The development of prosocial behaviors in juveniles can be supported, and the decline in crime rates can be continued by expanding family support programs and peer programs.

Conclusion

Juvenile offenders, individuals under the age of eighteen who violate the law or social norms, present a significant challenge for juvenile justice systems worldwide. Recidivism, the tendency of young offenders to commit new crimes, exacerbates the issue. This review study examined the risk and protective factors influencing juvenile delinquency within the context of Moffitt's Developmental Theory of Crime which views crime as a developmental process shaped by the interplay of biological, environmental, and psychological factors. This theory provides an important framework for understanding the risk of juvenile delinquents to recidivate.

The research has revealed several risk factors that play a role in the recidivism of juvenile offenders. Among these, environmental factors such as family trauma, inadequate parenting, low socioeconomic status, substance use, academic failures, antisocial peers, and peer pressure stand out. The "life-course persistent" (LCP) and "adolescence-limited" (AL) offender types developed by Moffitt provide a critical perspective in understanding the criminal behavior of young people. LCP offenders are individuals who exhibit behavioral disorders and criminal tendencies from an early age and generally exhibit long-term criminal behavior, which shows that they are more prone to recidivism. On the other hand, AL offenders are individuals who exhibit criminal behavior limited to adolescence, and these individuals, unlike LCP individuals, need antisocial peer groups to commit crimes. These individuals have a higher chance of staying away from crime. Risk factors are especially important for individuals in the LCP group. It is important to identify risk factors and reduce the effects of these factors.

Conversely, protective factors include family support, education, early intervention, and interaction with healthy peers. These factors can help prevent youth from engaging in crime and significantly reduce the risk of recidivism. Additionally, when efforts to reduce risk factors alone are insufficient, the presence of protective factors can prevent youth from engaging in crime. In Moffitt's theory, the interaction between environmental and biological factors plays a critical role in understanding the dynamics that shape individuals' criminal behavior.

In conclusion, reducing recidivism among juvenile offenders requires a multifaceted approach that addresses both protective and risk factors. Protective factors including family support and positive school experiences can promote positive development and reduce the likelihood of delinquent behavior and recidivism. On the other hand, risk factors such as exposure to violence, substance abuse, and mental health challenges must be addressed to prevent the recidivism. Effective intervention should not only target individual factors but also the broader environmental and social influences that contribute to criminal behavior.

Moffitt's Developmental Theory of Crime provides a robust theoretical framework for understanding the dynamic interaction between these various factors. By incorporating this theory, policymakers, educators, and juvenile justice professionals can collaborate to develop more effective strategies to reduce recidivism and foster positive outcomes for young offenders. Furthermore, additional research on juvenile recidivism that is specifically designed for the needs of numerous cultures and nations is required. Such research will be invaluable in identifying the most successful therapeutic modalities for juvenile offenders, particularly during the rehabilitation phase, benefiting both society and the individuals involved.

References

- Aazami, A., Valek, R., Ponce, A. N., & Zare, H. (2023). Risk and protective factors and interventions for reducing juvenile delinquency: A systematic review. *Social Sciences, 12*(9), 474. <https://doi.org/10.3390/socsci12090474>
- Aguliar Ruiz, R., & Pereda, N. (2021). Exposure to family violence and risk factors for recidivism in juvenile offenders. *Victims & Offenders, 17*(2), 219-237. <https://doi.org/10.1080/15564886.2021.1888168>
- Akers, R. L. (1998). *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*. Northeastern University Press.
- Ashraf, S., Khalid, S., & Ahmed, F. (201). *A Study of Emotional Empathy and Delinquency*. In *1st International Conference on Social Sciences and Humanities, ICSH 2014* (pp. 415-425). European Scientific Institute, ESI.
- Baglivio, M. T., Jackowski, K., Greenwald, M. A., & Howell, J. C. (2014). Serious, violent, and chronic juvenile offenders. *Criminology & Public Policy, 13*(1), 83-116. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12064>
- Baglivio, M. T., Wolff, K. T., Piquero, A. R., DeLisi, M., & Vaughn, M. G. (2017). Multiple pathways to juvenile recidivism: Examining parental drug and mental health problems, and markers of Neuropsychological deficits among serious juvenile offenders. *Criminal Justice and Behavior, 44*(8), 1009-1029. <https://doi.org/10.1177/0093854817714810>
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall.
- Barnes-Lee, A. R., & Campbell, C. A. (2020). Protective factors for reducing juvenile reoffending: An examination of incremental and differential predictive validity. *Criminal Justice and Behavior, 47*(11), 1390-1408. <https://doi.org/10.1177/0093854820952115>
- Benda, B. B., & Tollett, C. L. (1999). A study of recidivism of serious and persistent offenders among adolescents. *Journal of Criminal Justice, 27*(2), 111-126. [https://doi.org/10.1016/s00472352\(98\)00051-8](https://doi.org/10.1016/s00472352(98)00051-8)
- Cacho, R., Fernández-Montalvo, J., López-Goñi, J. J., Arteaga, A., & Haro, B. (2020). Psychosocial and personality characteristics of juvenile offenders in a detention centre regarding recidivism risk. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context, 12*(2), 69-75. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2020a9>
- Cardona Isaza, A. D., & Trujillo Cano, Á. M. (2022). Reincidencia delictiva en adolescentes colombianos: Factores de riesgo Y protectores relacionados. *Interdisciplinaria. Revista de Psicología y Ciencias Afines, 40*(1). <https://doi.org/10.16888/interd.2023.40.1.25>

- Chauhan, P., Reppucci, N. D., & Turkheimer, E. N. (2009). Racial differences in the associations of neighborhood disadvantage, exposure to violence, and criminal recidivism among female juvenile offenders. *Behavioral Sciences & the Law*, 27(4), 531-552. <https://doi.org/10.1002/bsl.868>
- Cerqueira, A., & Almeida, T. C. (2023). Adverse childhood experiences: Relationship with empathy and Alexithymia. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 16(3), 559-568. <https://doi.org/10.1007/s40653-023-00520-6>
- Cohen, L., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44, 588-608.
- Cohen, P., Smailes, E., & Brown, J. (2004). Effects of childhood maltreatment on adult arrests in a general population sample. In B. S. Fisher (Ed.), *Violence against women and family violence: Developments in research, practice, and policy* (pp. II-1-I-10). Washington, DC: National Institute of Justice, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice
- Crawford, L. A., Novak, K. B., & Foston, A. K. (2018). Routine activities and delinquency: The significance of bonds to society and peer context. *Crime & Delinquency*, 64(4), 472-509. <https://doi.org/10.1177/0011128716679795>
- Cuervo, K., & Villanueva, L. (2014). Analysis of risk and protective factors for recidivism in Spanish youth offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 59(11), 1149-1165. <https://doi.org/10.1177/0306624x14557917>
- Cunneen, C., & Luke, G. (2007). Recidivism and the effectiveness of criminal justice interventions: Juvenile offenders and post release support. *Current Issues in Criminal Justice*, 19(2), 197-210. <https://doi.org/10.1080/10345329.2007.12036426>
- Day, A., Howells, K., & Rickwood, D. (2003). *The Victorian juvenile justice rehabilitation review*.
- De Kemp, R. A., Scholte, R. H., Overbeek, G., & Engels, R. C. (2006). Early adolescent delinquency. *Criminal Justice and Behavior*, 33(4), 488-510. <https://doi.org/10.1177/0093854806286208>
- Dennert, J. W. (2021). The Kallikak Family: A Study in the Heredity of Feeble-Mindedness (1912), by Henry Herbert Goddard. Embryo Project Encyclopedia (2021-07-30). ISSN: 1940-5030 <https://hdl.handle.net/10776/13291>
- Docherty, M., Lieman, A., & Gordon, B. L. (2021). Improvement in emotion regulation while detained predicts lower juvenile recidivism. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 20(2), 164-183. <https://doi.org/10.1177/15412040211053786>
- Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology*, 39(2), 349-371. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.2.349>
- Dodge, K. A., & Sherrill, M. R. (2007). The Interaction of Nature and Nurture in Antisocial Behavior. In D. J. Flannery, A. T. Vazsonyi, & I. D. Waldman (Eds.), *The Cambridge handbook of violent behavior and aggression*. Cambridge University Press.
- Egeland, B., Yates, T., Appleyard, K., & Van Dulmen, M. (2002). The long-term consequences of maltreatment in the early years: A developmental pathway model to antisocial behavior. *Children's Services*, 5(4), 249-260. https://doi.org/10.1207/s15326918cs0504_2
- Elliot, D. S. (1994, March). *Youth Violence: An Overview* [Paper presentation]. Children and Violence Conference, Queenstown, MD

- Erbay, A., & Gülüm, Z. (2018). Çocuklarda Suç Tekrarını Yordayan risk Faktörleri. *The Bulletin of Legal Medicine*, 23(3), 162-168. <https://doi.org/10.17986/blm.2018345599>
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis*. W.W. Norton Company.
- Flores, J. R. (2003). *Risk and protective factors of child delinquency*. U.S. Department of Justice. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/193409.pdf>
- Forsyth, C. J., Dick, S. J., Chen, J., Biggar, R. W., Forsyth, Y. A., & Burstein, K. (2018). Social psychological risk factors, delinquency and age of onset. *Criminal Justice Studies*, 31(2), 178-191. <https://doi.org/10.1080/1478601x.2018.1435618>
- Gall, F. J. (1819). *Anatomie et physiologie du systeme nerveux en general, et du cerveau en particulier*.
- Goddard, H. H. (1912). *Kallikak family: A study in the heredity of feeble-mindedness*. Norwood Press.
- Goldstein, S., & McMullen, K. (2018, June). *Fact check: A survey of available data on juvenile crime in Baltimore City*. The Abell Foundation. https://www.abell.org/sites/default/files/files/Juvenile Justice Report 6_26.pdf.
- Gordon, J. A., & Moore, P. M. (2005). ADHD among incarcerated youth: An investigation on the congruency with ADHD prevalence and correlates among the general population. *American Journal of Criminal Justice*, 30(1), 87-97. <https://doi.org/10.1007/bf02885883>
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Güngör M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu Ve Sokakta Çalışan Ve Yaşayan Çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 25-43.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. University of California Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. R. (1995). Control theory and the life-course perspective. *Studies on Crime and Crime Prevention: Annual Review*, 4, 131-142. <https://doi.org/10.4324/9781315131511-17>
- Hockenberry, Sarah and Puzanchera, Charles. 2024. *Juvenile Court Statistics 2022*. Pittsburgh, PA: National Center for Juvenile Justice.
- Hoeve, M., Stams, G. J., Van der Put, C. E., Dubas, J. S., Van der Laan, P. H., & Gerris, J. R. (2012). A meta-analysis of attachment to parents and delinquency. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(5), 771-785. <https://doi.org/10.1007/s10802-011-9608-1>
- Işıktaç, Y., (1999). Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye'de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanma Biçimi, *Mevzuat Dergisi*, 2(13).
- Kaner, S. (1991) Anti sosyal davranış eğilimi envanteri geliştirilme çalışmaları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Kelley, B. T., Loeber, R., Keenan, K., & DeLamatre, M. (1997). Developmental pathways in boys' disruptive and delinquent behavior. *PsycEXTRA Dataset*. <https://doi.org/10.1037/e302832003-001>
- Kennedy, T. D., Edmonds, W. A., Millen, D. H., & Detullio, D. (2019). Chronic juvenile offenders: Exploring risk factor models of recidivism. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 17(2), 174-193. <https://doi.org/10.1177/1541204018770517>
- Kerig, P. K., & Becker, S. P. (2014). Early abuse and neglect as risk factors for the

- development of criminal and antisocial behavior. *The Development of Criminal and Antisocial Behavior*, 181-199. https://doi.org/10.1007/978-3-319-08720-7_12
- Kleeven, A. T., Hilterman, E. L., Mulder, E. A., Popma, A., & De Vries Robbé, M. (2025). Trajectories of justice involved youth: Changing risk and protective factors for violence. *Youth Violence and Juvenile Justice*. <https://doi.org/10.1177/15412040241313372>
- Knight, B. J., & West, D. J. (1975). Temporary and continuing delinquency. *The British Journal of Criminology*, 15(1), 43-50. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046609>
- Kulaksızoğlu, A. (2005). Ergenlik Psikolojisi (7.bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Macit, R. (2023). Sosyal Bağlar Bireylerin Suçluluğunu Engelleyebilir mi? *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 4(3), 238-247. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.4.3.2>
- Mallett, C. A., Fukushima, M., Stoddard-Dare, P., & Quinn, L. (2013). Factors related to recidivism for youthful offenders. *Criminal Justice Studies*, 26(1), 84-98. <https://doi.org/10.1080/1478601x.2012.705539>
- Maneiro, L., Gómez-Fraguela, J. A., Cutrín, O., & Romero, E. (2017). Impulsivity traits as correlates of antisocial behaviour in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 104, 417-422. <https://doi://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2016.08.045>
- McCarter, S. A. (2016). Holistic representation: A randomized pilot study of wraparound services for first-time juvenile offenders to improve functioning, decrease motions for review, and lower recidivism. *Family Court Review*, 54(2), 250-260. <https://doi.org/10.1111/fcre.12216>
- Moffitt, T. E. (1990). Juvenile delinquency and attention deficit disorder: Boys' developmental trajectories from age 3 to age 15. *Child Development*, 61(3), 893. <https://doi.org/10.2307/1130972>
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.100.4.674>
- Moffitt, T. E. (2003). Life-course persistent and adolescence-limited antisocial behavior: A 10-year research review and research agenda. In B. B. Lahey, T. E. Moffitt, & A. Caspi (Eds.), *Causes of conduct disorder and juvenile delinquency* (pp. 49-75). New York: Guilford Press.
- Morel, B. (1812). *Traité des Dégénérescences Physiques, Intellectuelles et Morales de l'Espèce Humaine* (1st ed.). J.-B. Baillière et Fils.
- Morgan, A. B., & Lilienfeld, S. O. (2000). A meta-analytic review of the relation between antisocial behavior and neuropsychological measures of executive function. *Clinical Psychology Review*, 20(1), 113-136. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(98\)00096-8](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(98)00096-8)
- Mulder, E., Brand, E., Bullens, R., & Van Marle, H. (2010). A classification of risk factors in serious juvenile offenders and the relation between patterns of risk factors and recidivism. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 20(1), 23-38. <https://doi.org/10.1002/cbm.754>
- Mulder, E., Brand, E., Bullens, R., & Van Marle, H. (2010). Risk factors for overall recidivism and severity of recidivism in serious juvenile offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55(1), 118-135. <https://doi.org/10.1177/0306624x09356683>
- Narvey, C., Yang, J., Wolff, K. T., Baglivio, M., & Piquero, A. R. (2020). The interrelationship between empathy and adverse childhood experiences and their impact on juvenile recidivism. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 19(1), 45-67. <https://doi.org/10.1177/1541204020939647>

- Ortega-Campos, E., García-García, J., Gil-Fenoy, M. J., & Zaldívar-Basurto, F. (2016). Identifying risk and protective factors in recidivist juvenile offenders: A decision tree approach. *PLOS ONE*, *11*(9), e0160423. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0160423>
- Pratt, T. C., Cullen, F. T., Blevins, K. R., Daigle, L., & Unnever, J. D. (2002). The relationship of attention deficit hyperactivity disorder to crime and delinquency: A meta-analysis. *International Journal of Police Science & Management*, *4*(4), 344-360. <https://doi.org/10.1350/ijps.4.4.344.10873>
- Rafter, N. H. (2001). *Seeing and Believing: Images of Heredity in Biological Theories of Crime*, 67 Brooklyn Law Review. 71. Available at: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/blr/vol67/iss1/4>
- Raine, A. (2002). The Biological Basis of Crime. In J. Q. Wilson & J. Petersilia (Eds.), *Crime: Public Policies for Crime Control* (pp. 43-74). ICS Press: Oakland, California.
- Rose, N. (2000). The biology of culpability: Pathological identity and crime control in a biological culture. *Theoretical Criminology*, *4*(1), 5-34. <https://doi.org/10.1177/1362480600004001001>
- Rosiou, E., Sgantzios, M., Abatzoglou, G., & Papavramidou, N. (2024). Benedict Augustin Morel (1809-1873): The originator of the degenerative theory of the heredity of mental disorders and the pioneer of the biological approach to psychiatry. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.69523>
- Rush, B. (1812). *Medical inquiries and observations: Upon the diseases of the mind* (1st ed.). Kimber & Richardson.
- Ryan, J. P., Abrams, L. S., & Huang, H. (2014). First-time violent juvenile offenders: Probation, placement, and recidivism. *Social Work Research*, *38*(1), 7-18. <https://doi.org/10.1093/swr/svu004>
- Ryan, J. P., Williams, A. B., & Courtney, M. E. (2013). Adolescent neglect, juvenile delinquency and the risk of recidivism. *Journal of Youth and Adolescence*, *42*(3), 454-465. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9906-8>
- Scarpa, A., Raine, A. (2007). The Interaction of Nature and Nurture in Antisocial Behavior. In D. J. Flannery, A. T. Vazsonyi, & I. D. Waldman (Eds.), *The Cambridge handbook of violent behavior and aggression*. Cambridge University Press.
- Schubert, C. A., Mulvey, E. P., Loughran, T. A., & Losoya, S. H. (2011). Perceptions of institutional experience and community outcomes for serious adolescent offenders. *Criminal Justice and Behavior*, *39*(1), 71-93. <https://doi.org/10.1177/0093854811426710>
- Shepherd, S. M., Luebbers, S., & Ogloff, J. R. (2016). The role of protective factors and the relationship with recidivism for high-risk young people in detention. *Criminal Justice and Behavior*, *43*(7), 863-878. <https://doi.org/10.1177/0093854815626489>
- Tärnhäll, A., Björk, J., Wallinius, M., Gustafsson, P., Hofvander, B. (2023). Offending trajectories in violent offenders: Criminal history and early life risk factors. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *67*(2-3), 270-290. <https://doi.org/10.1177/0306624X221086565>
- Tillman, T. K. (2015). Risk assessment in montana: Risk factors predictive of juvenile offender recidivism [Master's thesis]. <https://scholarworks.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5421&context=etd>
- Van der Put, C. E., Asscher, J. J., & Stams, G. J. (2012). Differences between juvenile offenders with and without AD(H)D in recidivism rates and risk and protective factors for recidivism. *Journal of Attention Disorders*, *20*(5), 445-457. <https://doi.org/10.1177/1087054712466140>
- Van der Put, C. E., & De Ruiter, C. (2016). Child

- maltreatment victimization by type in relation to criminal recidivism in juvenile offenders. *BMC Psychiatry*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12888016-0731-y> Van Dam, C. *Juvenile Criminal Recidivism: Relations with Personality and Post-Release Environmental Risk and Protective Factors*. PhD diss., Radboud University Nijmegen, 2005.
- Vermeiren, R., Schwab-Stone, M., Ruchkin, V., De Clippele, A., & Deboutte, D. (2002). Predicting recidivism in delinquent adolescents from psychological and psychiatric assessment. *Comprehensive Psychiatry*, 43(2), 142-149. <https://doi.org/10.1053/comp.2002.30809>
- Vitopoulos, N. A., Peterson-Badali, M., Brown, S., & Skilling, T. A. (2018). The relationship between trauma, recidivism risk, and reoffending in male and female juvenile offenders. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 12(3), 351-364. <https://doi.org/10.1007/s40653-018-0238-4> Wallace, D., & Wang, X. (2020). Does in-prison physical and mental health impact recidivism?. *SSM - population health*, 11, 100569. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100569> Williams, R. G. & Smalls, E. W. (2015). Exploring a relationship between parental supervision and recidivism among juvenile offenders at a juvenile detention facility. *International Social Science Review*, 90(2), <http://digitalcommons.northgeorgia.edu/issr/vol90/iss2/4> Wolff, K. T., & Baglivio, M. T. (2016). Adverse childhood experiences, negative emotionality, and pathways to juvenile recidivism. *Crime & Delinquency*, 63(12), 1495-1521. <https://doi.org/10.1177/0011128715627469> *Youth justice statistics: 2022 to 2023 (accessible version)*. (2024, January 25). GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-statistics-2022-to-2023/youth-justice-statistics-2022-to-2023-accessible-version#statisticians-comment>

ADLİ BİLİMLER VE SUÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

Yazarlara Notlar

Yayın İlkeleri

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi, Polis Akademisi Adli Bilimleri Enstitüsü tarafından yılda iki defa basılı ve e-dergi formatında adli bilimleri kapsayan disiplinlerde yayın yapan akademik ve bilimsel bir dergidir.

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi'nde ulusal ve uluslararası alanda kabul görmüş kriterler doğrultusunda hazırlanan özgün araştırma, derleme, inceleme, çeviri (yazarından ve yayıncı kuruluştan izin almak koşuluyla), edisyon kritik, kitap-sempozyum değerlendirmeleri vb. çalışmalar yayınlanır.

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi'nin amacı ve kapsamı, etik kuralları yayın ilkeleri ve yazım kuralları aşağıda belirtilen şekilde düzenlenmiştir.

Derginin Amacı ve Kapsamı

Adli bilimler, günümüzde suç ve suçlunun saptanması ve suçun ve suçluluğun kanıtlanması aşamasında yürütülen, adli ve idari soruşturmalar sırasında elde edilen maddi delillerin incelenmesi ve değerlendirilmesi esasına dayalı olarak birçok disiplinden destek alan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalının gelişebilmesi ve doğru şekilde uygulanabilmesi için, yardım aldığı disiplinleri ve bu alanlardaki bilimsel gelişmeleri ve araştırmaları takip edebilmek oldukça önemlidir. Multidisipliner bir esasa gelişen adli bilimler, tıp, biyoloji, kimya, antropoloji, istatistik, psikoloji, sosyoloji, hukuk ve ekonomi gibi alanlar ve bu alanların alt dallarını kapsayacak büyüklükte bir inceleme alanına sahiptir. Dolayısıyla bu alandaki tüm gelişmeleri, doğru ve bilimsel kriterlere uygun şekilde çalışmak, bu çalışmalarını doğru kaynaklar aracılığıyla yayımlayabilmenin önemi tartışmasızdır. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları dergisinin birçok disiplini bir araya getirip araştırmacılara ve akademisyenlere sunabileceği ve bu alanda referans bir dergi özelliği kazanabileceği düşünülmektedir.

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi amaç bakımından "Adli Bilimler" odaklı olup, ulusal ve uluslararası düzeyde Adli Bilimler ve ilişkili alt disiplinlere dair problemleri disiplinler veya disiplinlerarası açıdan ele alarak kuramsal ve uygulamalı özgün çalışmalar yayımlamayı kendisine ilke edinmiştir. Bu çerçevede hazırlanan tüm çalışmalara da açıktır.

Danışma kurulunda farklı ülkelerden yerli ve yabancı akademisyenlerin yer aldığı Dergi Mart ve Eylül aylarında olmak üzere, yılda iki kez yayımlanır. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde Türkçe ve İngilizce dilindeki makaleler yayınlanır. Dergide yayımlanan yazıların daha önce hiçbir yayın organında yayımlanmamış olması gerekmektedir. Daha önce bilimsel bir toplantıda sunulmuş olan bildiriler, bu durumun belirtilmesi şartıyla kabul edilebilir.

İlk yayımlandığı tarihten itibaren asgari 25 yıl geçmiş olan; önem ve etki bakımından klasik metin olarak değerlendirilebilecek yazı ve çeviriler, *daha önce yayımlanmamış olma* kuralının istisnasını oluşturur. Bu tür metinlere daha önce yayımlanıp yayımlanmamış olmalarına bakılmaksızın dergide yer verilebilir.

Makale Değerlendirme S¼reçleri

Dergiye gönderilen makaleler derginin internet sayfasında yer alan Makale Yönetim Sistemi (MYS) üzerinden sisteme yüklenecektir. Yazılar, bilgisayar ortamında ve dizgi programlarında kullanılabilcek şekilde Word formatında gönderilmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler şekil incelemesinden geçerek hakem değerlendirme sürecine alınmaktadır. Şekil şartlarını sağlamayan çalışmalar hakem değerlendirilmesine alınmamakta, yazar(lar)dan şekil şartlarını sağlamaları istenmektedir. Şekil şartlarına ilişkin doküman internet sitesinden indirilebilir. Şekil şartları açısından eksiksiz olan makaleler ilgili alan editörleri tarafından incelenerek uygun bulunduğu takdirde hakem değerlendirme sürecine alınır. Dergiye yayımlanmak üzere yollanan makaleler, “kör hakem” yöntemiyle değerlendirilmektedir. Editör, editör yardımcısı veya alan editörleri tarafından makaleler, alanında uzman en az iki hakeme gönderilmektedir. İki hakemin görüş ayrılığı durumunda, üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulmaktadır. Editörler hakemlerden gelen eleştiriler ve önerileri kendi değerlendirmeleri ile birlikte yazar/lara iletmektedir. Değerlendirme sonuçları en fazla 90 gün içinde yazara bildirilir. Üçüncü bir hakeme gönderilen eserlerde bu süre 120 güne çıkabilmektedir. Düzeltme talep edilen eserler, editör tarafından yazara gönderilir ve düzeltme için gerekli ek süre yazara verilir. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda, makalenin yayımlanmasına, yazardan hakem raporuna göre düzeltme istenmesine ya da yazının reddedilmesine karar verilmekte ve karar yazara iletilmektedir. Basımı uygun bulunan yazıların, yayımlanıp yayımlanmayacağına ya da derginin hangi sayısında yayımlanacağına editörler ve/veya yayın kurulu karar verir. Yazar, süreç konusunda Makale Yönetim Sistemi veya E-posta yoluyla bilgilendirilmektedir.

Makale derginin yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmalıdır (Kelime aralıklarından atıf ve kaynakça yazımına kadar bütün detaylar yazım kurallarına uygun olmalıdır).

Makale süreç akışı şu şekildedir:

- Yazar tarafından makalenin Makale Yönetim Sistemine yüklenmesi
- Makalenin şekil açısından incelenmesi
- Şekil incelemesinden geçen makalelerin hakem değerlendirme sürecine alınması
- Editör incelemesi ve gerektiğinde yazardan ek talepler
- Çalışma konusunda uzman 2 hakeme makalenin gönderilmesi (gerekli görülmesi durumunda 3. hakem değerlendirmesine gönderilmesi)
- Hakem görüşleri doğrultusunda makalenin kabulü veya reddine karar verilmesi
- Yayımlanmasına karar verilen makalenin dizgi ve tasarımının yapılması
- Dizgisi ve tasarımı yapılmış makalenin yazara son kontrol için gönderilmesi
- Makalenin yayımlanması

Etik Kurallar

Yayımlanmak üzere dergiye gönderilen çalışmalarda bilimsel atıf kurallarına azami özen gösterilmesi gerekmektedir.

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde yayımlanan yazıların fikri sorumluluğu yazarlara aittir. Dergiye gönderilen çalışmalarda, etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

Gönderilen makalenin bir kısmı ya da tamamı başka bir yerde yayınlanmamış, yayınlanmak üzere başka bir yere yollanmamış olmalıdır.

Tüm yazarlar ilgili makaleyi okumuş, onaylamış ve dergiye yayınlanmak üzere gönderildiğinden haberdar olmalıdır.

Makale yazar/lar tarafından yazılmış, özgün bir çalışma olması gerekmektedir. Der-giye gönderilen çeviri makale çalışmalarında orijinal makalenin yazarından ve yayıncı kuruluşundan izin alındığını gösteren belgenin sunulması gerekmektedir.

Yazar/lar makalenin telif hakkını, makalenin Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergi-sinde yayınlanmasına karar verildiğinden itibaren dergiye devretmiş sayılır. Yazar/yazarlar derginin yazı işlerinden izin almadan makaleyi başka bir platformda (dergi, editoryal ki-tap, internet sitesi, blog vb.) yayınlamaz.

Yazar/lar bilimsel etiğin bütün unsurlarını yerine getirmek üzere makale ile birlikte “İntihal **Denetim Raporu**”nu ve “**Etik ve Telif Hakkı Devir Formu**”nu mutlaka doldura-rak sistem üzerinden dergiye ulaştırmalıdır.

Yazım Kuralları

Yazım dili Türkçe ve İngilizcedir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda Türk Dil Kurumu internet sitesindeki Güncel Sözlük ve Yazım Kuralları esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

Makaleler aşağıdaki kısımları içermelidir:

- Başlık: Türkçe ve İngilizce
- Özet: Türkçe ve İngilizce (her biri 200-300 kelime)
- Anahtar Kelimeler: Türkçe ve İngilizce (her biri 3-8 kelime)
- Metin: Giriş, bölüm başlıkları ve sonuç: Türkçe veya İngilizce
- Kaynakça

Metinlerde yukarıda sayılan tüm unsurlar, kaynakça hariç aşağıdaki şekilde olmalıdır:

- Adli bilimlerle ilişkili kimya, fizik, biyoloji, matematik, istatistik, mühendislik ile sağlık temel alanına giren tüm fen bilim dalları için 1500-5000 kelime arasında
- Adli bilimlerle ilişkili psikoloji, dilbilim, sosyoloji, hukuk gibi sosyal bilim dalları için 4000 ile 8000 kelime arasında olmalıdır. Yazar adı makale başlığının alt satırının sağ köşesine italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; yazarın unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir. Diğer açıklamalar için yapılan dipnotlar metin içinde veya sayfa altında numaralandırılarak verilmelidir.

Yazı karakteri Times New Roman, 11 punto, satırlar bir buçuk aralıklı, açıklamalara ilişkin dipnotlar 9 punto ve tek aralıklı yazılmalıdır.

Kitap incelemelerinde aşağıdaki hususlara ayrıca dikkat edilmelidir;

Kitap inceleme metinleri 1000 ile 1500 kelime arasında olmalıdır.

Başlık bilgilerinde tanıtım veya incelemesi yapılan eserin adı, yazarı, yayımlandığı şehir ve yayınevi, yayım yılı ve ISBN numarası yazılmalıdır.

Kitap inceleme veya tanıtımı yapan yazarın adı makale başlığının alt satırının sağ köşesine italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir.

Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir veya kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden veya eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.

Kitap incelemesi, bir kitaptan ortaya konulan en önemli noktalara ışık tutularak bunların eleştirel olarak tartışılmasıdır. Kitap incelemesi giriş, kitabın özeti, eleştirel tartışma ve sonuç gibi genel bir yapıyı takip etmelidir.

Sayfa Düzeni

Metin içinde yazı tipi 11 punto Times New Roman yazı karakteri kullanılmalıdır. Sayfa Yapısı A4 boyutlarındaki kâğıdın üst, alt, sağ ve sol boşlukları 2,5 cm (0.98 inç) bırakılarak, iki yana dayalı, satır sonu tirelemesiz şekilde olmalıdır. Paragraf arası, ilk satır 1.25, paragraflar arası önceki 3 nk, sonra 3 nk, iki yana dayalı, satır aralığı bir buçuk olmalıdır. Sayfa numaraları alt sağda verilmelidir.

Temel Başlıklar (Birinci Düzey) ortalı ve bold yazılmalıdır. Kendisinden önce ve sonra bir satır boşluk bırakılmalıdır.

İkinci Düzey Başlıklar, sola dayalı ve bold yazılmalıdır. Kendisinden önce ve sonra bir satır boşluk bırakılmalıdır.

Üçüncü Düzey Başlıklar, Sola dayalı bold yazılmalıdır. Kendisinden önce bir satır boşluk bırakılmalıdır.

Dördüncü Düzey Başlıklar, Sola dayalı, bold ve italik yazılmalıdır. Kendisinden önce bir satır boşluk bırakılmalıdır.

Beşinci Düzey Başlıklar, Sola dayalı ve italik yazılmalıdır. Kendisinden önce bir satır boşluk bırakılmalıdır.

Beş düzeyden daha fazla başlık oluşturulması önerilmemektedir.

Atf ve Kaynakça Yazımı

Atf

Metin içi yöntemde parantez içinde kaynak gösterimi yapılır. Atıflar makalede kullanılan punto ile yazılır. Bu yöntemde, metin içinde alıntı sonrasında (Yazarın Soyadı, Basım Yılı, Sayfa Numarası) parantez içinde verilir. Bir eserden veya mülakattan doğrudan alıntı yapılması durumunda alıntı 3 satırdan az ise cümle içerisinde kullanılır; 3 satır ve daha fazla ise ayrı bir paragrafta belirtilir. Bu paragraf tek aralıklı, 9 punto ve her iki taraftan 1.25 cm içeriden hizalı yazılır.

Atıf Örnekleri

Tek yazar	(Aras, 2011, s. 236)
İki yazarlı	(Kazgan ve Ulçekno, 2003, s. 32)
Üç ile beş yazar arası	İlk sefer atıf yaparken tüm yazarların adı listelenir; (Kernis, Cornell, Sun, Berry, ve Harlow, 1993). Sonraki atıflarda ise sadece ilk yazarın adı belirtilip “vd.” ifadesi kullanılır. (Kernis vd., 1993, s. 42)
Altı ve daha fazla yazarlı metinler	Altı ve daha fazla yazarlı metinlerde, sadece ilk yazarın adı kullanılıp sonrasında “vd.” ifadesi kullanılır: (Harris vd., 2001, s. 112)
Yazar olarak bir kurum	İlk atıfta kurumun tam adı açık bir şekilde belirtilerek yazılır: (Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, 2000, s. 3), sonraki atıflarda ise kısaltması (AKTT, 2000, s.) yazılır. Kurum literatürde kısaltılmış ismiyle biliyorsa ilk atıfta da kısaltma ile kullanılabilir. (EGM, 2000, s. 12)
Editörlü kitaptan bölüm (Bölüm yazarı dikkate alınır)	(Karaşık, 2008, s. 40)
Yazarsız çalışma	(Bilimsel Makaleler Hazırlama, 2000, s. 45)
Standartlar	(TS-40561, 1985, s. 6)
Resmi Gazete	(Başlık, Yıl)
Yazarı olmayan internet dokümanı	(www.hurriyet.com.tr, 2012)
Aynı yazarın farklı yıl birden çok çalışması	(Tekin, 2011, s. 220; 2013, s. 30)
Aynı yazarın aynı yıla ait birden fazla eseri	(Heper, 1999a, s. 165) ve (Heper, 1999b, s. 140)
Aynı soyadlı iki yazar	(Ö. Aslan, 2000, s. 6; M. Aslan, 2010, s. 71)
Birden fazla kaynaktan yararlanma	(Aytekin, 2004, s. 71; Küçük, 2008, s. 87)
Orijinal kaynağa ulaşılamaması durumunda	(Metin içinde bahsedilirse) İnalçık’a göre (akt. Hanioglu, 2012, s. 40) (Metin içinde bahsedilmezse) (İnalçık’tan akt. Hanoğlu, 2006, s. 40)
Kişisel iletişim vasıtasıyla ulaşılan mülakatlar, mektuplar, e-mailler	Kişisel iletişim vasıtasıyla ulaşılan mülakatlar, mektuplar, e-maillerde, kişisel iletişim kurulan kişinin adı ve görüşmenin tarihi belirtilmelidir. Ancak, kişisel iletişim yoluyla elde edilmiş veriler kaynakçaya eklenmemelidir: (N. AlSayyad, kişisel iletişim, 25 Mart 2018)
Dipnotlar ve sonnotlar	APA yazım stiline, dipnot ve sonnot kullanımı pek tercih edilmemektedir. Bundan dolayı mümkün olduğu kadar az dipnot kullanılmalıdır. Yalnızca çok elzem bir açıklayıcı not gerektiğinde dipnot kullanılmalıdır.

Önemli not: APA atf ve kaynakçada “and” yerine “&” kullanılmasını önermektedir. Ancak Türkçede “&” sembolü “ve” yerine kullanılmadığından, Türkçe olarak yazılan metinlerde atf yaparken ve kaynakça yazarken “&” sembolü kullanılmamalıdır.

Ayrıca, üç kişiden çok yazarlı metinlere atf yaparken APA “et al.” (Kernis et al., 1993, s.65) kullanılmasını önermektedir. Ancak Türkçe’de “et al.” yerine “vd.” (Kernis vd., 1993, s. 65) kullanılmalıdır.

Bununla birlikte, eğer değerlendirilmek üzere Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi’ne gönderilen çalışma İngilizce hazırlanmışsa, bu metinlerde atf ve kaynakçada APA standartlarına uygun olarak “and” yerine “&” sembolü ve “et al.” kullanılmalıdır.

Kaynakça

Kaynak bilgileri verilirken yazar(lar)ın önce soyadı sonra adı yer alır. İki yazarlı bir kaynaktaki yazarlar arasına “ve” bağlacı konur. İkiyden fazla yazarlı eserlerde ise yazarların arasına noktalı virgül (;) konulup son yazardan önce “ve” bağlacı konulur.

Yazarlar soy ismine göre alfabetik olarak sıralanır. Yazarların soyadları ve adlarının ilk harfi büyük yazılır. Kullanılan kaynağın künye bilgileri açık olmalıdır. Çok basımlı kitaplarda baskı sayısı yazılır. Yabancı kaynaklarda, künye bilgilerinin tamamı kaynağın yazım dili ile yazılır, Türkçeleştirme yapılmaz.

Kaynakça Örnekleri

Kitap, temel biçim	Yazar, A. A. (Yayın yılı). Çalışma adı. Yer: Yayıncı.
Tek yazarlı kitap	Özbudun, E. (2008). <i>Anayasalcılık ve demokrasi</i> . İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
İki yazarlı kitap	Alkın, S. ve Özer, K. (2011). <i>Muhafazakarlığın farklı boyutları</i> . Ankara: Kadim Yayınları.
Üç ile yedi yazar arası kitap	Yazar1, A.A., Yazar2, A.A., Yazar3, A.A., Yazar4, A.A., Yazar5, A.A. ve Yazar7, A.A. (Yayın yılı). <i>Kitabın adı</i> . Yer: Yayıncı
Sürelili yayında makale, temel biçim	Yazar, A. A., Yazar, B. B., ve Yazar, C. C. (Yıl). Makale adı. <i>Dergi adı, cilt. No</i> (sayı no), sayfa/lar. doi:http://dx.doi.org/xx.xxx/yyyy
Tek Yazarlı Makale	Ayhan, U. (2016). Yeni güvenlik konsepti ve güvenliği sınır ötesinde karşılama. <i>Güvenlik Çalışmaları Dergisi</i> . 18, (3-4), s.26-41.
İki yazarlı süreli yayın	Wegener, D. T. ve Petty, R. E. (1994). Mood management across affective states: The hedonic contingency hypothesis. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 66, 1034-1048.
Üç ile yedi yazar arası süreli yayın	Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., Harlow, T. ve Bach, J. S. (1993). There’s more to self-esteem than whether it is high or low: The importance of stability of self-esteem. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 65, 1190-1204.
Yazar adı olarak kurum	Emniyet Genel Müdürlüğü. (2000). <i>Polis 1999 Emniyet Genel Müdürlüğü çalışmaları</i> . Ankara: EGM APK Dairesi Başkanlığı, Yayın No.138.
Yazar Adı bilinmiyorsa ya da yoksa	International Tourism Report. (1997). <i>Travel and tourism intelligen- ce</i> . No. 2.

Çeviri	Serra, N. (2011). <i>Demokratikleşme sürecinde ordu: Silahlı kuvvetlerin demokratik reformu üzerine düşünceler.</i> (Şahika Tokel, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
Hazırlayan	Pamir, N. (Haz.). (1993). <i>Terörizm, kont-terör ve güvenlik.</i> İstanbul: Kastaş Yayınları.
Editörlü Kitap	Yazar, A. A. (Ed.). (Yayın yılı). <i>Kitap adı.</i> Yer: Yayıncı.
	Özbek, M. (Ed.). (2005). <i>Kamusal alan.</i> İstanbul: Hil Yayınevi. Diamond, L. ve Plattner, M. (Ed.). (1996). <i>Civil-military relations and democracy.</i> Baltimore ve London: Johns Hopkins University Press.
	Özkol, A. O., Delici, M. ve Özhan, S. (Ed.). (2009). <i>ABD dış politika- sı.</i> İstanbul: Küre Yayınları.
Editörlü Kitapta Bölüm	Yazar, A. A. (Yayın yılı). Bölüm/makale adı. A. Editör ve B. Editör (Ed.), <i>Kitap adı</i> içinde (sayfa numaraları). Yer: Yayıncı.
	Çınar, M. (2011). 2000’li yıllarda Türkiye’de siyaset. A. Demirhan (Ed.), <i>2000’li yıllarda siyaset ve siyasi partiler</i> içinde (s.136-152). İstanbul: Meydan Yayıncılık.
Yazarsız Süreli	<i>The Economist.</i> (2011). Trade and wages. s. 341, Londra s.74-75.
Sempozyum ve Kongrede Sunulan Yayınlar	Taşagıl, A. (2017). Gök Türk döneminde iç güvenlik meselesine bir bakış. <i>Türk polis tarihinin kökenleri. 1. Uluslararası kolluk tarihi sempozyumu,</i> 15-17 Nisan 2016, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, ss. 15 - 32.
Raporlar	Burke, W. F., Uğurtaş, G. (2002). Seismic interpretation of thrace ba- sin. <i>TPAO internal report.</i> Ankara.
Yazarsız Raporlar	Uluslararası Terörizm ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi. (2016). Türkiye’de güvenlik sektörünün dönüşümü: Polisliğin yeniden yapı- landırılması. Ankara: Polis Akademisi Yayınları
Seminerler	Lawrence, E. (1983). Gelişmiş ülkelerde sermaye piyasası ve banka- ların fonksiyonu. <i>Uluslararası sermaye piyasası ve bankalar semine- ri.</i> 24-25 Ekim 1983. Çeşme, ss.33-37.
Standartlar	TS-40561. (1985). <i>Uçelik yapıların plastik teoriye göre hesap kuralları.</i> Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
Broşür	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2006). <i>Enflasyon hedeflemesi.</i> [Broşür].
Gazete	Bardakçı, M. (2016, 16 Aralık). Halep dramı Osmanlı’nın hala devam eden tasfiye mücadelesidir. <i>Haber Türk,</i> s.6.
Online gazete makalesi	Yazar, A. A. (Yıl, Gün Ay). Makale adı. <i>Gazete Adı.</i> http://www.aaaaaaaaa.com/full/url/ adresinden erişildi.
Resmi Gazete	Başlık. (Yıl, Gün Ay). Resmi Gazete (Sayı: xxx). Erişim adresi: http://xxxx

Sözlük	Madde başlığı. (Yıl). Sözlük ismi. Yer: Yayıncı
Ansiklopedi	Yiğit, İ. (2009). Bahri Memluk sultanları. İslam <i>tarihi ansiklopedisi</i> içinde (Cilt. 7, ss. xx-xx). İstanbul: Kayhan Yayınları.
Devlet Dokümanları	Genelkurmay Ateşe Başkanlığı. (2000). <i>57. piyade alayının tarihçesi</i> . Ankara: Milli Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü. Yayın No: 19175.
Kutsal Kitaplar	<i>Kur'an</i> . Bakara süresi. Ayet 25 (Mealde Basımevi ve meal yazarı belirtilir).
Yayınlanmamış Tezler	Haklı, S. Z. (2014). <i>Liberalizm ve komüniteryanizmde birey fikri: Kar- şılaştırmalı bir inceleme</i> . (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara
Mahkeme Kararları	Yargıtay H.G.K. 19 Mayıs 1963. E. 4-39, K.59 (<i>Adalet Dergisi</i> , Mart-Nisan 1964). 3-4.
Kişisel Görüşme (Mülakat)	Taşkın, M. Atatürk Mahallesi Muhtarı. (15.01.2017). <i>Mahallenin gü- venlik sorunlarının çözümüne ilişkin görüşme</i> . Ankara.
İnternet-Yazar Adı Olarak Bir Kurum	TCMB. (2012). <i>Finansal istikrar raporu</i> . http://www.tcmb.gov.tr/ (E.T.04 Temmuz 2012).
İnternette Yayımlanan Gazete Makalesi	Henninger, D. (2012). The president that time forgot. <i>Wall Street Journal</i> . 28 Haziran 2012. 04 Temmuz 2012 http://online.wsj.com/article/wonder_land.html?mo- d=WSJ_topnav_europe_opinion#ar- ticleTabs=article adresinden erişilmiştir.
Elektronik Posta	Beck, A. (2011). (bna@le.ac.uk). <i>Crime prevention report</i> . Ahmet Güney'e kişisel e-posta. 12 Haziran 2011 [aguney53@gmail.com].
Film ya da Video	Valdes, D. (Yapımcı). (1999). F. Darabont (Yönetmen). Green Mile [Film]. ABD: Warner Bros Pictures
Televizyon Programı	Özdemir, C. (Yapımcı). (2012). <i>5N1K</i> [Televizyon Programı]. 27 Haziran 2012. İstanbul: CNN TÜRK tv. Sopel, J. & Donovan, T. (Producer). (2012). Political shows [Televi- sion Broadcast]. 04 July 2012. London: BBC One.
Ses Kaydı	Selçuk, M. (1999). Aziz İstanbul [CD]. İstanbul: YKY Müzik.
Video Kayıtları	Son Darbe: 28 Şubat. (2012). 2. Bölüm. 65 dak. Türkiye: CNN TÜRK. 2012.

Tablolar

Tablo numarası ve başlığı, tablonun bir aralık üstünde yer alır. Başlıkla tablo arasında ayrıca boşluk olmaz. Tablo numaraları (**Tablo 1.**, **Tablo 2.** vd.) şeklinde verilir. Tablo kelimesi, numarası ve nokta koyu (bold) yazılır. Tablolarda kullanılan verilerin kaynağı, tablonun sol alt köşesinde belirtilir ve koyu olarak "**Kaynak:**" şeklinde yazılır. Tablonun başlığı ve kaynağı yazılırken sadece ilk kelimenin ilk harfi büyük yazılır, diğer kelimeler küçük harfle yazılır ve koyu (bold) olmadan yazılır.

Örnek Tablo:

Tablo 1. Kara para aklamada kullanılan sektörler

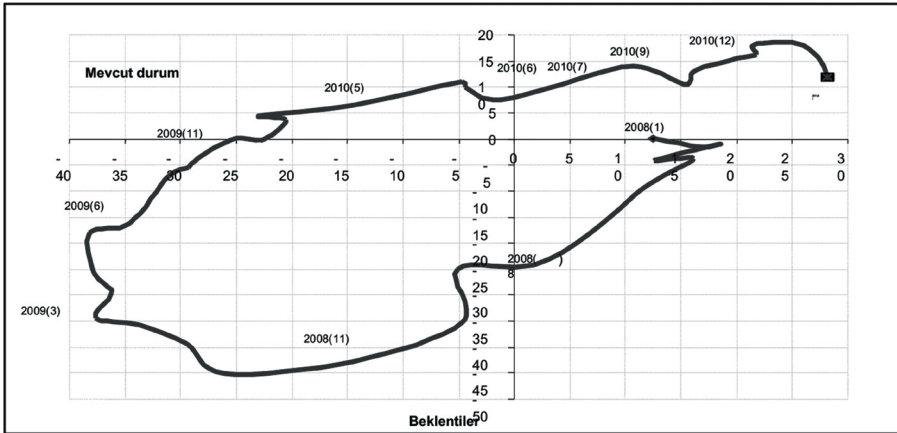
	Yerleştirme	Ayrıştırma	Bütünleştirme
Bankacılık	x	x	x
Döviz Büroları	x		
Para Transferleri	x		
Menkul Kıymet	x	x	x
Sigortacılık	x	x	x

Kaynak: Aydın, (2010, s.42).

Şekiller

Şekil numarası ve başlığı, şeklin altında yer alır. Şeklin kaynağı şekilden sonra parantez içinde verilebilir.

Örnek şekil:

Şekil 1. Almanya, reel kesimde mevcut durum ve beklentiler, (Kaynak: Gürsel ve Balcı, 2011, s.5)

Yazışma Adresi / For Correspondence:

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi

Polis Akademisi Başkanlığı, Adli Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Necatibey Caddesi, No:108 06580 Anıttepe/Çankaya-Ankara / Türkiye

Tel: +90 (312) 462 89 86 • E-mail: absad@pa.edu.tr

<http://absad.pa.edu.tr/>

